

Áldás, békesség!

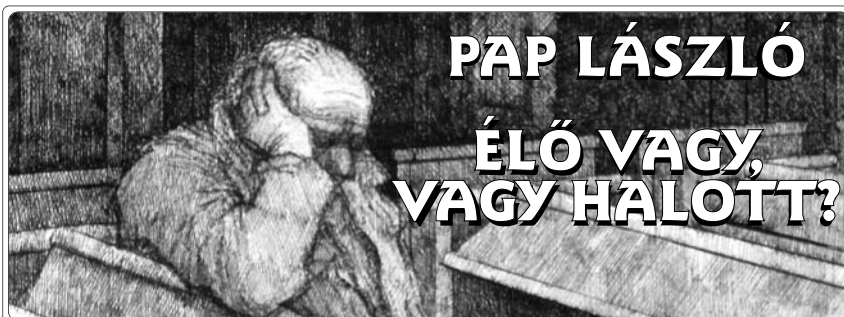
A Pomáz-Csobánkai Református Társegyházközség lapja
III. évfolyam 5. szám 2014. szeptember – október

„Tudok cselekedeteidről, hogy az a neved, hogy élsz, pedig halott vagy. Ébredj fel, és erősítsd meg a többieket, akik halófélnben vannak, mert nem találtam cselekedeteidet teljesnek az én Istenem előtt. Emlékezzél tehát vissza, hogyan kaptad és hallottad: tartsd meg azt, és térj meg!” (Jel 3,1-3)

Tartalom

- 1 Pap László: **Élő vagy, vagy halott?**
- 2 SZÓLAZ IGE – Vettél-e Szentlelket!
Nyilas Zoltán lpt. igehirdetése
- 4 Pap Lászlóné: **Jézus megdicsőülése**
- 5 Sné Jáger Orsolya: **Az életöröm hitvallása**
- 6 **100 éve született Farkas József**
Vissza Jézushoz – előre Jézussal!
Beszélgetés Farkas Józsefné Éva néniével
- 10 Farkas József: **Három diühös ember**
- 11 Soós László: **Farkas Jóska barátja voltam**
- 12 Soós László: **Ő már megbocsátott – vers**
Túrmezei Erzsébet: **Aki helyett a Krisztus vérezett – vers**
- 13 **KÖZÖTTÜNK SZOLGÁLNAK**
Homola Józsefné Pannika
- 16 Dr. PhD. Békeffy Lajos:
Képes útikalauz Kálvin egy napjához
- 17 Orbán László: **Reformáció – vers**
- 18 **PORTRÉ**
Hardi Péter: **Dr. Kulin Ferenc**
- 20 Hardi Péter: **Szakralitás és művészet**
- 22 Mazaray Sándor: **Én szolgáljak, vagy nekem szolgálnak?**
Muraközy Gyula: **Kálvin - vers**
- 23 Muraközy Gyula:
Ti pedig így imádkozzatok!
W. Busch: **Miért hallgat Isten?**
- 24 Kerekes B.: **Aki az eke szarvára tette...**
Hermann Árpád és felesége
- 26 Ady Endre – **Az Úr érkezése - vers**
- 27 **REFORMÁTUS JELKÉPEK**
Puskás: **A szomorúfűz**
- 28 Erdélyi Sándor: **A mi otthonunk: Jézus Krisztus**
- 29 **Testi-lelki épülés a szabadban**
NÁLUNK KERESZTELTÉK
- 30 Gyöngyösi Lászlóné – **versek**
Óváryné: **Csillagtúrák a Biblia útjain**
Könczöl Dánielné: **RÉGI HISTÓRIÁK**
- 31 **A pomázi korpusz**
III. Papkerti hangverseny, ARS SACRA
- 32 **Hardi Judit: Az ima ereje**
Tankó Marika újjászületése
Isten telefonszáma
- 34 **Hamar Jánosné: KÖNYVAJÁNLO GYERMEKEKNEK**
Melyik a király lova?
- 35 **NAPLÓ**
- 36 **A hitoktatás rendje**
Soós László: **Örüljetek az Úrban - vers**
Vendégünk volt... - ANNO

PAP LÁSZLÓ ÉLŐ VAGY, VAGY HALOTT?

Nagyon kedves és sokat emlegetett alkalma volt a csobánkai, pomázi és a budakalászi gyülekezetnek 1986 nyara, amikor a gyülekezet meghívott, és egy csendesnap keretében találkoztam néhány atyafival. Amikor az ember hirtelen belecsöppen valahova – hát beszéljünk, beszéljessünk; de csak úgy beszélgetni nincs értelme, hát beszéljünk az Igéről. Akkor hirtelen eszembe jutott, hogy beszéljessünk arról, hogy hogy is állunk mi emberek az Istennel?

Vegyük csak elő az 1Mózes 2,17-et, amelyben arról beszél Isten, hogy *amely napon enni fogtok a tiltott fa gyümölcséből, bizony meghaltok*. És tegyük mellé a 3. fejezet 6. versét: *és szakított az asszony, miután látta, hogy jó az a fa eledelre, evett belőle – nem halt meg –, adott a vele lévő férjének – ő se halt meg*. Vagy mégis? Azóta is emlegetik azok, akik akkor résztvevők voltak, hogy két órán keresztül kínoztam őket, és nem jöttek rá, hogy a kettő tökéletesen igaz, és nem lehet egymással a két ígét kijátszani.

Mert valóban meghaltunk mi lelkiképpen. Az Isten országa számára elpusztultunk, ahogy a vágott virág elpusztul. Halott

már. Még egy darabig virít, még egy darabig illata is van, olyan, mintha élne, de vége van. És milyen szomorúan mondja ki az Isten napról napra, hétről hétre, esztendőről esztendőre: igen, volt nekem egy népem. Volt nekem. És mit csináljak velük? Mit csináljak azokkal, akik évek, évtizedek óta itt vannak az Isten házában, akik évek, évtizedek óta hallják az Isten igéjét, de csak azért van fülük, hogy az egyikben bemenjen, a másikon meg kijöjjön az ige. Mit csináljak velük?

Van ám a Bibliában néhány ilyen kedves, szomorú kérdés: mit csináljak még vele? Megszeretgettem, meddig szeretgessem még? Mit csináljak, hogy gyümölcsöt teremjen az a fügefafa? Mi legyen vele? Így kérdez titeket ma az Isten: hogy szereselek még jobban, hogy hazatérjete? Hogy hívjalak még hangosabban, hogy meghalljátok azt, amit hallani hallottatok éppen elegendő? Mit csináljak még? Hol rontottam el? Mit kellene jobban csinálni, hogy több legyen az élő, mint a halott?

(Részlet Pap László pomázi lelkipásztor evangélizációs igehirdetéséből. – Gyál, 1994. április 18.)

OKTÓBER 31. – A REFORMÁCIÓ NAPJA

SZÓL AZ IGE

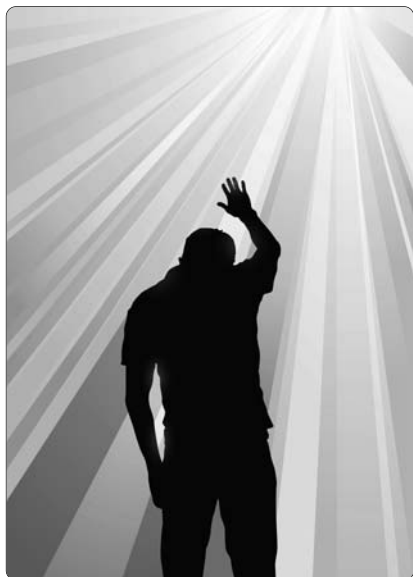
„Azt a parancsolatot is kaptuk tőle, hogy aki szereti Istent, szeresse a testvérét is.”
(1Jn 4,21)

VETTÉL-E SZENTLELKET?

Textus: 1János 4,13-21

Kedves testvérek! Ahogyan kezünkbe vesszük János apostol írását, mindannyian érezzük, hogy amit az apostol mond, amögött ott rejtőzik a személyes meggyőződés, a személyes tapasztalat. Nagyon pontosan és világosan mondja el mindazt, amit átélt és megtapasztalt, amit szeretne átadni annak a gyülekezetnek, amely e levél megszólítottja, és amit Isten Szentlelke által szeretne átadni most nekünk is.

Sok kérdése van az embernek, melyek gyakran tornyosulnak a mi életünkben is. Eszembe jut, néhány évvel ezelőtt arról beszélgettünk egy pünkösdsöt megelőző időszakban a bibliaórárs közösségben, hogy kicsoda a Szentlelke. Az evangélium tanítását vettük hétről-hétre egy kis segédfüzet, *Végh Tamás*: „Kicsoda a Szentlelke?” című könyve alapján, amelyben lelkipásztor testvérem az első oldalon azt a személyes történetét írja le, amelyen egy alkalommal megszólította őt egy gyülekezeti tagja. A beszélgetés nagyjából így szólt: „Ti, lelkipásztorok olyan bátrak, olyan határozottak vagytok akkor, amikor Istenről kell szólni, elsősorban az Atyáról.

Némi bizonytalanságot érzek, amikor Jézus Krisztus kettős természetét szeretnék megfogalmazni a gyülekezet előtt, hogy Ő tudniillik tökéletes Isten és tökéletes ember. De amikor a Lélekről szoltok, akkor elbizonytalanodtok, kicsoda a Szentlelke.” Hadd foly-

tassam most ezt a kérdést János apostol levelét olvasva azzal, hogy nemcsak abban vagyunk bizonytalanságban, hogy kicsoda a Szentlelke, hanem hogy valaki vette-e Isten Szentlelkét. Vajon bennem van-e Isten Szentlelke?

Van két olyan fals út, amit általában Isten Szentlelkének befogadásával kapcsolatban gyakran hallunk. Van egy egészen hétköznapi megfogalmazás, és van egy gyülekezetekben, egyházakban megjelenő felfogás.

A hétköznapi felfogás alapján sokan úgy gondolják, hogy Isten Szentlelkének vétele a keresztség pillanatában történik. Ennek a népies megfogalmazása az, hogy mivel engem megkereszteltek, vettem az Isten Szentlelkét, és lényegtelen, hogy ez gyermekkorban, vagy felnőttkorban történt. A Lélek vétele – azt mondja ez a köznapi gondolkodás – egyenlő a keresztség sákramentumával. Nos, kedves testvérek, ki kell mondanunk, hogy ez nem igaz. Azért, mert a Szentírás ezt nem támasztja alá. Sokszor olvasunk olyan bibliai történetet, amelyben a keresztség és a Lélekkel való betöltekezés együtt jelenik meg, de olvasunk olyat is, amikor egyik vagy másik elmarad. Sőt, azt sem lehet egészen vonalszerűen megjeleníteni, hogy előbb kellene történnie a keresztségnek, és utána pedig a Lélekkel való betöltekezésnek. Hogyha a kezünkbe vesszük az Apostolok cselekedeteiről írott könyvet, vagy éppen Pál apostol levelét, akkor azt kell mondanunk, hogy van olyan eset, amikor valaki megkeresztelkedik, és utána azt olvassuk valóban, hogy veszi a Lélek ajándékát. A samáriaiak megtérésének a történetét így olvassuk. De olvasunk olyat is, hogy valaki betöltődik a Lélekkel, és utána keresztelik meg. Ilyen például Kornéliusz és családjának a története. Péter éppen azért kereszteli meg Kornéliuszt, a pogány századost, és a családját, mert látta, hogy betelt a Lélekkel, és utána azt mondja, hogy „Vajon megtagadhatja-e a vizet valaki ezektől, hogy megkeresztelkedjenek, akik ugyanúgy megkapták a Szentlelket, mint mi?” (ApCsel 10,47) Hatalmas mérföldköve a misszióknak, amikor kilép az evangélium Júdeából, kilép abból a körből, amely elsősorban a jeruzsálemi keresztényeket jelentette, és belép a pogány emberek világába, a mi világunkba. És persze kérdezem azt, amikor ilyen dogmatikusan szeretné valaki meghatározni a keresztségnek és a Lélekben való részesülés-

nek az összefüggését: mikor keresztelkedett meg Péter? Mikor keresztelkedett meg János? Mikor keresztelkedett meg Jakab? Nem mondom, hogy nem keresztelkedtek meg, de nem tudom, hogyan keresztelkedtek meg, mert erről nem beszél a Szentírás. Arról viszont igen, hogy Pünkösdsnek hajnalán, amikor együtt voltak, félve a körülöttük lévőktől, megnyílt a bezárt helyiség ajtaja és ablaka, és Isten Szentlelke leszállt rájuk. Nos, kedves testvérek, amikor azt kérdezzük igénk alapján, hogy bennünk van-e Isten Szentlelke, azt kell mondanom, hogy Isten igéje a keresztséget és a Lélekben való életet nem köti össze ilyen mechanikusan. Vannak ilyen esetek is, de mint látjuk, az egyik nem oka, se nem okozata a másiknak.

Egy közkeletű másik válasz arra, hogy honnan tudom, Isten Szentlelke van-e bennem, úgy fogalmazódik meg, hogy a Lélek ajándékai közül egyet kiemelek, és azt mondom, ez biztosan arra utal, hogy betölte-

keztem Isten Szentlelkével. Amikor egy biztos pontot keresnek egyházi körökben, akkor azt mondják, hogy ez a nyelveken való szólás, vagy a nyelvek imádsága. A Szentírás valóban beszél olyan történetekről, amelyek alátámasztják azt, hogy akinek az életét a Szentlelke betölti, az egy próféta imádságban magasztatja az Istent. Ez a nyelvek imádsága. Az előbb említettem már Kornéliuszt, a pogány századost és az ő családját. Amikor Péter megbizonyosodik arról, hogy Isten Szentlelkével töltekezett be, éppen ez az egyik külső jel, hogy így, a nyelvek imádságával magasztatja Kornéliusz az Urat. Ez szabadította fel Pétert arra, hogy megkeresztelje. Másutt pedig fordítva olvassuk: Isten kitöltötte a Lelkét, utána nyelveken kezdtek szólni. De ez sem törvényszerű, mert azt olvassuk például az Apostolok cselekedeteiről írott könyvben, hogy amikor az etióp főember elmegy Jeruzsálembe, és a hazafelé vezető úton találkozik Fülöppel, és olvassa a Szentírást, Ézsaiás próféta könyvét a szenvedő szolgáról: „amint a bárány néma a nyírója előtt, úgy nem nyitja meg a száját.” (ApCsel 8,32) És megkérdezi Fülöptől: „kiről mondja ezt a próféta? Önmagáról vagy valaki másról?” (ApCsel 8,34), akkor Fülöp elkezd beszélni az etióp kincstárnoknak – ma így mondanánk, pénzügyminiszternek – Jézus Krisztusról. Ez megállítja a gyalogshintóját, megkeresztelkedik, és utána pedig azt olvassuk, hogy örömmel megy tovább az útján. Egyfajta hatalmas öröm az, ami átjárja az életét a Krisztussal való találkozásban. De ugyanezt olvassuk akkor

is, amikor Pál apostol Filippiben börtönben van, és miután megmozdul a föld, földrengés támad, már majdnem kardjába dől a filippi börtönőr, amikor Pál azt mondja neki: „*Ne tény kárt magadban, mert valamennyien itt vagyunk!*” (ApCsel 16,28) És amikor Pál Krisztusról prédikál, akkor a börtönőr ugyancsak megkeresztelkedik a családjával együtt, és azt olvassuk, hogy „*örvendezett, hogy egész háza népével együtt hisz az Istenben.*” (ApCsel 16,34) Pál később, a korinthusi levélben pedig egészen nyilvánvalóan szól arról, hogy a gyülekezetnek nem minden tagja részesedik a nyelvek imádságának adományában. De attól, hogy valaki nem imádkozik a nyelvek módján, Pál nem tekinti azt félkereszténynek, vagy félig kereszténynek. Nem mondja azt, hogy valami olyan hiányzik az életéből, amely miatt lehetne őt kereszténynek, Krisztust követőnek tartani. Épp ellenkezőleg, a Krisztusban való gyülekezést minden tagját egyenrangúnak tekinti, ha valakinek az élete Jézus Krisztusban van. És hadd jegyezzem meg, nem a nyelvek imája ellen, hanem a tárgyilagosság kedvéért: Krisztusról nem olvassuk, hogy Ő nyelveken imádkozott volna. Pedig Ő nemcsak a Lélek ajándékát bírta, hanem a Lélek teljességét. Benne Isten Szentlelke teljesen és tökéletesen volt jelen.

Innen érthetjük meg igazán, hogy amikor Jézust az ellenfelei Baál-Zebubnak, az ördögök fejedelmének a cimborájaként emlegetik, akkor Jézus azt mondja, hogy „*minden bűn meg fog bocsáttatni az emberek fiainak..., de ha valaki a Szentlelket káromolja, az nem nyer bocsánatot soha, hanem vétkes marad bűne miatt örökké.*” (Mk 3,28-29) Aki Jézus Krisztust, a Lélek teljességét hordozó Istenfiút káromolja, ez nem bocsáttatik meg soha. Miért? Mert azt utasítja el, aki a bűnt meg tudná bocsátani. Ezért nem bocsáttatik meg, ha valaki elutasítja Krisztust, ezért nincs bűnbocsánata, mert a gyógyszer totta el magától.

Nos, kedves testvérek, ezek után tegyük fel kérdést, hogy akkor honnan tudjuk, hogy Isten Szentlelke van bennünk, vagy éppen nincs? Nos hát János nagyon egyszerűen felel: „*Abból tudjuk, hogy benne maradunk, és ő mibennünk, hogy a maga Lelkéből adott nekünk.*” (1Jn 4,13) Honnan tudom meg ezt? Onnan – mondja az apostol –, hogy az ő szeretete köt össze bennünket Istennel, és az Ő szeretete köt bennünket össze egymással, emberekkel. Isten szeretete az, amely nyilvánvalóvá teszi, hogy részeseztünk-e a Lélek ajándékában, avagy nem.

Mit jelent mindez? A Szentírásban, az Ószövetségben és az Újszövetségben, egy szó jelenti Isten Szentlelkét. Lelket egészen pontosan. Ha az újszövetségi könyveket nyitjuk ki, akkor ezzel a szóval találkozunk, hogy „*pneuma*” = „*lélek*”. Az Ószövetség nyelve, amikor a Lélekről beszél, azt mondja, hogy „*ruah*”. Az az érdekes, hogy mind az ószövetség, mind pedig az újszövetség nyelvén a lélek mellett mindkét szó azt is jelenti, hogy „*szél*”. Lélek és szél. Amikor elkezdünk e kettő összefüggésén gondol-

kodni, akkor valamit megértünk. Tudniillik mi emberek azt mondjuk, hogy körbevesz bennünket a levegő, szinte észrevétlenül. És amikor megmozdul a levegő, akkor már egy más szót használunk rá: azt mondjuk, hogy szél. Milyen kellemes a szél egy nyári forró napon, amikor az embernek az arcát simogatja meg, hogy felüdül az ember. De látjuk azt is, hogy mit tud végezni, amikor orkánerejűvé válik a szél, milyen romboló tud lenni. Érezzük, hogyha valami megmozdul, arra már egy új szót kell használnunk.

Nos, kedves testvérek, itt érzem és itt értem Isten szeretetének és a Szentléleknek a lényegét. Az Istennel való kapcsolatunkban, amikor valami megmozdul, amikor valami elindul, amikor az Isten Igéje, amelyet hallok, vagy amelyet olvasok, megmozdítja az embert. Amikor nemcsak egy történetről van szó az Ószövetségből vagy az Újszövetségből, hanem személyesen átjár engem, nos hát ez az, amit a „*ruah*” vagy a „*pneuma*” kifejezés jelent. Amikor megmozdít az Isten, elindít az Isten bennem valamit, akkor a Lélek munkájáról beszélünk.

Az Újszövetség egyik nagy beszélgetése is valami hasonlót jelenít meg számunkra. János evangéliumában olvassuk: „*Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.*” (Jn 3,16). Ebben a nagy beszélgetésben halljuk Nikodémus és Jézus párbeszédét, melyben azt mondja Jézus, hogy olyan az, amikor az ember újjászületik, mint a szél. „*A szél arra fúj, amerre*

akar; hallod a zúgását, de nem tudod, honnan jön, és hova megy: így van mindenki, aki a Lélektől született.” (Jn 3,8) Nem tudod tehát meghatározni, de mégis mozgásba hozza az ember életét, ezért az újjászületés nyilván a Lélek munkája, nem másé.

A másik példa pedig egy egészen hétköznapi hasonlat, bár nagyon sok ilyet tudnánk még mondani. Itt van például a mobiltelefonunk, amit csak akkor használhatunk, hogyha a készülék bekapcsolt állapotba kerül. Hogyha kikapcsoljuk, akkor hiába biztosított a hálózat, hiába vesznek körbe bennünket az elektromágneses hullámok, nem lesz kapcsolat. Az apostol azt mondja, hogy Isten örök szeretete körbevesz bennünket, és azt várja, hogy mi bekapcsoljuk a készülékünket, megnyissuk a szívünket. Így fogalmaz a feltámadott Jézus Krisztus: „*Íme az ajtó elött állok, és zörgetek: ha valaki meghallja a hangomat, és kinyitja az ajtót, bemegyek ahhoz, és vele vacsorálok, ő pedig énevelem.*” (Jel 3,20) És mindavval, amivel Isten körülvesz bennünket, ami előbb lett, mint mi megformálódunk volna, a szeretet teljessége és a tökéletessége – az Jézus Krisztusban jelenik meg. Órea tekintve értjük meg, hogy Isten mennyire szeret bennünket. Ezért mondja az apostol, hogy a szeretet körbeveszi mindennapjainkat.

Mikor mondhatom tehát, hogy bennem munkálkodik Isten Szentlelke? Akkor mondhatom, hogyha látom, tapasztalom és vallom, hogy Jézus Krisztus valóban életem forrása, életem megváltója, és az a szeretet, amely belőle árad, felszabadít arra, hogy megismerjem az én Úramat, Jézus Krisztust. Akkor van bennem Isten Szentlelke, hogyha felismerem Isten szeretetét, amely abban nyilvánult meg, hogy elküldte az Ő Fiát, Jézus Krisztust – helyettem, miattam és érettem. És honnan tudom ennek a valóságát? Onnan tudom, hogy Krisztus szeretete felszabadít engem a másik ember szeretetére, a másikkal való odafordulásra. Onnan tudom, abból a mozdulatból, abból a gesztusból, ahogyan afelé az ember felé közelítek, akit egyébként nehezen viselek, vagy akit nem viselek, aki az ellenfelem, aki az ellenségem.

Nem véletlenül válaszolja Jézus a törvénytudónak arra a kérdésére, hogy „*Mester, melyik a nagy parancsolat a törvényben?*”, azt, hogy „*Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből.*” Másodikként pedig, hogy

„Szeresd felebarátodat, mint magadat.” (Mt 22,36-37.39). Ekkor megkérdezik Jézustól: „De ki a felebarátom?” (Lk 10,29) És akkor Jézus egy gyönyörű példázatot mond el egy ellenséges nép körében végzett szolgálatról, egy samáriaival megtörtént esetről, amikor egy samáriai a földön talál egy agyonvert embert, felemeli, ráteszi a szamarára, elviszi egy vendégfogadóba, kifizeti a gyógyulásának költségeit, míg mások, akik látták a vérbefagyott embert, egy pap és egy lévita (templomszolga), átlépnek rajta, és Jézus megkérdi: „Mít gondolsz, e három közül ki volt a felebarátja a rablók kezébe esett embernek?” „Az, aki irgalmas volt hozzá.” (Lk 10,36-37) – mondja a válasz. Az az ember szereti a másikat, aki kész kilépni önmaga szeretetéből, és a másik ember felé nyitja az életét. Miért? Azért, mert Isten szeretete mindig önmagából kilépő szeretet.

Testvérek, Isten nem önmagát nézi a tükörben, és szereti, hanem az életét adta érte. Önmagából lépett ki, megváltott téged. A Szentháromságot a szeretet kapcsolja össze. Isten maga a szeretet, de ez a szeretet nem önmagáért van, hanem értünk. És azt mondja az Ige, hogy aki ezt megta- pasztalta, abban Isten Lelke jelen van, és akkor lesz nyilvánvalóvá, hogyha valaki ki tud lépni önmaga szeretetéből, és a másik ember felé tud indulni. Azt mondja az Ige: aki szereti a testvérét.

Kedves testvérek, ez mindannyiunk számára egy nagy próba és nagy út. Isten Lelke mégis mozgásba hoz bennünket. Áldjuk Istent azokért a percekért, órákért, évekért, amikor ki tudunk lépni önmagunk világából, és át tudunk lépni a másik ember világába. Azt mondják, hogy abban az időszakban, amelyről a jánosi levél beszél, meg amiről beszélnek az Apostolok cselekedeteiről írott könyv, meg a páli levelek, volt egy pogány százados. Ez a pogány százados írt egy jelentést a feljebbvalóinak a keresztyénekről, és ebben a jelentésben a következőt írja: „ezek szeretik egymást”. Egy pogány ember ezt ismert fel a keresztyéneken. Olyanokat is írt persze, hogy például számárfejen hisznek, meg hasonló butaságokat, mihez tartás végett így fogalmazva: „ezek”. De ez a pogány ember azt írta, hogy „ezek szeretik egymást”. Nos hát ez az a pillanat, testvérek, amikor Isten Lelke elkezd munkálkodni egy ember életében, kész kilépni abból a körből, amelyben van, és odalépni a másik emberhez, mert ugyanezt tette vele az Isten. Ámen.

Nyilas Zoltán lelkipásztor

JÉZUS MEGDICSŐÜLÉSE

Lukács 9:28-36.

Isten megváltott gyermekei számára a Bibliában leírtak tények, melyeket senki és semmi nem ingat meg. Hiába a bölcs mondás, mely évszázadok óta hallatszik: „tempora mutantur et nos mutantur in illis” – magyarul: „változnak az idők és velük együtt mi is”. A teremtet világ valóban változik és benne az ember is. Hiszen, ahogy távolodik Istentől, egyre inkább inkább hasonlít választott gazdájára, a gonoszra. Ennek szem- és fültanúi vagyunk, egyelőre még nem részesei.

Az az ember, akit Isten a maga képére teremtet, már nem viseli ezt az arcot, de van egy ígérete, egy lehetősége arra, hogy kikerüljön ebből az állapotból, a lelki halál állapotából. Ugyanis abban, hogy minden változik, nincs benne az Isten, Aki „változhatatlan valóság”.

Pál így ír az Ef.5:14-ben: „Serkenj fel, aki aluszol, és támadj fel a halálból, és felragyog tenéked a Krisztus!” Felragyog, a sötétségben világosság támad, mert ahol Jézus megjelenik, oszlik a sötétség. Ez a ragyogás csak a mi Urunk sajátossága, Aki Isten-Ember egy személyben és azoké, akik az Ő fénye viszatükröződik.

A világ embereket emel a magasba teljesítményükért, akik sportban, tudományos területen vagy a művészetek valamelyik ágában nagyot alkottak. Valósággal dicsőíti őket, amíg nem jön egy újabb csúcsteljesítmény, szenzációs felfedezés vagy szívét gyönyörködtető művészi alkotás. Erre is van egy régi latin mondás: „Sic transit, gloria mundi” – „így múlik el a világ dicsősége”.

Jézus főpapi imájában ezt mondja: „Atyám, akiket nékem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, azok is élvezem legyenek, hogy megláthassák az én dicsőségemet” (János 17:24.) Íme, az emberi bölcselkedéssel szemben az isteni szó, mely nem időleges, nem mulandó, hanem tökéletes és örök.

Az evangéliumban Lukács egy olyan eseményről számol be, melynek három tanúja is volt: Péter, Jakab és János, s amely egy örökérvényű esemény. Nekünk, akik hiszünk Jézus istenfiúságában, ez egy hitünket erősítő isteni bizonyíték. Bizonyíték arra, hogy ennek a világnak komolyan kell vennie Isten minden kijelentését, melyet leíratott. Így azt, hogy a bűn, az Isten akaratának való ellenszegülés, ítéletet von maga után – s az is, hogy küld szabadítót, aki majd Dávid házából

származik, hol születik, és hogy hogyan fogja végbevenni a bűnből, az átok alól való szabadítást.

A három tanítvány Isten különleges kegyelméből láthatta Isten két emberét, és tanúi lehetnek az elhangzottaknak. Három meglepő dolgot cselekszenek. Először is elalszanak. Amikor felébrednek, a saját ötleteiket akarják megvalósítani, s aztán lemenve a hegyről hallgatnak a történetekről. Ők hárman látták Jézus megdicsőülését, és életük ennek az élménynek hatására nem változott meg. Tudjuk: Péter választétele, aztán fogadkozása után – megtagadta. Jakab és János – édesanyjukat is bevonva – azon vitáznak, hogy ki milyen pozícióba kerüljön majd Jézus országában. Aztán a nagypénteki és húsvéti események után visszamennek halászni. Ezek a száraz tények.

Mit látunk ma? Az ige szól, Isten és az Ő Fiának Jézus Krisztusnak dicsősége felragyog a szószékeken és hívó emberek életén – hallják, látják az emberek, és fellelkesednek. Aztán elalszanak. Majd ébredve, egy kicsit bevonják Jézust is terveikbe – csak ahogy a tanítványok füle mellett elment, mintha el se hangzott volna, hogy Jézus meghal, végbemegy az áldozat, nekik tennivalójuk csupán az, hogy elfogadják – már saját megoldást találnak, ötletelnek. Aztán szó sem esik arról, hogy Jézus dicsősége felragyogott előttük, szerteoszlik a szívét melengető csodálatos élmény.

Ne így legyen! Isten ott a megdicsőülés hegyén kimondta: „Ez az én szerelmes Fiam!” S aztán megdicsőítette akkor, amikor megnyitotta sírjának száját, és később az egeket, amikor visszatért oda, ahol emberré létele előtt volt. Általa élhetünk úgy, hogy életünk minden tettel mi is megdicsőítsük Őt. Ez feladatunk is! Ezt mondja: „Aki hozzám közel vannak, azokban kell megszentel- tetnem, és az egész nép előtt megdicsőít- tetnem!” (III.Móz 10:3.) Kérjük ehhez az Ő segítségét! Pap Lászlóné lelkipásztor

Giovanni Bellini: Krisztus megdicsőülése (1487)

„Azért edd csak örömmel kenyeredet, és idd jókedvvel borodat, mert mindig az volt Isten jóakarata, hogy ezt tedd.” (Préd 9,7)

Bár tél felé közeledünk, még elevenen él bennünk búcsúzó pompájával a letűnt ős. Sajnos, mind kevesebben vagyunk, akik úgy élhetjük át az októberi heteket, mint a természet közelségét még sokkal inkább megélő eleink, akik közül sokan e hetekben szüretelték le kétkezi munkájuk gyümölcsét: a szőlőt.

A Prédikátor könyvének szerzője távoli idők gyermeke. Számára még valóban a föld szemmel látható áldott gyümölcse volt az étel és az ital, melyet elfogyaszthatott. Salamon királyként mutatkozik be, aki bölcsességét Istentől kérte és kapta meg. Egész könyvében arra keres választ, mi is az igazi értelme, célja az ember életének.

Természetesen nem lumpolásra, dorbézolásra szólít fel bennünket ezzel az igeverssel. A hangsúly az öröm és a jókedv szón van. Olvassuk el ennek fényében még egyszer: „Azért edd csak örömmel kenyeredet, és idd jókedvvel borodat, mert mindig az volt Isten jóakarata, hogy ezt tedd.” Nézzünk most együtt bele e kristálytisza tükörbe és lássuk meg benne a segítőt, jó szándékot, Urunk akaratát.

Mindenekelőtt megláthatjuk benne önmagunk hiányosságait: a szinte futószalag mellett megélt, felgyorsult életünket, mely során legtöbbször már sebtében kapjuk be táplálékainkat, italainkat, mint aki attól fél, valamiről lekésik. Ezzel együtt rohanva, kapkodva éljük meg életünk más ajándékait is: együttléteinket, emberi kapcsolatainkat, alkalmainkat, lassan már ünnepeinket is.

Igen, valahol arra figyelmeztetett ez a mondat, amit gyermekkorunkban édesanyánk oly sokszor elmondott nekünk, amit talán mi magunk is elmondunk gyermekeinknek: Lassan egyél, rágd meg jól az ételt! – Érezd és élvezd az étel ízét, érezd

meg finomságát, egyszerűségét és lásd meg újra különleges-voltát: mert ajándékba kaptad. Érezd át és örömmel éld meg életed hétköznapi és ünnepi pillanatait, mert csak egyszer lesz pont ilyen, egyszer lesz ez a Tiéd, melyet Uradnak megköszönve másokkal megoszthatsz. Tanulj meg lassítani, hogy oda tudj figyelni a részletekre is, tanulj meg örülni a jelennek, mindannak, amit e pillanat nyújt a számodra.

A második dolog, amire e tükör rácsodálkoztatott, hogy milyen végtelenül tarka és színes Isten világa. Az Ó földi teremtménye nem lehet szürke, unalmas, vagy fakó. Az élet és a benne lévő szín-pompázatosak. Nem is csoda, mivel minden egyes ember egyedi és különleges.

Egyél úgy, hogy akit táplálhatsz – vagyis önmagadat –, különleges és színes lény ezen a földön – nincs még egy ilyen.

Tápláld úgy, ahogyan Urad táplálna, aki e táplálékkal adni, gyarapítani, növelni szeretne téged.

A harmadik különlegesség pedig, amit e mondat tükre felvillantott, mindaz, ami mindezek mögött rejtetik: a Prédikátor e nyugodt, lelassított, egészséges önszeretben megélt életet azért tudta örömben és jókedvben megélni, mert szemléletmódja nem a mindent felhabzsoló carpe diem, hanem alázatos lényeglátás, vagyis Isten akaratának megértése: „mindig az volt Isten jóakarata, hogy ezt tedd.” Milyen egyszerű és milyen bizalommal teljes! Olyan, mint amikor egy gyermek azért boldog, mert tudja: szeretve van. Öröme azért öröm, mert ott van mellette az édesanyja, az édesapja, akinek a jelenléte elég ahhoz, hogy örülni tudjon.

Emlékszünk mi még erre? Tudjuk-e

Egykor szeretetből döntött életünkről az Úr, ennek köszönhetően létezhettünk. Szeretetből döntött megmentésünkről is: meg akar menteni a büntől, és annak következményétől: a végső pusztulástól, ahogyan ezt a gologtai kereszten kiábrázolja számunkra drága Fiában, Krisztusban. Ezáltal olyan életre hív bennünket, melyben viszont szerethetjük Őt és szerethetjük azokat is, akik között élünk, a felebarátainkat, meglátva öbennük is a különlegesét, az egyénit.

Tápláld ezzel a tudattal önmagadat Isten igéjével is, azzal a szeretettel, ahogyan édesanyád táplált, amikor még kicsi voltál.

még a szívünkkel is, miért hajolt le egészen a földre, személyesen értünk is Jézus Krisztusban Isten kegyelme? Tudjuk-e még, hogy kiváltság és boldogság, hogy a követői lehetünk? Akarunk-e még úgy élni, hogy a rossz helyett a jót, a takargatás helyett az igazságot, közöny helyett a szeretetet választjuk, hogy a körülöttünk élők szívében felébredjen a vágy: Krisztushoz tartozni jó?

Egykor mérlegre kerül majd mindaz, amit hittünk, gondoltunk és tettünk, kapaszkodjunk hát hittel az Úr Jézus kezébe, hogy azon a napon is Ő tartson majd meg bennünket. Így lássuk meg ebben az egyszerűnek tűnő mondatban is az Ő megmentő szeretetét, melyet még inkább szívünkbe vés azzal, hogy kenyérben és borban ábrázolja ki számunkra az Úrvacsorában is bűnbocsánatot adó jelenlétét.

„Azért edd csak örömmel kenyeredet, és idd jókedvvel borodat, mert mindig az volt Isten jóakarata, hogy ezt tedd.” (Préd 9,7) Ámen!

Sebestényné Jáger Orsolya
lelképásztor

SEBESTÉNY-JÁGER ORSOLYA

ŐSZ

Ellobbantak már a nyári esték a diófák alatt, a hallgatag padon.

Testünk melegét nem őrzi az ős.

Hűvös zubbonyát a szélbe gombolom.

Messzire nyúlnak köröttünk az árnyak.

Botladozó felhők az égbolt alatt.

Hiába keresném az asztalon feledett, valaha áttetsző, halványzöld poharat.

...és hiába keresném Nagyapa lépteit, a Kopaszra kaptató kurta lábak nyomát.

Nagyapa meghalt. Tíz éve immár - s én lassan baktatok az emlékeken át.

Ám sűrű függönyét kibontja az ég és fényárban úsznak a vén diófák, mert gyermeki hittel hitte Nagyapám, hogy otthona lehet az Égi Ország.

Farkas József református lelkipásztor 1995-ben egy müncheni előadásán három pontban foglalta össze hitvallását.

Az első, hogy igaz, teljes, emberi életet élni csak emberfölötti erők segítségével lehet. Az Úristen úgy teremtette az embert, hogy a vele való kapcsolatban teljesedik ki az emberi élet. Mint a trolibusz áramszedője, ami fölülről veszi az áramot a működéséhez, az egészséges, teljes emberi életet is az éli, akinek van áramszedője a magasabbrendű világhoz kapcsolva.

A második, hogy az emberiség túlélésének egyetlen lehetősége a názáreti Úr Jézus Krisztus, a hozzáigazodás, a neki való engedelmesség. Mert Jézus Krisztus valóban a világ megváltója. Jézus Krisztus olyan programot hozott, hogy ha az emberiség engedelmessé válik, akkor túléli a válságot, ha nem, összeomlik. Jézus tehát nemcsak individuális, személyes megváltónk, hanem kollektíve is.

A harmadik pedig, hogy az embernek nemcsak eredendő bűnei vannak, hanem eredendő jóság is van benne. Az egyházak túlméretezik a bűnről szóló beszédet, és bűn-üggé tettek Jézus ügyét. Igen, van eredendő bűn, de Jézus módszere

egészen újszerű. Jézus titka az volt, hogy előcsalogatta az emberekből az eredendő jót.

Farkas József az evangélium jó hírével hívta a sötétségből a világosságra, megújulásra, újjászületésre, egyszóval a valóságos életre az igazságra szomjúhozó embert, az Isten országában való munkálkodásra. Sok évtizedes fáradhatatlan szolgálata során hirdette: A mi üdvözítő Istenünk azt akarja, hogy minden ember üdvözljön és eljusson az igazság megismerésére. Hitte és vallotta, hogy ezt az akaratát végül valóra váltja, és ígérete szerint ő lesz „minden mindenekben”. Ez a „minden” a szeretet, melynek végső és teljes győzelme az Isten igazi dicsősége.

Farkas József felesége, Éva néni most töltötte be 90. életévét. Páratlan életút áll mögötte is. 56 évig volt férjének hűséges támasza, nemcsak a családjá, hanem az Isten családjának a szolgálatában is. Isten gazdagon megáldotta házasságukat. Az öt lányuktól 13 unokájuk és 26 dédunokájuk született, a huszonhetediket éppen a Dédnagyapapa születésének századik évfordulójára várják. Dohány utcai otthonában kerestük fel, arra kérve, hogy meséljen Jóska bácsiról és közös életükről.

Jóskának mindig szívügye volt az evangélium átadása, ezért már fiataloktól kezdve járt evangélizálni. A háború alatti és utáni hősies időkben bejárta az egész országot, úttalan utakon, napokig vagonon utazva, vagy ahogy tudott, volt, hogy kint a mezőn tartva az alkalmat, mert nem volt akkora helyiség, ahol elértek volna az emberek. Nem volt könnyű, mert ezekben az években születtek sorban a lányaink. Akkor még mind a Kálvin téri irodahelyiségben laktunk, mert kibombázták a mi kis zuglói lakásunkat. Az új hatalom 1947 végén aztán az egyházakkal kapcsolatos első intézkedései között szüntette meg az utazó lelkészségeket, mert ezek nagyon mozgékonyak voltak, nem tudták ellenőrzésük alá vonni. Akit a kora miatt lehetett, nyugdíjba kellett küldeni, és a helyükre be kellett tenni ezeket a száguldó, evangélizáló fiatalokat. Le kellett telepíteni őket vidéki gyülekezetekbe, hogy szemmel lehessen tartani őket, hogy a templomban elmondottakat számon lehessen kérni.

Ravasz László azonban Jóskát minden-

képpen Budapesten szerette volna tartani, ezért felkérte arra, hogy mint missziói megbízott szervezzen önálló gyülekezetet a VII. kerületi Belső-Erzsébetvárosban, amely terület addig a mindenkor Kálvin téri segédlelkészhez tartozott. Amikor megkezdtük a szolgálatot, kaptunk egy háború előtti névsort, meg a Kálvin térről egy talpraesett diakonissza testvért. Erzsébet testvér egy királynői tartású, kemény, határozott, de egészséges, derűs teremtés volt, aki jól ismert itt mindenkit. Együtt jártuk végig a környéket, becsöngettünk minden-hova, hogy a református egyház szervez itt egy önálló gyülekezetet. Volt, aki azt mondta: maguk mernek még ezek között a falak között Istenről beszélni!? – és bevágta az ajtót. A háború alatt, 1944-ben ugyanis ez a terület volt a Gettó. Ez az örökség bizony ránk szakadt.

Megerkesztük azokat is, akik már a Kálvin téren is presbiterként szolgáltak. Volt köztük például kéményseprő mester, akadémiai könyvtáros, egy idős altábornagy, gyermekgyógyász feleségével és még

több idős, tekintélyes ember. Azonban mivel nem voltak elegen, ezért Jóska behívott presbiternek az ő fiatal baráti társaságából is, akik az egyetemista ifjúsági csoportjába tartoztak. Aztán volt egy nagyon rátermett gondnok bácsi itt a Rákóczi út 30-ban, aki elvállalta, hogy gondnoka lesz a gyülekezetnek. Drága László Berci bácsi jött azzal az ötlettel, hogy milyen jó volna, ha ideköltöznénk a kerületbe a gyerekekkel együtt. Ő találta nekünk ezt a Dohány utcai négyszobás lakást, amelyet felújított, és még bútorokat is szerzett bele.

Alázatos keresztyén élet

Jóska '48. február 8-án prédikált először az új gyülekezetben, a Gyulai Pál utca 9. nagytermében, mint a Klauzál téri Missziói Egyházközség lelkésze. Azért hívták Klauzál térinek, mert a Klauzál tér 16. alatt is béreltünk egy nagy üzlethelyiséget, amit kialakítottunk imateremmé. Körülbelül egy évig voltunk ott, amit nagyon megáldott az Isten. Később

Farkas Józsefné Éva néni

átköltöztünk a Wesselényi utca 18-ba.

Mi nagyon jóban voltunk *Szikszi Bénivel*, ő ajánlotta föl a Bethánia Szövetség Gyulai Pál utcai helyiségét, amit vasárnap délelőttönként sose használtak. Tudniillik hozzátartozott a Bethánia elveihez, hogy belmissziót folytatnak, de nem vonják el az embereket a gyülekezeteikből, ezért csak esténként volt szükségük a helyiségre. Aztán itt is tartottunk istentiszteletet, meg

ott is, annyian voltak. Volt persze olyan is, aki részt vett mind a kettőn, mert tudta, hogy Jóska nem ugyanazt mondja el még egyszer. A Pápanak a hobbija is az Írás tanulmányozása volt, több nyelven és eredetiben is, ezért igazán öröm volt számára két vasárnapi prédikációval is készülni.

Akkor szinte nem volt család, ahonnan ne hiányzott volna valaki, vagy valami, mert elvették mindenüket, és itt maradtak kifosztva. Nagyon sok sérült és keserű ember jött össze. Volt bizony, aki azt mondta, hogy anélkül sose talált volna rá az Istenre, ha nem éri az a csapás. És hálát tudott adni. Jósának nagyon kedves igéje volt, amiről nem egyszer prédikált is, hogy „*vagyonotok elrablását örömmel fogadtátok*” (Zsid 10,34). Mi találkoztunk ilyen emberekkel.

Kemény idők voltak. Tudtuk azt, hogy vannak ott, akik jegyzetelnek, felírták, miket mondott a lelképásztor. Papa néha nagyon kritikus dolgokat mondott, de soha nem becsomagolva, burkoltan, hanem nyíltan megmondta, mi az, ami rossz, és ami azért történhet meg, mert mi alkalmat adunk rá. Szóval nem a rendszerről volt szó, hanem arról a rendtelenségről, ami bennünk van. Ő tényleg pozitívan gondolkodó ember volt, aki azt vallotta, hogy nem lehetnek olyan körülmények, amelyben

nem lehet alázasan, csendesen és szorgalmasan, keresztyénül élni.

Volt egy kedves barátunk, aki már Amerikában fejezte be a teológiát, Kolozsvárról jött át a szüleiével Budapestre '44-ben. Mi rejtettük el őket, mert zsidó származásúak voltak, a Papa még a teológiáról ismerte. Hívott bennünket Amerikába egy magyar gyülekezetbe, ahol be rendezett lakással vártak. Léven papi ember, egy bibliai idézetre is hivatkozott, amit a macedón férfi mond Pál apostolnak: „*Jer által, és légy segítségünkre nekünk!*” (ApCsel 16,9). De a Papa azt mondta, hogy én itt már másfél éve arról beszélek az embereknek, hogy nem lehetnek olyan körülmények, amelyben ne lehetne alázas keresztyén módon élni, de ha most elmegyünk, akkor összeomlik bennük minden, amit tanítottam, úgyhogy itt maradjunk. Papa rám bízta a válaszlevél megírását. Éppen nemrég találtam meg az iratos ládában ceruzával írva a piszkoztatásnak a levélnek, amit elküldtem a válszunkkal. Azt írtam: tudod, nem merünk nekivágni az óceánnak, mert ki tudja, hátha jön a nagy hal, és visszavisz oda, ahol a nehéz szolgálatunk van, úgyhogy jobb ezt nem kísérteni. Többen mondták, hogy majd meglátjátok, Szibériába viszik a lelkeseket. De nem esett bajunk. Átéltük, amit a Szentírás mond: „*Tollaival fedez be téged, és szárnyai alatt leszen oltalmad*” (Zsolt 91,4)

Igéből kenyér

Jósának – mint említettem – szenvedélye volt a Biblia. Ahhoz, hogy a Bibliát még jobban, még tisztábban megismerhesse, rengeteg szakkönyvre volt szüksége. Nagyon sok teológiai könyvet kapott

100 ÉVE SZÜLETETT FARKAS JÓZSEF

Farkas József református lelképásztor 1914. október 16-án született Budapesten iparos családban. Édesapja *Farkas Imre* szabómester, édesanyja *Kvicsák Szidónia* műhímező volt.

Középiskolai tanulmányait a Lónyay utcai Református Gimnáziumban végezte 1924-től 1932-ig, majd a Budapesti Református Teológia hallgatója volt 1932-től 1936-ig. Az akkori követelményeknek megfelelően Nagykőrösön is tanult egy évet, melynek eredményeképpen népiskolai tanítói oklevelet kapott.

A teológia elvégzése után Halléban, majd Genfben töltött egy-egy évet ösztöndíjként. Segédlelkészként Szalkszentmártonban, Cegléden és Budapesten, a fasori gyülekezetben szolgált.

1941-ben a Kálvin téri Egyházközségbe került *Ravasz László* püspök mellé, aki a Református Zsinat missziós lelkészévé nevezte ki. Ettől kezdve utazó lelkészként hirdette az evangéliumot. A Soli Deo Glória (SDG) református diákszervezet missziói lelkészeként is tevékenykedett, részt vett a balatonszárszói konferenciák szervezésében. 1943-ban kötött házasságot *Tatár Évával*, a második világháború alatt és után öt lányuk született.

A misszió szervezeti lehetőségeinek beszűkülése után 1948-ban Ravasz László püspök a Kálvin téri gyülekezet rendkívül nagy területéből leválasztott hetedik kerületi új gyülekezet lelkészévé nevezte ki. Ebben a gyülekezetben – a Gyulai Pál utcai gyülekezetben, hivatalos nevén a Klauzál téri Egyházközségben – szolgált haláláig. Rövid kitérő volt életében a Kálvin téri szolgálat: 1955-ban *Bereczky Albert* püspök meghívta maga mellé a Kálvin térre

lelkésznek, és egyházkertületi főjegyzőnek is megválasztották. A Gyulai Pál utcai gyülekezetben ez idő alatt is végezte szolgálatát. 1956. október 31-én lemondott közegyházi tisztségéről és Kálvin téri lelképásztori szolgálatáról is.

Az egyházi közéletől visszavonulva – csak a Reformátusok Lapja glosszáit írta névtelenül – a Gyulai Pál utcai gyülekezetben teljesedett ki teológiai és gyülekezetformáló tevékenysége. Legfontosabb feladatának azt tekintette, hogy a keresztyénség központi alakját, Jézus Krisztust mutassa be közérthető, mai nyelven mindenkinek, a kétkezi munkástól az egyetemi tanárig. Együtt-gondolkodásra hívta hallgatóit, dogmákat félretéve és tabukat ledöntve kereste az evangéliumi igazságokat.

Hirdette, hogy több az élet annál, mint amit az emberek megélnék, mert Isten szellemi világából erőt és inspirációt lehet nyerni a „több”-höz. Feladatának teljesítéséhez teológiai és pszichológiai szakirodalmat (németül, angolul és franciául is) folyamatosan tanulmányozta, és újraértelmezve tette közkinccsé az olvasottakat vagy a csoportos baráti megbeszéléseken hallottakat. Élete vége felé megjelent könyveinek címei is a folyamatos útkeresésről és szellemi nyitottságról tanúskodnak („*Szántások magatoknak új szántást!*”, „*Menet közben*”).

1987-ben vonult nyugdíjba. Átadta a stafétabotot lelkésztársának, *Karsay Eszternek*, de nyugdíjas lelkészként haláláig hirdette az örömhírt. 1999. december 25-én, a karácsonyi istentisztelet előtt a Gyulai Pál utcai lelkészi szobában állt meg a szíve.

Forrás: <http://tobbazelet.hu/farkas-jozsef>

a barátaitól, ezért ismerte a legmodernebb teológiai irányzatokat. Érdekes módon a teológiai szakkönyveket postán is simán megkapta. Németül, angolul és franciául is

homályosan látunk, de ott majd igazán meg fogunk érteni mindent.

Nagyon komolyan vette a szombatot. Akkor nem csinált semmit, csak fölkészült a

ebből kenyér? Mert ez nekem csemege, csodálatos, nagyszerű igazság, de hogy lesz ebből az egyszerű emberek számára kenyér, ami tápláló? És akkor társított hozzá gondolatokat, történetet, egy-egy esetet, valamit, hogy az, amit ő megértett, amit ő olyan nagyszerű, csodálatos dolognak látott, az úgy szóljon az emberekhez, hogy ebből éljenek, ebből táplálék legyen.

A mezítlásas prédikátor

Jóska okosan tudta vezetni a gyülekezetet, nem volt egy autoriter típus. Mindent megbeszélte a presbitériummal. Nagyon komolyan vette például az ifjúsági munkát. A fiatalok főleg az alatt az idő alatt jártak hozzá, amikor itt tanultak Budapesten, aztán az iskola befejezése után ki-ki ment szanaszét. Ez az ifjúsági csoport egy olyan meleg, baráti közösséggé vált, hogy sírva búcsúztak egymástól. Nagyon összeszoktak. Érdekes, hogy Jóska sohasem pártolta azt, hogy járjanak vissza, azt mondta, hogy ki ahová kerül, ott épüljön be a gyülekezetbe, és azzal, amit ő tud, amit hoz magával, azzal építse azt a gyülekezetet.

Családjával az 50-es évek elején

olvasott. Kiválóan értette ezeket a nyelveket, hiszen egy évet töltött Genfben ösztöndíjjal, ahol franciául hallgatta az előadásokat és franciául is vizsgázott, egy évet pedig Halléban volt, ott meg németül történt ugyanez. Legjobban a német szakkönyveket használta, de nemcsak a teológiai, hanem a szociológiai, pszichológiai témájú könyveket is. Nekem nagyon megható, amikor megállok, leveszem némelyiket a könyvespolcra, és kinyitom, olyan, mintha Jóska nyitná ki nekem. Ott van a felkiáltójel, meg aláhúzva, megjegyezve, mintha azt mondaná: ezt olvasd el, ez a fontos! Neki nagyon fontos volt ez. Nem véletlen, hogy az általunk „búcsúzkodónak” nevezett prédikációjában azt mondta, hogy milyen jó lesz, amikor odaát majd mindent meg fogunk érteni. Ő annyira szerette volna jobban megérteni. Örök vágyódás volt ez benne. Mert most mindent csak tükör által

prédikációkra. Megcsinálta a maga jegyzeteit. Steinbach József püspök úr ezeket a jegyzeteit olyan rendkívülinek tartotta, hogy elküldött egy teológát, aki majd egy évig járt hozzá, hogy digitalizálja a teljes jegyzetsorozatot. Mózes első könyvétől a Jelenések könyvéig, amiről Jóska prédikált, a szépen összehajtott, pirossal aláhúzgált, jelöltetett jegyzetei mind megmaradtak. Ezekből a félbehajtott A4-es papírlapokból prédikált. Bár szabadon beszélt, de a jegyzetében meghatározott vezérfonal szerint. Fölkészült szépen, és volt, hogy azzal feküdt le, hogy igen, készen van, de azért nem volt olyan nagyon elégedett vele. Ám éjjel fölébredt, mert valami eszébe jutott, amiről beszélni kell, akkor fölkelt, odaült az íróasztalhoz, megcsinálta a másik jegyzetet. Vagy amikor tényleg nagyszerű, új gondolatai jöttek egy bibliai részre nézve, akkor azt mondta: Uram, és hogy lesz

Szeretném a testvérek figyelmét felhívni arra, hogy Jézusnak két misziói kiküldő parancsa van. Az egyház ráállt az egyikre. És ha kérdezem a testvéreimet, hol van a másik, ki tud válaszolni rá? Pedig benne van a Bibliában a másik kiküldő parancs is. Jézus kiküldte tanítványait: „Elmenvén tegyetek tanítványokká minden népeket, tanítván őket!” (Máté 28) – De ez csak az egyik! – Van egy másik is, Máté evangéliumának a 10. fejezetében, ahol ezt olvassuk: „Magához hívta tizenkét tanítványát és hatalmat adott nekik, hogy kiűzzék a tisztátalan lelkeket, és gyógyítsanak mindenféle betegséget és erőtlenséget. ... Ezt a tizenkettőt küldte ki Jézus, és ezt a rendelkezést adta nekik: ”Pogányokhoz vezető útra ne térjete le, samaritánusok városába ne menjete be, inkább menjete Izrael házának elveszett juhaihoz. Menjete el, és hirdesséte: egészen közel van már a mennyek országa! Gyógyítsatek meg betegeket, támassatek fel halottakat, tisztítsatek meg leprásokat, űzzete ki ördögöket. Ingyen kaptátok, ingyen adjátok.”

Volt tehát egy belső miszió, ami megelőzte a kifelé küldést. Így lehetne ma mondani: van, és legyen református miszió a református egyház elveszett juhaiért is. El kellene menni, először ezt a megbízást kellene valóra váltani. Aztán jöhetne az, hogy „minden népekhez.”

Nagyon érdekes, hogy amikor az „elveszett juhokhoz” küldi őket, akkor milyen nagy hangsúlyt tesz erre, hogy „gyógyítsatek”. És ez is érdekes: a 28. fejezetben erről már nincs szó. Ott csak az van: „menjete el és tanítsatek őket!” – Ez egy kicsit mutatja az egyháznak a változását. Az első lendületben ez nagyon valóságos dolog volt, hogy

„hatalmat” kaptak és gyógyítottak. Aztán ezt a hatalmat lassan elvesztették – és maradt a beszéd –, és a reformáció óta mi büszkén valljuk, hogy „mi az Ige népe vagyunk”, amivel negatív módon bevalljuk, hogy ámbár nem történik semmi, de legalább prédikálni tudunk – ez a református szín a keresztyénség nagy tablóján. De hová lett a gyógyítás feladata és ajándéka?

Mostanában sok szó esik az egyház megújulásáról. Egyre növekedik az a meggyőződés, hogy a megújulásnak a gyógyítást, ezt az elfeledett bibliai örökséget és parancsot is elő kell venni. Abból lehetne megújulás, ha fölfedeznénk a Máté 10-et, hogy a református egyház elveszett juhaihoz el kellene menni és gyógyítani kellene őket. A gyülekezet legyen az a hely, ahol gyógyulások vannak.

Az lenne jó, ha a szívünk belefájdulna abba, hogy miért nincs több valóságos gyógyulás közöttünk. És elkezdennék imádkozni, és valami módon teret adni a Szentlélek hathatós munkásságának. Minden gyógyulás, ami növekedés, tisztulás, följebb emelkedés – ezeket én mind gyógyulásnak tekintem. A teljes gyógyulás, az egészség az én váromlásom: ébredjen fel bennünk a vágyakozás, a szomjúság, az imádság, hogy „Istenem, olyan sok nagyszerű ígét hallottunk már, most már következzenek el a gyógyulások!” Ha kell, akkor valahogy „a tetőn át” eresszük le a betegeinket Jézus elé, hogy gyógyítsa meg őket.

Részletek Farkas József: Gyógyulás egészségre c. prédikációs kötetéből (1990)

Farkas József

Nem volt kérdés, hogy ki milyen vallású, ez soha fel sem merült, senki nem tudta a másiktól, hova keresztelték, vagy egyáltalán megkeresztelték-e. A fiatal az a tudomány érdekelte, amit kapott, az a bibliaértelmezés, amit itt hallott, és az vonzotta ide, hogy itt mindenről lehetett őszintén beszélni. Jóska bácsi nem botránkozott meg semmin. Bármilyen kétségét, bizonytalanságát elmondhatta a fiatal, mert Jóska bácsi természetesen viszonyult hozzá, és nem paposan. Ez tartotta össze az ifjúságot.

Nagyon közvetlen ember volt. Amíg a *Soli Deo Gloria* ifjúsági mozgalomban tudtunk tevékenykedni, addig mi lejártunk Szárszóra, és persze Jóska mezítláb, egy szál fürdőnadrágban röplabdázott. Olyan természetes volt az istenhite és a gondolkodásmódja, hogy nem kellett fekete ruhát és nyakkendőt fölvennie, és nem kellett valamilyen megkülönböztetett környezet számára ahhoz, hogy az Igét hirdesse, mert ő ugyanaz volt és ugyanúgy beszélt a homokban ülve táborútnél, mint a szószéken. Komolyan vette azt, amit hirdetett, és ugyanezzel a komolysággal adta tovább.

Sokáig emlegették és próbálták kielemezni az ifjúsági munka sikerességét. Általában úgy zajlik le egy ifjúsági bibliaóra, hogy a lekipásztor elmond egy beszédet és szóljatok hozzá. Azonban mindenki meg van némulva, mert hát már mindent elmondott, akkor mihez szóljak hozzá. Papa viszont mindig hozott egy témát, amire ő itthon előre fölkészült, de hagyta, hogy a gyerekek gondolkodjanak, töprengjenek rajta. Hihetetlen türelme volt. Soha senkibe nem fojtotta bele a szót. Úgy igyekezett terelgetni, hogy jöjjenek rá maguk arra, merrefelé kell keresni a jó megoldást. A végén persze elmondta, hogy ő mire jutott ebben a dologban, de csak úgy, mint egy véleményt a többi között, aztán mindenki eldönthette, elfogadja-e.

Az Isten nem olyan

Mélyen hitt abban, hogy Jézus nem kész épületet hagyott ránk, hanem építő elemeket, rendszerbe nem foglalt igéket, amikből magunknak kell építkeznünk. Jóska is

A megváltásról valamit. Ebben a hatalmas és gyönyörűséges ügyben is más volt Jézus, mint kora teológusai, hívői. Az volt a közfelfogás, hogy „az ember elbukott, bűnös: ítéletre, halálra, kárhozatra méltó!” Az embernek a bűneire kell valami segítséget adni, bocsánatot szerezni. Az a megváltás, hogy valami módon elintézzük az ember bűn-ügyét. Jézus ebben a vonatkozásban is sokkal radikálisabb volt, mint a többiek. Mert a többiek azt mondták, hogy vannak az embernek bűnei és vannak jó tulajdonságai. Például a vallásosság a bűnnek az ellentéte. Éppen a vallásosságban lehet a bűn-ügyet elintézni. Amikor az ember imádkozik, a Tórárt mormolja magában, akkor a megváltás állapotában van, nem úgy, mint amikor... és a bűneiket sorolták. Jézus radikalizmusa abban mutatkozott, hogy szerinte a vallásosságból is meg kell váltani az embert. Itt került halálos összeütközésbe korának a teológusaival. Így mondhatnánk: nemcsak a rossz tulajdonságokból, a bűnökből, a jó tulajdonságokból, hanem a vallásosságból is meg kell váltani az embert.

Farkas József

megépítette a maga épületét, amit alternatív teológiának nevezett el. Ha ezt végiggondolják, ez reformációja lenne a reformációnak, a református egyháznak, amire szükség van. Papa komolyan kifogásolta, hogy senki nem akart vitatkozni vele, csak kritizálták. Nem nagyon mertek vele vitatkozni, mert tudták, hogy hihetetlenül fölkészült. Néha szomorúan mondogatta, hogy lehet, hogy túl gyorsan szaladtam előre, majd talán ötven év múlva fogják komolyan venni, amit én most mondtam.

Az volt az alapgondolata, hogy az Isten nem olyan. Az Isten nem olyan, akinek két arca van, mint a Janus szobornak, hogy az emberek egyik csoportja felé barátságos és édesatyja, a másik felé pedig kegyetlen bíró, aki mindent számon tart és mindent meg fog büntetni. Jézus Krisztus nekünk úgy mutatta be Istent, mint egy olyan édesapát, mint a tékozló fiú apja. Akinek a fél szeme az úton van azóta is, hogy a gyerek elcsavargott, és várja haza, mert hiszen messziről észrevette, hogy közeledik. Megesik rajta a szíve, elébe fut, és nem várja meg még a bűnvallását sem, szemrehányás nélkül öleli magához, megcsókolja és viszi haza. Jézus így tett nekünk bizonyosságot arról, hogy milyen az Atya.

Jóska azt mondta, hogy én vagyok igazán kálvinista, mert Kálvin azt mondta, hogy *semper reformari debet*, mindig reformálni kell, tehát nem szabad megállni a négyszáz évvel ezelőtti tanoknál. Jóskának

kedvenc gondolata volt, hogy *menet közben vagyunk*. Mindenben, így a hitéletünkben is. Azt mondta, hogy Isten nem van, hanem történik. Bennem és a világban is történik. Csak ha haladok, akkor tudok vele lenni. Volt egy nagyszerű hűsvéti prédikációja arról az ígéről, amikor az angyal azt mondja Mária Magdolnának a föltámadotról, hogy elötletek megy Galileába. Erről beszélt: hogyha te itt maradsz, gyászolva és fohászokodva, de Jézus előtted megy Galileába, akkor te elmaradsz tőle. Menni kell. Jézus előtted megy. Te csak menj utána, kövesd őt! Előtted megy gondolkodásban, hitbeli dolgaidban, szeretetbeli dolgaidban. Ne telepedj meg ott, ahol most vagy, mert akkor biztos, hogy egyre nő a távolság közted és Jézus között! Ez tulajdonképpen a gyakorlati hívő életünkre vonatkozik: abban a percben, amikor azt gondolom, hogy én már mindent tudok, akkor végelem van, mert akkor nincs további fejlődés.

„aki hozzám jön, semmiképpen ki nem vetem...”

Jóska szerint a hagyományos keresztyén tanítás a bűnre teszi a hangsúlyt. Bűn-üggé lett Jézus ügye, amelyik örömgű volt. Ezért vissza kell térni ahhoz, hogy az evangélium örömhírt jelent. Jézus azt az örömhírt hozta, hogy nem kell félni az Istentől. Az Isten szeretettel vár vissza téged, visszafogad téged. Azt mondja: térjetek meg, mert elközelített a mennyek országa.

A gyülekezet 50. születésnapján 1998-ban

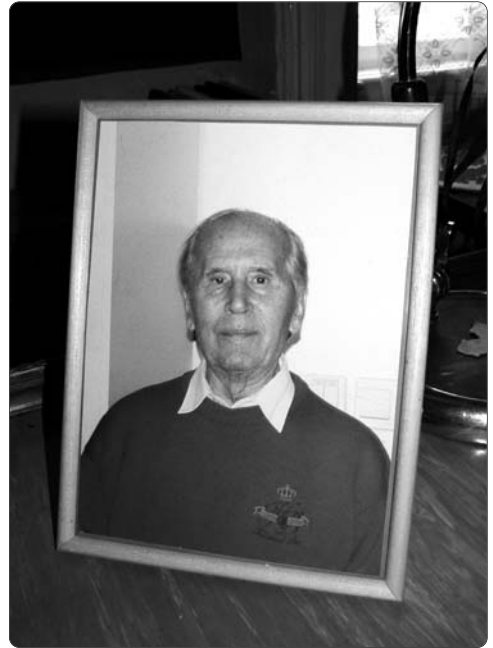
Térjtek meg, mert most könnyű megérteni, mert itt vagyok. Térjtek meg, de ne azért, mert félték, hanem azért, mert jó az Isten és jó hozzá hazamenni.

Vannak dolgok, amiket tényleg csak odaát fogunk megérteni. Annak az igének a jelentése is például, hogy az Isten lesz *minden mindenkben* (1Kor 15,28), homályos, nem értjük biztosan. Nem tudjuk felfogni, mert végesek a mi gondolataink, egy csomó dolgot egyszerűen elképzelni sem tudunk. A véges nem tudja befogadni a végtelent. Vagy egy ószövetségi igé: „*örökkévaló szeretettel szerettek téged*” (Jer 31,3). Nem tudjuk elképzelni, mi az, hogy örökkévaló. Hogy ebbe mi fér bele. Van egy halvány reménységünk, hogy Isten még akkor is ki tud találni valami megoldást, amivel magához öleli a mindenséget. Ezt a mindenséget se tudjuk elképzelni, hiszen amit a csillagászok mondanak fényév-milliárdokról, azt se tudjuk elgondolni sem. És hogy ez az egész mindenség benne van az Isten gondolatában, ez aztán már végképp olyan, ami nekünk már fölfoghatatlan. De ha Isten azt mondja, hogy az ő szeretete örökkévaló, akkor abban bízni kell. Az Ő szeretete elég hatalmas arra, hogy akarátát valóra váltsa, mert nincs olyan mélysége a bűnnek, aminél ne volna még mélyebb az Isten szeretete.

A Papa egyszer elvett egy mai katolikus dogmatikát, amiben benne van egy ilyen

kérdés, hogy az üdvözült ember hogy tudja azt elviselni, hogy más emberek, akár a legközelebbi hozzátartozói, a pokolra kerülnek és ott szenvednek. És a dogmatika így válaszol rá: az ember akkorra már olyan mértékben fölül van minden emberi érzésvilágon, és annyira az igazságnak a gondolata tölti be, hogy természetesen számára, hogy az igazság a legfontosabb, és az igazság úgy telik be, hogy aki elutasította a kegyelmet, az a kárhozatban van. Mert ő már annyira fölül van minden emberi gondolatban, hogy nem jelent már számára problémát az, hogy ami nem az igazság, az pusztul. Jóska véleménye az volt, hogy ez ma egy gondolkodó embernek bizony ijesztő gondolat. Talán ilyen durván megfogalmazva nem is mondja ki ezt egy protestáns ember, de nagyon sokak gondolkodásában benne van. Ezzel szemben ott áll az igé: örökkévaló szeretettel szerettek téged.

Isten olyan, amilyen a názáreti Jézus volt. Vissza kellene menni az evangéliumok Jézusához. Papának volt egy mondata, hogy *vissza Jézushoz és előre Jézussal*. Visszamenni a gondolkodásunkban egészen Jézusig és úgy újrakezdeni. Mert az igaz Isten ismeretét egyedül Jézusban lehet megtalálni.

Jézus evangéliuma igent mond az életre, örömet ad az embernek arra, hogy az Isten teremtésében létezzen, és megtanítt szeretni. Mindezt pedig egybefoglalja és betölti a megváltás: az embernek az élő Isten közeliségébe, a vele való közösségbe segítése.

Takács László - Puskás Attila

FARKAS JÓZSEF HÁROM DÜHÖS EMBER

Három dühös embert állítok egymás mellé. Nem ismerik egymást, több közülük nincs egymáshoz, csak az a kettő, hogy benne vannak a Bibliában és hogy dühösek. Haragjuk nem átlagos harag. Nem olyan, amilyennel naponta találkozunk az emberek között. Ők Istenre haragszanak. Közvetlen közelükben cselekszik valamit az Isten, és az nem tetszik nekik. Sőt mi több: haragjukban perbe szállnak az Istennel. Igyekezzünk megérteni ezeket a – talán velünk is rokon – lelkeket.

Az első dühös ember az Isten prófétája, Jónás. Az Úr elküldi őt Ninivébe, hogy hirdesse a bűnös nagyvárosnak Isten fenyegető büntetését: „Még negyven nap, és elpusztul Ninive!” Nem egyenes úton, némi kerülővel (a „nagy hal” közreműködésével!) eljut Ninivébe, és meghirdeti a közeledő istenítéletet. Csodák csodája: a gonosz város nem öli meg a prófétát, hanem megtér. Erre Isten megengesztelődik, és nem pusztítja el Ninivét. Jónás nem méltányolja a nagy fordulatot. Ő csak várja a beígért ítéletet. Amikor ez nem következik be, megharagszik. Az Úr megkérdezi: „Igazad van-e, hogy haragszol?” A próféta nagy keserűen válaszol: „Igazam

van! Haragszom mindhalálig!” Elpanaszolja haragjának „dogmatikai” hátterét is: „Tudtam, hogy te kegyelmes és irgalmas Isten vagy, és a gonosz miatt is bánkódó”. A prófétát fölhaborítja és haragra gerjeszti Isten irgalmas szeretete.

A második dühös ember a tékozló fiú bátyja. Amikor látja, hogy az apja milyen nagy „fölhajtással” fogadja az öccsét, ő is „megharagudott és nem akart bemenni”. Ő is megmondta nyíltan, miért haragszik: A „te fiadnak” levágattad a hizott tulkot, nekem bezzeg nem adtál egy kecskefiat sem... Elviselhetetlen volt számára az apa „igazságtalan” szeretete.

A harmadik dühös ember az a szőlőmunkás volt, aki kora reggeltől szorgalmasan dolgozott (Máté 20), és este, az elszámolásnál el kellett szenvednie azt a megszegényítő igazságtalanságot, hogy ő is csak annyit kapott, mint az a „naplopó”, aki csak az utolsó órában állt be a munkába. Nincs olyan marxista, vagy kapitalista közgazdaságtudomány, amely helyeselné ezt az erkölcsöket romboló önkényt.

Mesebeszéd az, hogy az Isten jósága levez minket a lábunkról. Ellenkezőleg: ha ennek a jóságnak és szeretetnek isteni (krisztusi!) mértékével találkozunk, az felingerel és ellenkezést vált ki belőlünk. (Főként akkor, ha másokra árad ez a szeretet!) Igazságot, büntetést, bűnhődést követelünk, és megbotránkozunk Istenben is, ha „túlzásba viszi” a megbocsátást.

A három dühös ember mellé odaállítok egy negyedik személyt, egy asszonyt is azért, hogy még világosabb legyen a kép. Ez az asszony mélységesen hívő lélek volt. Példakép a gyülekezetben. Tragikusan hirtelen elvesztette a férjét. A temetésen mindenki csodálatára hívő méltósággal viselte a fájdalmát. Egyetlen könnyet sem ejtett. Bizonyos volt az Isten üdvözítő szeretete felől. Nem sokkal ezután történt, hogy amikor mosás után a kertben kifeszített kötélre rakta a ruháit, leszakadt a kötél, és semmivé lett az egész munkája. Ezt már nem bírta el a hite. Keserves sírásra fakadt, és elkezdte számon kérni az Istentől, hogy miért nem szereti őt, miért bünteti igazságtalanul. Beállt ő is a „dühös hívők” sorába.

Ezek a példák arra tanítanak, hogy értsük meg jobban az Istent, és az emberi természetet. Nem úgy igaz a dolog, hogy a kegyelem szépen belesimul az emberi akarásba és elfogadásba. Olyan romlottak vagyunk, hogy még az életmentő kegyelem is „idegen anyag” számunkra. Lázadásunkat az „igazság” szóval szépítjük.

Senki sem különálló sziget; minden ember a kontinens egy része, a szárazföld egy darabja; ha egy göröngyöt mos el a tenger, Európa lesz kevesebb, éppúgy mintha egy hegyfokot mosna el, vagy barátaid házát, vagy a te birtokod; minden halállal én leszek kevesebb, mert egy vagyok az emberiséggel; ezért hát sose kérdezd, kiért szól a harang; érted szól.

John Donne

Farkas József: *Menet közben* című könyvéből. Szerzői kiadás, 1999.

FARKAS JÓSKA BARÁTJA VOLTAM

Először csak úgy gépiesen olvastam el a hírt, hiszen sok ehhez hasonló hírt olvas az ember, gyakran már oda sem figyel rá. Az első pillanatban ez is csak olyan megszokott híradásnak tűnt: „Kegyelettel emlékezünk a száz éve született *Farkas József*re.” Már olvastam is tovább, amikor hirtelen megálltam gondolatomban: Kiről is van szó? Farkas József száz évvel ezelőtt született. Mint hegyes nyíl vágott belém a gondolat: De hiszen akkor én kilencven évvel ezelőtt születtem. Ez is igaz, tényleg így van, hiszen nemrég köszöntött a gyülekezet a kilencvenedik születésnapomon. Akikre így százévesen emlékeznek, azokról azt állítják, hogy ha még élnének, akkor már nagyon öreg emberek volnának. Ez viszont azt jelenti, hogy akkor már én is nagyon öreg vagyok? Hiszen Jóska barátom mindössze tíz évvel született nálam hamarabb. Most pedig ő már nincs közöttünk földi testében, de lélekben örökké közöttünk marad, hiszen olyan jó barát és szolgatárs volt, hogy őt sohasem lehet elfelejteni. Legalábbis én nem fogom elfelejteni őt sohasem. Az én életem indulásának ő volt iránymutatója, szolgatársi kapcsolatainkban pedig mint idősebb testvértől nagyon sok segítséget és lelkierőt kaptam tőle.

Kiskunhalasi diákkoromban bekapcsolódtam a Soli Deo Gloria diákszövetség munkájába, ahol *Paczolay István* vallásánárom segítségével tettem meg hitre jutott ifjúként az első lépéseket. Ennek eredményeként érettségiző diákkoromban már megszületett életem iránymutató döntése: lelkipásztorként szeretném szolgálni Megváltó Uramat. Ennek az elhatározásomnak a megerősítésére küldött el vallásánárom egy hitmélyítő nyári táborba a Soli Deo Gloria diákszövetség balatonszárszói konferenciaterületére. Itt találkoztam először Farkas Józseffel. Ő akkor a Református Zsinat miszsiói lelkesítő volt. Ebben a minőségében szervezte ezt az 1942. évi balatonszárszói tábort is. Amikor a táborba elindultam, nem tudtam, kikkel fogok ott találkozni. Hatalmas élmény volt számomra, hogy személyesen megismerkedhettem az úgynevezett népi írók csoportjával, és mindennap előben láthattam, sőt beszélhettem is Veress Péterrel, Féja Gézával, Nagy Istvánnal, Móricz Zsigmonddal és a többiekkel. Nekem, mint az iskolapadból akkor kikerült fiatalnak, minden új volt, amit velük kapcsolatban megismertem, hiszen ezekről az írókról gimnáziumi magyar óráinkon semmit sem hallottunk. Az ő nevük akkor a hivatalos irodalom számára tabu volt.

Volt azonban ebben a táborban egy sokkal eredményesebb találkozásom is. A reggeli bibliaórákon Farkas József bibliakörébe voltam beosztva. Már az első találkozásunkkor magával ragadott kedves, közvetlen egyénisége. Eleinte még nem tudtam, hogy ő lelkipásztor. Ezzel nem dicsekedett, vagy talán még pontosabban így mondhatnám,

hogy ezzel nem hivatkozott. Leült közénk a földre, mindnyájunkkal összetegeződött, és annyira közvetlen volt, hogy el sem tudtam volna képzelni, hogy azért már tulajdonképpen tíz évvel idősebb nálam. Kért bennünket, hogy szólítsuk Jóskának, és természetesen ő is mindnyájunkat a nevünkön szólított. Nem egy nagypap és néhány kisdíák ült egymással szemben a balatonszárszói telep kiszikkadt fűszálain, hanem a Krisztusban testvérek kicsiny serege.

Az ifjú Farkas József

A hét vége felé az egyik bibliaóra után velem még külön ott maradt, és nagyon komoly lelki beszélgetést folytattunk. Ekkor megkérdezte, hogy nem volna-e kedvem vele, illetve az általa vezetett csoporttal elmenni Erdélybe egy hónapra. Természetesen volt kedvem. Nekem ekkorra már jól kiépített kapcsolataim voltak Erdéllyel, és jól beszéltem románul. Elképzelhető, hogy még hasznára is lehetek a csoportnak, az viszont nem volt kétséges, hogy a Farkas Józseffel együtt töltött egy hónap döntő irányt fog szabni az életemnek.

Ekkor Erdélynek a székelyföldi része Magyarországhoz volt csatolva. Egyik feladatunk volt a székely testvérek meglátogatása és természetesen közben Erdély csodálatos szépségű tájainak a megismerése. Végigtekintve az erdélyi havasokon még román barátaimból is kifakadt gyakran az elismerés: „Foarte frumoasa regiune!” (Gyönyörű táj), hát még a nagy hegyeket otthon nem sűrűn látott fiúk milyen sokra értékelték ezt a valóban lenyűgözően szép vidéket! Nekem a vidék már nem volt új, már azelőtt is jártam Erdélyben. Az, ami ebben az utazásban a legnagyobb érték volt: Farkas József. Vele lenni egy hónapig, vele beszélgetni, vele tanulmányozni a Bibliát és vele imádkozni még az erdélyi havasoknál is nagyobb élmény volt.

A székely testvérek meglátogatásán

kívül volt egy másik feladatunk is: találkozni erdélyi románokkal. Azt el kell ismerni, hogy a bécsi döntés sok románt lökött át magyar területre. Nekünk feladatunk szabták a velük való megismerkedést, ami hol így, hol úgy sikerült. Egy alkalommal valóban hasznát vettem román nyelvtudásomnak és a románokkal kialakított kapcsolataimnak. Ez a magyarországi fiúkból álló csoport nem volt elég óvatos, sőt mondhatnám azt is, hogy nagyon meggondolatlan volt, amikor román falvak népével találkoztunk. Az egyik kis faluban kedvesen fogadtak bennünket, rögtön kinyitották a templomukat, hogy nézzük meg a szép ikonjaikat, és még a harangot is meghúzták, hogy jöjjön a falu népe is üdvözölni bennünket. Ekkor a fiúk elkövezték azt a meggondolatlanságot, hogy bementek az ikonfal mögé, és elkezdtek körbejárni hátulról az oltárt. Oda szigorúan csak a papnak szabad bemenni. Kezdtett hirtelen ellenségessé válni a hangulat. Ekkor gyorsan rászóltam a fiúkra, hogy azonnal jöjjenek ki az oltár mögül, majd felálltam az oltár elé a románokkal szemben, és hangosan kiáltottam: „Eu sunt preot” (Lelkész vagyok), és az oltár felé fordultam, megcsókoltam a Bibliát, és elkezdtem görögül énekelni, bízva abban, hogy az ott levő románok közül senki sem tud görögül. A csel bevált, végül hálások voltak a románok, és meleg ölelésekkel búcsúztunk. De azért meleg helyzet volt...

Amint felkerültem Pestre a teológiára, szorgalmasan eljártam a Soli Deo Gloria bibliaórára a Kálvin tér 8-ba, ahol szintén Farkas Jóska volt a bibliaköri vezetőm. Neki ekkor már komoly kapcsolatai voltak *Tatár Évával*, biztosak voltunk benne – és sokat imádkoztunk értük –, hogy ebből a kapcsolatból egy életre szóló elkötelezettség lesz. Úgy is lett, a következő évben összeházasodtak. A kapcsolat természetesen tovább is megmaradt, Jóska megismertetett *Soos Gézával*, akivel rövidesen szintén komoly barátságot kötöttem, sőt

Az ifjú Soos László

–névazonosságunknak köszönhetően – nem-sokára sok mindenben segítségére is tudtam lenni.

A háború utáni években eléggé hányódtunk mindketten ide-oda. Én 1948-ban vidéki szolgálati beosztást kaptam, de gyakran feljártam Pestre, és ilyenkor a legtöbbször meglátogattam Jóska új gyülekezetében, a Klauzál téri Egyházközségben. A lelkesi hivatal a Klauzál téren volt, az istentiszteleteket pedig a Gyulai Pál utcában tartották. Farkas Jóska-nak eleinte egy másik Jóska, Siklós Jóska volt a segédlelkésze, aki az én fiannak a keresztapja. Többször kaptam tőlük felkérést istentiszteleti szolgálatra is, és nagyon sokat beszélgettünk – természetesen Pestre ruccanásaim korlátai között – a lelkesi hivatalban.

Beszélgéseinket ma már nem tudom szó szerint idézni, de egy érdekes eseményre

viSSzaemlékezem, amelynél éppen jelen voltam. Valamelyik nagyobb pesti gyülekezet felajánlotta a Klauzál térnek, hogy neki ajándékozza a stenciles sokszorosító gépét. Első pillanatban nagy volt az öröm, hiszen a gyülekezetnek nem volt sokszorosítója, és bizony jól jött volna. Jóska boldog arca azonban egyszer csak elkomorult. Akkor kapta meg a zsinati körlevelet, hogy ezentúl a sokszorosító gépet be kell jelenteni, engedélyt kell rá kérni, és a többi. Tehát egy csomó hercehurcát vállal az, akinek ilyen gép van a birtokában, ezért akinek eddig volt, most még az is igyekezett megszabadulni tőle. Jóska felvette a telefont, felhívta az adományozót, és csak ennyit mondott: „Köszönjük, hogy jól kitoltatok velünk.”

Én pedig köszönöm a mindenható Istennek, hogy Farkas Jóska barátja lehettem.

Soós László lelkipásztor

TÜRMEZEI ÉRZSÉBET AKI HELYETT A KRISZTUS VÉREZETT

Emlékezem: Kemény bilincsbbe verten,
bénultan ültem a hideg kővön.
Sötétség, bűn és vád töltötte lelkem,
ijesztő csend kietlen börtönöm.

Halál? Oly mindegy. Csak nagynéha lázadt
valami bennem. Életvágy talán.
S akkor... szerettem volna összetörni
bűnt és bilincset börtönöm falán...

Neki az ajtó rozsdamart vasának
sámszonkarokkal! Ki a fényre! Ki,
ahol szabad mezők ujjongva várnak,
s ahol az élet szent magvát veti!

Néha. És máskor rémek. Megremegtem:
a szívemen kemény, hideg marok.
Egy síron túli hang titkos hívása:
„Jöjj! Jöjj! Barabbás!” – Nem! Nem akarok!
„Barabbás!” Hah, már nem a rém hívása.
Ezer torokból tör ki: Ó, elég!
Ez a halál! Jön értem. Sírom ássa
és nem kiálthatok felé: Ne még!

Most! Súlyos léptek... fegyver csörenése...
csikordul a zár... szoborrá meredt
minden tagom... egy érdes hang: „Barabbás,
szabad lettél. Le a bilincseket.”

Először mint egy álom. De lehullnak
mégis. Tántorgó lábaim előtt
kitárt kapu áll. Ott kinn vár az élet,
rám vár! Előre! Hadd köszöntsem őt!

Merre? Hová? Nagy céltalan örömmel
rohantam, mígnem bőszt tömegbe vitt,
zúgó tömegben torpant meg a lábam.
Pilátust láttam, népem véneit...

s ott állt egy ember: nagy szűrő tövissel
megkoronázott, véres, tört alak.
Vállán vörös palást, kezébe' nádszál.
Hogy le nem roskad annyi kín alatt!

Gyöngge, törekeny. Vad lelkeimmel érzem:
szelíd, egészen más mint én vagyok.

Arcán csend, nyugalom. Megtört szemében
valami földöntúli fény ragyog.

Ki ez az ember? Megkövülten állok.
Énrám tekint. Ki Ő? Mit véthetett?
Valaki szól: „A názáreti Jézus.
Őt feszítik meg Barabbás helyett.”

Oly hosszú út vezet a Golgotára...
Én végigjártam. Két lázas szemem
odatapadt vonagló alakjára,
ott égett minden gyilkoló szegen.

És nem tudtam többé levenni róla.
A szemek fénye... az a szent ajak...
a hulló vér... Múltot a perc, az óra.
Felejthetetlen percek és szavak.

A szívemen gigászi nagyra nőttek
látán kemény, hideg, gránithegyek:
Helyettem! Énhelyettem! Énhelyettem!
Hogy én éljek, hogy én szabad legyek!

Mikor utolsóit vonaglott a teste,
mikor már minden elvégeztetett,
mentem alá a gyász hegyéről én is.
– S ölbe vettem... egy síró gyermeket.

Megsimogattam... lázadó kezemmel,
mely azelőtt csak gyilkolt és rabolt.
S akkor tudtam meg, hogy Barabbás meghalt.
Az ő testét fedi a sziklابل.

Már csak szeretni, simogatni vágytam,
haladni csendesen, mint Ő haladt,
aki helyettem roskadt le a porba
Golgota útján a kereszt alatt.

Helyettem. Énhelyettem! Énhelyettem!
Ez a szó zengi át az életem.
Nappfény gyanánt ez tündököl felettem,
s ez nyitja meg a mennyet is nekem.

„Ki az? Ki zörget?” – kérdik majd. „Barabbás,
aki helyett a Krisztus vérezett.”
S kitérítik akkor ujjongó örömmel
a gyöngykaput fehér angyalkezek.

Soós László Ő MÁR MEGBOCSÁTOTT Mt 6:12

Ő neked már megbocsátott,
Amikor szent Fia kérte.
Az úton a Golgotához
Érted hullott drága vére.

A szeget a keresztjébe
Éppen temiattad verték.
Keresztjén verejtékezte
Rád szegezte tekintetét.

Te vagy az a bűnös ember,
Akiért az áldozatot,
Mint az Istennek Báránya
Bűntelenül meghozta ott.

Isten pedig fenn a mennyből
Nézi a véres Golgotát.
Nem beszél már bűnről, szennyről,
Őt látja, s neked megbocsát.

És ha olykor embertársad
Téged talán meg is bántott,
Nehogy forralj bosszúvágyat,
Ne szórj felé szitkot, átkot!

Szívből bocsássál te is meg
Az ellened vétkezőnek!
Az Úr tanította így ezt
Az imádságot kérőknek:

„Bocsássad meg vétkeinket,
Miképp mi is megbocsátunk
Az ellenünk vétkezőknek!”
Imádkozni így tanultunk.

Hiszen soha ne feledd el:
A szeget a keresztfába
Te verted a bűneiddel
Jézus kezébe, lábába!

Isten neked megbocsátott,
Nem a magad érdeméért.
Ki tőled kér bocsánatot,
Bocsáss meg Jézus véérért!

(Pomáz, 2014. augusztus 3.)

Homola Józsefné Pannika

■ Talán evidenciának is mondhatjuk, hogy a hit fejlődése szempontjából meghatározó korszak a gyermekkor, mert a gyermeki hit alapozhatja meg leginkább a felnőttkorban megszilárduló hitet, amely az embert igazán összekapcsolja Istennel és más hívőkkel, és egyáltalán nyitottá teszi más emberek felé. A te gyermekéletedben milyen szerepet játszott a hit, milyen impulzusokat kaptál otthonról, a környezetedből?

■ A családukból a szüleim, de főleg az apai nagyszüleim voltak a „vezérek” a hitben. Egész életükben Jézus Krisztus szeretetében jártak: imádkoztak, olvasták a Bibliát, jártak a falu katolikus közösségébe. Asztalhoz mindig hálaadással ültünk le, nem volt étkezés imádkozás nélkül. Bennünket, gyerekeket is hitben neveltek. Este nem is tudtam volna úgy elaludni, hogy előtte ne imádkoztam volna el a megtanult kis verseket.

Aztán ahogy a nagyszüleim elmentek, és jöttek a nehéz évek, akkor már kezdtek mindez egy kicsit elhanyagolni, bár szüleim is mindig templomba járó, imádkozó emberek voltak. Édesanyámat a kedvesnővérek nevelték a zárdában, mert korán meghalt az édesanyja. Mindig egy kis virágskertet csinált a templomban, amikor díszítette. Nagyon szerette ezt a szolgálatot.

Közel a Balatonhoz, a Somogy megyei Kéthelyen éltünk. Szép emlékeim vannak az ottani hitéletéről. Jártunk a templomba, nemcsak misére, hanem egyébként is. Szokás volt, hogy amikor nagy ünnepek voltak, például húsvét, akkor egy órát térdepeltünk a Jézus szíve oltár előtt a Szentháromság imádkoskor. Fehér ruhában térdeltünk, és óránként váltottuk egymást egész nap. Mi voltunk a „Mária-lányok”. A katolikus szokásoknak megfelelően volt elsőáldozás (ez úgy 1950-ben lehetett), meg bémálkozás, ezeken mind átestem. Akkor még megvolt a zárda, ahová leányiskolába jártunk, és a kedvesnővérek tanítottak bennünket. Aztán feloszlatták a szerzetesrendeket. Amikor úgy 15-16 évesek voltunk, egy volt apáca ének-

„Simon, Jóna fia, szeretsz-e engem?” – kérdezi Jézus Pétertől, aki előtte kis idővel háromszor tagadta meg Őt. Szeretsz-e engem? – kérdezi tőlünk is. Szeretjük-e Őt, nemcsak a jó időkben, amikor áldásaiban részesülünk és az élet napos oldalán vagyunk, hanem akkor is, amikor gondok, vagy betegségek gyötörnek, amikor adni kell, vagy le kell mondanunk valamiről, vagy cselekedni az Ő akaratát.

Beteglátogatóban voltunk Pannikánál, és hallgatva őt az volt az első benyomásom: milyen nagyon szereti Jézus Krisztust ez az asszony! Olyan őszintén, könnybe lábadt szemmel beszélt róla, olyan magával ragadóan – miközben állapotának látható jegyei súlyos betegségére utaltak –, hogy a hatása alá kerülve mi látogatók végül többet kaptunk tőle, mint amit mi adni tudtunk neki. Pannika számára Jézusért semmi nem kevés és semmi nem sok. Mert hálát ad a kevésért, amit Jézus szeretete sokasít meg, és elhordoz érte minden nehézséget, amiben ugyanez a szeretet erősíti meg.

Az áldozatkész szeretet a legnagyobb szeretet. Amiben nincs semmi önzés, amiben nincs semmilyen érdek. Szeretlek önmagadért. Szeretlek Jézus, mert – szeretlek. Pannika tiszta szívvel válaszolhatja Péterrel együtt: „Uram, te tudod, hogy szeretlek téged”.

KÖZÖTTÜNK SZOLGÁLNAK

„Mert az Úr szemei áttekintik az egész földet, és ő megmutatja erejét azoknak, akik tiszta szívvel az övéi.” (2Krán 16,9)

AKINEK JÉZUS BEMUTATTA ÖNMAGÁT HOMOLA JÓZSEFNÉ PANNIKA

kart szervezett, ahová rendszeresen jártam. Két papunk volt, az esperes úr és a tiszteendő úr. Nagyon sokan voltunk, sok gyerekek volt akkor. Ma, ha hazamegyek a faluba, teljesen kihalt, egy gyereket sem látok. Ott is divat lett az egyke, legfeljebb a kettő.

■ Nyilván tanulatok valamilyen katekézist. Meg tudad érteni, hogy miről is van szó igazából?

■ Igen, mert nagyon szerettem Jézus Krisztust. Ő volt a mindenem, mint ahogy

ma is az. Nem tudom megmondani, hogy ez már hit volt-e, de mérhetetlenül szerettem Jézus Krisztust az ő kereszthaláláért, a feltámadásáért, az ő áldozatáért. Ez a szívemben vésődött. Az esperes úr nagy hangsúlyt helyezett annak megismertetésére, hogy Jézus áldozata a bűneinktől szabadított meg minket. Kiváló tanító volt, aki nagy szeretettel volt az emberek iránt. Egy nagyon jó hitközösségben nőttem fel. Hittanórákra is jártam, azt is az esperes úr tartotta. Minden tanítását a szívünkbe véste. Megismertem a Bibliát, ami mély hatással volt rám. Elmondhatom, hogy már gyerekkoromban is volt hitem, de aztán sajnos, ahogy felnőttem, és 19 évesen felkerültem Pestre, távol kerültem Istentől.

■ Miért jöttél fel Pestre?

■ Kéthelyen nem tanulhattam, és '56-ban, amikor befejeztük az általános iskolát, akkor kezdődött nálunk a

Az elsőáldozó leányok között 1950-ben

tsz-tagosítás. Szüleimtől – akik gazdálkodók voltak – mindent elvettek, így anyagilag sem tudták volna támogatni a továbbtanulásomat. Nyolc hold földünk volt, ami annyi volt, hogy tisztas szegénységben megéltünk belőle. Nélkülözni nem nélkülöztünk, de gazdagok sem voltunk. Volt egy gazdag nagynénénk, akinek a férje ott maradt a háborúban, az apám még tőle is vállalt földet. Például arattunk harmadából, aztán a kukoricaföldjét gondoztuk feléből. Sokat dolgoztunk. Én bekerültem a tsz-irodába, ott voltam úgy egy fél évig, de nem kaptam fizetést, ami nagyon hiányzott. Aztán a barátaim, akik feljöttek Pestre, csalogattak, hogy menjek fel én is. Én pedig elmentem – a szüleim nagy bánatára. Pesten albérletben laktam. Beiratkoztam egy esti gimnáziumba, nappal pedig dolgoztam. Egy ideggondozó intézetben voltam hivataloságod.

■ *Egyik napról a másikra mintha elváltát volna az Istennel való kapcsolatodat?*

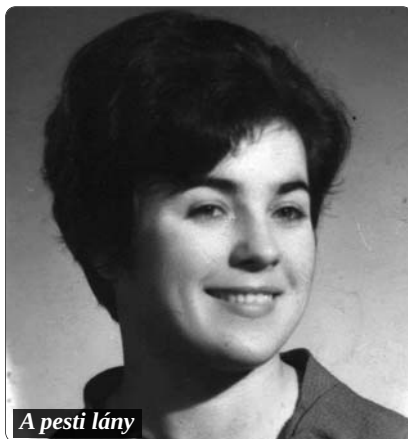
■ Kiszakadtam az otthoni környezetből, és mivel közösségre sehol sem találtam, így a hitem teljesen elhagyott. Pontosabban én hagytam el a hitet. De Isten nem hagyott el, Isten ekkor is velem volt. Sokszor kerültem tapasztalatlanságom miatt olyan helyzetbe, amiből Isten mentett ki, amit én úgy fogtam fel, hogy Isten megsegített. Egy percig sem volt számomra kétséges, hogy itt Isten volt jelen az életemben, Isten küldte el az angyalát, és megmentett engem. Egyszer például – emlékszem – Kéthelyről, ahol látogatóban voltam, utaztam haza vonaton éjjel. Bebújtam egy sötét fülkébe, ahol rettenetesen féltem. Egyedül voltam. Aztán odajött hozzám egy katonaruhában lévő fiatalember, aki valahogy észrevett engem, és mondta nekem, hogy „kislány, nem szabad éjszaka egyedül utaznia ilyen sötétben”, és odaült hozzám – és vigyázott rám. Én akkor meg voltam győződve arról, hogy ő Isten angyala volt. Aztán Kelenföldnél leszállt a vonatról, még köszönetet sem tudtam neki mondani. De ezen kívül is sokszor volt, hogy Isten megsegített engem, nem hagyott el.

Amikor nem gyakoroltam a hitemet, nem is volt békességem, annyira hiányzott valami. Az Úr helyett űr volt a szívemben, ürességet éreztem magamban.

■ *Mikor alapítottál családot?*

■ A gimnáziumban ismerkedtem meg a férjemmel, aki pomázi volt. 1963-ban összeházasodtunk, és négy lányunk született. A férjem nem volt vallásos, bár nem volt ateista sem. Egy rossz gyerekkori élménye miatt haragudott a papokra. A pomázi katolikusokhoz járt hittanra, ahol még a Tölgyes Kálmán előtti plébános tanította őket. Ez a pap különbséget tett az úri gyerekek és a szegény gyerekek között: a gazdag szülők gyerekeinek mindent lehetett, a szegényebbek gyerekeit azonban fonokkal nevelte. Egy hittanórán igencsak kiosztotta Józsit, aki közölte a plébános úrral, hogy ő ide többet nem jön, és szó szerint kiugrott az ablakon és hazament.

Férjem a gimnázium után még továbbtanult és üzemmérnök lett. Nagyon jó tanuló volt. Felvételizett a Műszaki Egyetemre, el is érte a szükséges pontszámot, de a párttitkár, aki nem szerette őt, utánányúlt, és nem vették fel oda. Aztán átírányították a Bánki Donát

Főiskolára, amiről nem szólt senkinek a munkahelyén, így a párttitkár nem tudta meg, és már nem tehetett semmit – felvették. A Budapesti Mezőgazdasági Gépgyárban volt osztályvezető. Sajnos akkor kezdett el inni. Bekerült egy munkatársi közösségbe, amely a munka után minden nap meglátogatta a kocsmát, ahol aztán fizettek egy-egy kört egymásnak. Amikor anyagilag jobb lehetett volna, elitta a keresetét. Ráadásul nem bírta az italt, hamar megártott neki. Amikor hazajött, bizony nem volt egy kellemes ember, a békességünk odalett. Persze én sem voltam mindebben büntelen, mert persze állandóan szidtam, hogy „már megint hogy jöttél haza”, amivel még jobban ingereltem. Elvesztette az érdeklődését minden iránt. Ha például megkértem, hogy javítson meg valamit, ami elromlott, azt válaszolta, hogy neki így is tetszik, és hogy ha akarom, csináljam meg én. Szóval rám nehezültek a család gondjai, nehéz volt nagyon. Ilyen szeretetlen házasságban éltünk sokáig.

De ez is Isten műve volt. Megszólított örömmel, de amikor nem hatott, megterhelte bánattal. Mégsem figyeltem rá. Templomba se jártam. Bár a gyerekeket azért megkereszteltettük, mindegyiket katolikusnak. Az Úristen csodája, hogy azért mégis mindegyik gyerekemben benne volt a hit. Gabi lányom is azt mondja, hogy mindig benne volt Jézus Krisztus szeretete. A legkisebb lányom pedig amikor még kiskisolas volt, egyszer bejelentette, hogy ő hittanórára akar járni, de én akkor lebeszéltem róla. Amikor nagyobb lány lett, ezt a szememre is vetette. A férjem ekkor mesélte el, hogyan bánt velük, szegény gyerekekkel a pomázi katolikus pap. Valahogy mégis megérintette őket.

■ *Az állandó hiányérzetből, ebből a felzárkózó istenkapcsolatból mégis kihozott Isten, hiszen itt vagy közöttünk.*

■ Amikor a '70-es évek végén idekerültem Pomázra a GYIVI-be dolgozni, a koléganőim voltak Cseriné Katika és Fehérné Vali. Ők beszéltek nekem a hitükről, Jézus Krisztus szabadításáról. Kati például egyszer beteg lett, és adták neki a jótanácsokat, milyen gyógyszereket szedjen, de Kati azt felelte, van nekem orvosom, Ő gyógyít meg engem. Bennem amúgy is nagy gyűlölet volt, hogy viszatálatlak Istenhez. Belül szorongatott valami, hogy ezt nem bírom így tovább, és ke-restem Istent. Katiék hívtak a pomázi református gyülekezetbe, de először nem mertem

elmenni, mert hogy református. De aztán egyszer erőt vettem magamon és elmentem. Pap László prédikált, ami csodálatos volt. Mindent amit mondott, az mind szíven talált. Olyan hatással volt rám, hogy zokogva jöttem ki a templomból. Aztán kezdtem észrevenni, hogy örülnek nekem a testvérek, akikkel szót váltottam, kedvesen, örömmel fogadtak. Megismerkedtem Pap Lászlóné Erzsike nénivel is, és akkor úgy éreztem, hogy itt megtaláltam a helyemet, a helyemen vagyok. Pap László igehirdetése olyanok voltak, amiken keresztül Jézus Krisztus bemutatott önmagának. Megmutatta, hogy ki vagyok én. Én voltam a legnyomorultabb bűnös. Ahogy Pál apostol is írja Titushoz írt levelében, hogy valamikor mi is „gonoszságban és irigységben élők, egymástól gyűlöltek és egymást gyűlölők” voltunk – így éreztem magam akkor én is.

Olyan szomjúságot éreztem, hogy Jézus Krisztust megismerjem, olyan mérhetetlenül vágyakoztam arra, hogy mindent megtudjak Jézusról, hogy minden alkalomra elmentem. Ott voltam minden bibliaórán, imaórán, ki nem hagytam volna egyetlen istentiszteletet sem, szívtam magamba az ismereteket. Elkezdtem Jézus iskolájába járni, és Ő lassan-lassan elkezdett engem tisztogatni. Békességet kerestem, és amikor azt az ígét kaptam, hogy „Békességet hagyok nektek: az én békességemet adom nektek; de nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja” (Jn 14,27), akkor valóban átéreztem, hogy a világ csak azt a boldogtalanságot tudja adni, amiben éltem, nem békességet. Ahhoz, hogy békességem legyen, meg kell szabadulnom minden hamisságtól, ami bennem volt. Egyszer például karácsony előtt elmentem halat venni. Két fiatalember mérte a halakat a Panni bolt előtt, és sokkal kevesebbet fizettem, mint kellett volna. Jöttem hazafelé, és örültem, milyen jól jártam. De mire hazaértem, már akkora fájdalom volt bennem, hogy milyen vagyok... Addigra Jézus már elvégezte bennem a munkáját, megmutatta nekem, hogy becsaptam másokat. Be se mentem a házba, a kapuból visszafordultam. Visszacipeltem a halakat, újra lemérettem, és kifizettem a valós árát.

Lassan az egész értékrendem megváltozott. Kaptam egy másik ígét is, amit Jézus mond a tanítványainak: „Új parancsokat adok nektek, hogy egymást szeressétek; a mint én szeretlek titeket, úgy szeressétek ti is egymást.” (Jn 13,34) Ez az íge is a szívembe vésődött, aminek az lett az eredménye, hogy megváltozott a családi életünk. Újból szeretet alakult ki a férjemmel, és békességünk lett. A férjem nem tudta, hova tegye mindezt, furcsa volt neki. Attól változott meg minden, hogy nem azt vártam tőle, hogy értsen meg engem, hanem én kezdtem őt megérteni. Hogy amikor ő hazajön, dühvel és gyűlölettel a szívében, ilyenkor valójában saját magát gyűlöli, mert ilyen életet él, hogy nem tud magának parancsolni. És én nem szóltam, amit azelőtt mindig megtettem, haraggal és utálkozva, hanem csendben, szeretettel fogadtam. Egyszer csak azt mondta – alig akartam hinni a fülemnek –, hogy ő többet nem iszik.

Amiért sokat, de nagyon sokat imádkoztam is. És tényleg nem ivott többet. Így költözött be az életünkbe Jézus Krisztus. Isten csodálatos kegyelme volt ez.

Sokszor kértem Istent, hogy ettől és ettől szabadítson meg: az önzéstől, az önsajnálattól,

az állandó szerencsétlenség érzésétől, a mások boldogságának irigylésétől, de nem ment a dolog, mert az embermi természetem azért sokszor előjött. Egyszer csak azt vettem észre, hogy már nincs. Levette rólam Jézus. Megszabadított engem ezektől a terhektől. Nem engem kell megérteni, mert engem megértett Jézus Krisztus, most már nekem kell másokat megértenem.

■ *Majd jöttek az újabb próbák, mert férjed súlyos beteg lett, akit ápolnod kellett.*

■ Igen, 2006-ban jött a férjem betegsége, ami hét és fél évig tartott, a tavaly bekövetkezett haláláig. Elmentünk Breznóczy doktor úrhoz, aki azonnal beutalta az Orvostovábbképző Intézetbe, ahol megállapították, hogy vastagbél daganata van. Megműtötték, de kiderült, hogy már a veséjében is daganat van, így a fél veséjét is kivették. Sokáig járt kemoterápiára. Már lábadozott, amikor pedig a szájában nőttek nagy tályogok, amiktől majdnem meghalt, három napig lélegeztető gépen volt, mert a tályog elzárta a légszövet. Utána teljesen lebénult, emelgetni kellett, tisztába kellett tenni, ez tartott legalább két évig. Aztán olyan csodálatosan felépült, hogy az utóbbi időben már sétálgatott, járkált.

Sokszor beültem hozzá, és beszéltem neki Jézusról, de aztán rám szólt, hogy ennyi elég, többet nem tud befogadni. Kért, hogy vegyünk neki Bibliát. Vettünk neki, és olvassgatta is, de annyira zárkózott ember volt, hogy nem vallott arról, mit gondol Istenről. Aztán csontrákja és prosztatarákja is lett. Sokszor az út szélén esett össze, amikor kemórol hoztuk haza. A végén mégis azt mondta, hogy minden napot megköszön Istennek, amit ad neki.

■ *Az angyal azt mondta Józsefnek Mária születendő gyermekéről: „Ő szabadítja meg népet a bűneiből”. Jézus tehát szabadítóna jött a világra. A te életedben hogyan nyilvánult meg Jézus Krisztus szabadító munkája?*

■ Amíg nem éltem át a szabadítását magam is, addig én úgy éreztem, mintha valamilyen nehéz terhet cipelnék. *Füle Lajos* egyik verséből való, hogy „Ma még lehet, ma még szabad, borulj le a kereszttel!” Egy húsvéti istentisztelet alkalmával aztán tényleg belémhasított: borulj le a kereszttel alatt! Én akkor úgy jöttem el, hogy minden terhemtől megszabadultam. Letettem a bűneimet Jézus kereszttje alá. Megérintett a keresztfeszítés áldozata, hogy értem is feláldozta magát Jézus. Nagyon bűnösnek éreztem magam. Valahogy nagyon mélyen tudatosult bennem, hogy én feszítettem meg az Úr Jézust. Nagyon átéreztem annak az énekünknek az igazságát, amiben azt énekeljük: „Jaj, vétkeimmel vertelek keresztre! Amit Te szenvedsz, Jézus, én okoztam, Fejre hoztam” (RÉ 340.). Nem úgy éltem, hogy Jézust követtem volna, hanem a saját énem vezetett: az önzésem, az indulatom, a keserűségem stb. Teljes súlyával rám nehezedett, hogy távol éltem Jézus Krisztustól, Aki az én bűneimet is felvitte a keresztre. Ekkor megszabadultam a súlyos terhektől, megszabadultam a hamisságoktól.

Hatalmas megkönnyebbülést és boldogságot éreztem azért, mert Jézus Krisztus engem is megváltott. Aztán előhozta bennem azt a sok-sok vétet, amiket életem során elkövettem, eszembe juttatva egyenként, még olyan régi dolgokat is, amikor például a kis unokatestvéremet lánykoromban megvertem. Amik engem a múltból terheltek, megvallottam Jézusnak, de a férjemnek is, és bocsánatot is kértem tőle, mert a legtöbb bűnt vele szemben követtem el. Persze nagyon csodálkozott.

■ *Hogyan alakult utána az életed itt a gyülekezeten belül?*

■ Nagyon boldog voltam. Nagyon szerettem a testvéreket, részt vettem mindenben, amire megkértek, azt boldogan vállaltam. Így például a takarítást is. *Kurfi né Rózsika* és a nemrég elhunyt *Nagy Béláné Marika* néni váltották egymást, de aztán én is bekapcsolódtam a templomtakarításba,

először csak mint helyettesítő, aztán pedig mint állandó segítő. Tíz évig csináltam. 2000 óta járok az énekkarba is.

■ *Súlyos betegségben szenvedsz, hogy tudod a hiteden keresztül hordozni a rád mért szenvedés és próbatételek súlyát? Nem látlak nagyon elcsüggedtnek...*

■ Köszönöm, én nagyon jól vagyok. Valahogy mindennek sokkal jobban tudok örülni, és nem látok mindent sötétnek. Egyáltalán nem érzem azt, hogy én most bajban lennék. Öröm van a szívemben, mert tudom, mindennek rendelt ideje van, és az Úr kezében vagyok. Ez ad boldogságot, hogy tudhatom, az övé vagyok, övé a lelke és övé a testem is. Ő rendelkezik felettem. Egyszer pedig mindenkinek meg kell állnia az Úr Jézus előtt. Hetenként éves elmúltam, és hálát adok Istennek, hogy ennyi évet adott, és még fog is adni, tudom, mert nem vert le a lábamról, és jól érzem magam. Biztos, hogy jönnek majd nehezebb idők is, de Istenre bízom magam, nála jó kezekben vagyok. Megelégedett vagyok a sorsommal, mert ebben is Isten látogatott meg engem, és Ő adja az erőt, hogy elhordozzam a nehézségeket, hogy elégedett legyek. Gabi lánnyommal mindig mindent megbeszélék, miközben közöttünk van Jézus, és csak nevetünk a betegségem. Olyan sok örömet adott nekem Isten, mi ehhez képest ez a kis kellemtelenség, nem?

■ *Milyen betegség is ez a „kis kellemtelenség”?*

■ Először volt egy méhnyálkahártya daganatom, amit megoperáltak, de annak a következménye ez a nyirokmirigy daganat, amiben most vagyok. A kór most már mindenhol bennem van, különböző áttétek formájában. Meg is mondták, hogy olyan sok helyen van már bennem, hogy már nem tudják megműteni. Azt mondták az orvosok, hogy addig kapom a kemót, amíg a nyakamról el nem múlik a daganat. Úgy veszem észre, hogy kisebb is lett. Nem fáj, rosszul sem érzem magam, csak a kemó nagyon rossz, akkor utána egy hétig nehezebb az életem. Nem tudom átvészelni, csak gyógyszerrel, de aztán elmúlik. Nem panaszképpen mondom mindezt, mert ez a velejárája a kezeléseknél.

Látok én ott fiatalokat, meg nyomorult embereket, amikor kezelésre megyek, olyan sok ember van ott. De amikor legutóbb is három napot a kórházban kellett fekdülnöm, volt mellettem egy hívó asszony Dunakeszről, aztán pedig jött még egy. Azt vettem észre, hogy a betegség az embereket Isten felé fordítja. Mert mi a lényeg? Az, hogy higgyünk Jézus Krisztusban. Nem? Minden más mellékes. És ha ez elvezet másokat is Jézus Krisztushoz, akkor pedig örülni kell neki. Mert „egy a szükséges dolog” (Lk 10,42), Ő az élet értelme. Pál apostollal együtt kárnak és szemétnak ítélek mindent Krisztus Jézus, az én Uram ismeretének páratlan nagyságáért (Fil 3,8). A betegség is az számomra. Jézus Krisztus az életem értelme, és minden más csak utána következik. És ezért én boldog vagyok. Neki köszönhetek mindent.

Puskás Attila

Ha ránézünk a gyönyörű fekvésű reformátori város térképére, s a genfi tó partjától a Mont Blanc hídon átsétalunk a Parc des Bastions, a reformációi emlékmű irányába, máris ott vagyunk a Kálvin utca (Rue Jean-Calvin), a Szent Péter katedrális, az auditórium, s Kálvin Akadémiája (Collège Calvin) környékén. Az enyhe hajlatú Saint-Antoine dombocskára a Rue Jean-Calvinon is felbaktathatunk. Itt volt Kálvinnak a háza, előbb kisebb, majd nagyobb, a mai 11. szám alatt. Erre a nagyobbra igencsak szüksége volt, hiszen rendszeresen 15-16 hugenotta menekült vagy diák szállásolta be magát a reformátorhoz. 1543-tól haláláig, 21 éven át lakott itt.

Hajnali beszélgetés Istennel – életünk eróműve

Ez volt az a ház, aminek ablakából minden áldott reggel négy óraker már ki-

hogy minden gondolatom, beszédem, cselekedetem tetszésedre lehessen, minden lépésem a Te tiszteletedre, testvéreimnek pedig üdvösségére váljék. Minden, amit ma megteszek, arra a célra irányul, hogy Téged szolgálhassalak. Segíts, Uram!”.

Reggel hétkor már szószéken – 4000 beszéd

Reggel hétkor már a Szent Péter templomban prédikált, nyáron gyakran hatkor kezdett. A templomban szinte mindig tolongtak a genfi polgárok, a francia menekültek, és a külföldi diákok, akik a hitújítás tanaival ismerkedtek. 500-600 hallgatója volt rendszeresen. 45-50 percen át egy bibliai könyv verseit fejtegette, ún. lectio continua rendszerben, azaz Igéről-Igére, fejezetről-fejezetre haladt. Fejtegetéseit gyorsíró titkára, Denis Raquenier jegyezte le, s olykor már pár nap múlva megjelentek

tanulás haláláig, s ennek egyik legfontosabb eszköze a Biblia tanulmányozása és fejtegetése. Isten a tanító, a gyülekezetet Ő tanítja a lelki ABC-re. A vizsgáztatást is sajátos leckékkel végzi: próbákkal, nehéz utakkal. Hallgatói életének a megértését, Isten szerinti értelmezését segítették igehirdetési.

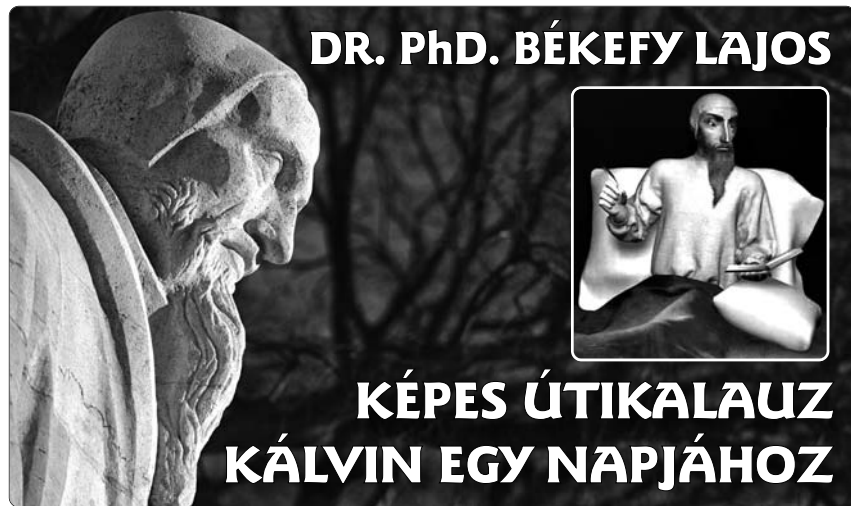
Igehirdetés után közügyek – „a szegénység botrány, a luxus önzés”

Sokszor 9 óraker már a genfi tanácsra kopogtatott be, hogy a menekültek, a szegények, vagy az akadémikusok ügyesbajos ügyeit intézze. Jóllehet ő maga csak húsz évi genfi tartózkodás után kapta meg a városi polgárságot hivatalosan, amit haláláig fájalt, másoknak viszont minden erővel igyekezett megszerezni a honpolgárságot, főként a hugenotta menekülteknek. Jogi végzettségét jól hasznosította közügyek intézésében. Néha kemény helyzetekkel is szembe kellett néznie, mint akkor, amikor a városi tanács, a Conseil épületében csaknem agyonverték az ellene fordult genfi bankárok „verőlegényei”. A tét nem volt kisebb, mint a magas kamatok és az uzsora letörése, amire akkoriban elszánta magát. Kálvin 6 %-ban maximalizálta a kamatot, és három évig kamatmentes életkezdési támogatást vezetett be a letelepedettek, a vonakodva hitelező bankárok szerint „jöttmentek” számára. De nem kedvelték az ilyen csattanós kijelentései miatt sem: „A szegénység botrány, a luxus önzés”.

11 óraker megbeszélést tartott a templom épületében a konzisztóriummal, azaz a gyülekezetet irányító 12-12 fős papi-világi presbitériummal. Lelki ügyek, betegek, szegények gondjai, az Isten Igéje szerint reformált más svájci városok gyülekezeteinek megkeresései, a genfi egyház jövője foglalkoztatta őket ilyenkor. Majd ebédre hazament. Orvosa, Sarasin kis bortanácsolt neki, hogy minden nap negyven cseppet igyon romló emésztése javításáért, s egy kis szilenciumot tartson a napi hajtásban. Nem szívesen engedett neki, de belátta, nem akar rosszat neki háziorvosa.

Naponta előadások, levelezés, majd beszélgetés baráti körben

Délután 2-től már az Auditóriumban tartott teológiai előadást. Ez a kiskápolna a Szent Péter katedrális mellett található, falai között francia, holland, német, olasz, angol, lengyel és persze magyar szavak is hallatszottak. Ma a Place de la Taconnerie-n található. Kálvin gyakran az Intitutióból, a Keresztyén vallás rendszere c. főművéből citált részleteket itt, s vitatta meg reformátori tételeit a hallgatókkal. Ilyenkor szólt az istenismeret és az emberismeret összefüggéseiről, a nagy hitújító elvekről (egyedül a Szentírás a kijelentés forrása, egyedül Krisztus a közbenjáró Isten-ember között, egyedül hit által igazodunk meg, egyedül kegyelemből van mindez, s mindezt egyedül Istené a dicsőség), az eleve elrendelésről, az egyház igazi mivoltáról,

Kálvin János genfi reformátor, a református reformáció elindítója élete 59 éve alatt hihetetlenül nagy szorgalommal, kitartással, összeszedettséggel végezte hitújító munkáját. Hajnalban kelt, reggel hétkor már szószéken állt. Aztán tanított, hivatalos egyházi és közügyeket intézett, naponta levelezett királyokkal, hercegekkel, reformátor társaival, hugenotta rabokkal, ellenfeleivel. Hogy bírta? A genfi Musée International de la Reformation állandó kiállítása animációs film segítségével vezet végig minket Kálvin egy napján. Ez Nadia Magnat-Thalmann fantáziáját és keze munkáját dicsérik. Tartsunk vele!

szűrődött a fény, hiszen ekkor kelt Kálvin, majd imaszőnyegére térdelve imádkozott, és Bibliát olvasott. Utána néha visszapihent. Úgy tartotta, hogy az ima az a földi-lelki erómű, ami biztosítja a napi hajtóenergiát életünkhöz. Nagy művében, az Intitutióban, a „Keresztyén vallás rendszere” c. kétkötetes munkájában jó 70 oldalt írt „az imádságról, mint a hit legfőbb gyakorlásáról, amellyel az Isten jótéteményeit naponta elveszjük”. Az emberek eme legkiválóbb érintkezésmódját saját fogalmazású imákkal, meghitt kommunikációval gyakorolta. Néha ágyában fogalmazta meg imádságát. Fennmaradt hajnali beszélgetéseiből idézünk most: „Istenem, Atyám és Szabadítóm, mivel tetszett Neked, hogy engem ezen az éjszakán kegyelmedből megtartsál, s erre az új napra juttassál, segíts nekem,

nyomatásban kommentárjai. Magát így nevezte: „a genfi egyházban a Szentírás lektora, tanítója vagyok”. Közel 4 000 igehirdetést tartott, csak kis részük maradt fenn. 1542 igehirdetése ismert. Hétköznapokon ószövetségi Igét választott, vasárnapon újszövetségit. Nagyon kedvelte a Zsoltárokat. Akadtak persze nehézségei is. Nem genfi francia nyelvet beszélt, hanem művelt magas irodalmi nyelvet, s ezt nem mindig értették. Aztán gyenge volt a hangja, akusztikailag elveszett a hatalmas Szent Péter templomban, nem mindenki értette tisztán a tömegben. Amit mondott, az viszont elhangzott egészen Vilniusig és Skóciáig, meg Erdélyig, s a 21. századig. Igéhirdetéseit lépcsőzetesség, világosság, lelkigondozói alkalmazás és pedagógiai vezetés jellemezte. Vallotta: a keresztyén élet

az egyházi és a polgári igazgatásról, a jövő élet titkairól, a keresztyén erkölcsökről. Hallgatói között nem kisebb személyek voltak, mint például a skótok későbbi reformátora,

imáját rendszeresen így fogalmazta: „A Nap és a Hold fényében szabad meglátnunk a nappal és az éjszaka változását. Add, ó Mindenható Isten, hogy megtanuljuk szemünket még magasabbra emelni. Engedd, hogy megláthassuk reménységünk célját, örök üdvösségünket abban a bizonyosságban, hogy ez az üdvösség olyan rendíthetetlen, mint a Te hűség, aminek változhatatlanságát megláttatod velünk a Nap és a Hold állandóságában...”

Vajon Kálvin pontos, precízen beosztott napja lett a legendás svájci óragyártás ősjelképe, mintája, vagy éppen fordítva? Mindegy. Az viszont kétségtelen tény, csak ilyen feygelmezett és pontos ritmusban, percre beosztott életmóddal lehetett a roppant reformátori művet elvégezni 59 év alatt, ami adatott neki. Ezért tartalékolta, osztotta be energiáit – Isten dicsőségére – valóban jól. Post tenebras lux – sötétség után világosság. Ez áll a reformációi emlékművön Genfben, ez jellemezte az ő életét is. A hitújító szellemi-lelki fényenergiát

Az iskola udvarán

John Knox. A másfél-két órás szellemi bajvívás után hazament, s általában négy órától hatig levélírással töltötte az időt.

Délután 16 órától rötta leveleit. Közel 3000 levelet írt kora vezető uralkodóihoz, teológusokhoz, lelkésztársaihoz, Lutherhez, Melancthonhoz, a francia és az angol, meg a lengyel, s más uralkodóhoz. És egy-egy levél olykor 9 oldalt is kitett! De volt szíve ahhoz is, hogy levelein keresztül lelkigondozza, vigasztalja a lyoni és a párizsi börtönökben sínylődő hitsorsosait, a hugenottákat, vagy de Coligny admirális, Franciaország hitéért mártírhalált halt marsalljának özvegyét. Leveleiből közel ezer különböző fordításokban maradt fenn. James Stuartot, V. Jakab fiát a skót reformáció védelmezésére kéri, Sommerset grófját Anglia erkölcsi megújítására buzdítja az ifjúság erkölcsi oktatása segítségével. Radziwill litván nagyherceget, főként Barbara nevű hitvesét, a protestáns hit támogatóját egész Lengyelország evangéliumi ébredésének kitaró támogatására kéri...

Svájci órák pontosságával mozgó életritmus a titok nyitja

Levélírás után, pontosan 18 órákor vacsora következett, amit legtöbbször barátai, lelkésztársai közösségében fogyasztott el. Rendszeresen 21 órákor tért nyugovóra. Ezután már nem szűrődött ki mécses-fény ablakából. De voltak, akik házának vendégszobáiból hallották a reformátor hangját, amint halkán imádkozik. Esti

ki kellett termelnie önmagából, istenadta szellemi, lelki adományaiból kora és korunk javára. Ő ezt megtette...

Írta és az idézeteket fordította
Dr. PhD. Békefy Lajos

A BIBLIA

A Biblia: szövetségünk; utunkra vet világot.
A Biblia: erős alap.
Tedd rá egész világod!
A Biblia: hú fegyverünk, megvéd ezernyi bajban.
Kenyér: tápláló, éltető, örök s kifogyhatatlan.
A Biblia: gyönyört adó, csodásan zengő hárfá.

Hallgasd, figyelve hangjait, szíved-lelked kítárva.
Az Ige fölfelé vezet s az égi célt mutatja.
Ki hozzáméri életét: megáldja égi Atyja.
Az Ige: kulcs, az égi hont lelkünk előtt kítárja.
Ki mindhalálíg hú marad, ott élet üdve várja.

Németből ford.: Haraszi Sándor

**ORBÁN LÁSZLÓ
REFORMÁCIÓ**

Kánaánnak földjén, messze napkeleten,
Élt a hívők atyja, elrejtve Istenben.

Ő kapta az Urnak azt az ígérését:
„Megáldom magodban a föld minden népét.”

Ment a múltó idó, s évszázadok múlva
Született Jézus, a világ Megváltója.
Jött az Ábrahámnak ígért igaz magból,
Mint örökkévaló KINCS a magasságból.

Pünkösdkor egyháza megalakulhatott,
Jelekben, csodákban is megmutatkozott.
De a középkorban meghomályosodott,
S maga választotta utakon haladott.

Bűnbocsátó cédulát sok pénzért adtak,
Hitték, hogy hit nélkül is
kegyelmet kapnak.

Ezt azonban sokan nem tartották jónak,
A szívük háborodott, és protestáltak.

De Isten Igéje gyújtott bennük lángot:
„Újat cselekszem, most készül,
nem tudjátok?”

A cédula egy szerzetest megdöbbenett,
S diplomra kilencvenöt tételt szegezett!

Hogy az igaz utat Bibliánk mutatja,
Ne térrünk el tőle sem jobbra, sem balra.
Óvását Rómában durván elvetették,
Wormsba papok s királyok elé idézték.

És ott határozottan felszólították,
Vonja vissza azonnal a tanítását.
„Ezt nem tehetem”, szólalt meg
Luther bátran.
„Tanításom a Biblia alapján van!”

„Nem győz meg ellenem felhozott érvetek,
Én most itt állok, másként nem tehetek!”
S a bátor kiállítás száguldott a légben,
Hitvallása hangzott a nagy messzeségben.

A reformáció mind jobban elterjedt,
Egész Európa ébredezni kezdett.
De ők nem akartak mást vallást alkotni,
Eredetére kívánták állítani!

Bibliát tudtak a nép kezébe adni,
És képesek voltak az ügyért meghalni!
Ma a Bibliánkat szinte ingyen kapjuk,
Forgatjuk naponta, vagy a polcon hagyjuk?

Nem ismerjük fel az igazi nagy KINCSÉT,
Melyet Isten ebben a Könyvben elrejtett.
Legyünk mi csendben,
az ÚRRA várakozva,
Hogy - mint Lídiának - szívünket
megnyissa.

Óvd meg, Urunk, néped, hogy el
ne sodródjunk,
Segítsél meg, hogy mi ne deformálódjunk.
Nehéz próbák között mi könnyen elbukunk,
Légy hát sziklavárunk, s őriző Pásztorunk.

(Budakalász, 2013. október 31.)

■ Szüleim Nagyszalontán születtek, onnan telepedtek át és házasodtak össze a húszas években – tekint vissza Kulin Ferenc. – Édesapám tisztviselő volt, így került a családom Pomázra, az akkoriban létesített Szentistvántelegre.

■ *Jól értettem, Pomázra?*

■ Hogyne, a két világháború között Szentistvánteleg még Pomáz része volt. Jómagam is ebben a házban születtem 1943-ban, ahol most beszélgetünk. Az igazolványomban születési helyként Pomáz szerepel.

■ *Nagyszalonta református város.*

■ Mégpedig valamikor színreformátus volt, így mindkét szülőmet, illetve őseimet is annak keresztelték. A szalontai reformátusok egyébként külön színpoltot jelentenek, ugyanis az ő vallási kultúrájuk áll a legközelebb a puritanizmushoz.

■ *Ez érhető tetten Arany költészetében is.*

■ Természetesen, de nem csak az övében, hanem a későbbi szalontai költők: Sinka István, Erdélyi József életművében is. Ez határozta meg a szüleim gondolkodását is. Büszkéek voltak a származásukra, ismételték is néha a rigmust: Nagyszalonta híres város, ott születtem én meg Arany János.

■ *Mennyire kapcsolódtak be a város közéletébe?*

■ Anyai nagyapám polgármesterként a város élén is állt. Apai nagyapám pedig a város gazdasági életében játszott szerepet, akkor nyitott cipőüzemet Nagyszalontán, amikor ilyen vállalkozás egész Erdélyben nem volt még.

■ *Annál nehezebb lehetett számukra az elszakadás a szülőföldtől...*

■ Kálvinista gondolkodásukhoz nem csak az tartozott hozzá, hogy a jót fogadják el. Trianon következményeit Isten akarátának tekintették, azt pedig el kell fogadni, bár-mennyire fáj is. Édesapám Magyarországon kormányhivatalt vállalt, ám emellett a hat gyermek eltartása érdekében arra is kényszerült, hogy földet béreljen. Nem derogált számára a kapálás sem, közben pedig zsoltrókat énekelt. A sors akarátának tekintette azt is, hogy a Vörös Hadsereg elől Bajorországba kellett menekülnünk. Akkor én egy-éves voltam, s bizony csak a Gondviselőnek köszönhető, hogy a bombatámadások, az élelemhiány ellenére életben maradtunk.

■ *Visszatérve a családja áttelepülésére: az új lakóhelyéreelve édesapja azonnal bekapcsolódott a református egyház életébe?*

■ Hogyne, édesapám presbiter volt, mint ahogy később a bátyáim is.

■ *És ön?*

■ Az én kapcsolatam a református egyházzal ennél bonyolultabb. Tízennyolc éves koromban, hogy úgy mondjam, „elvadul-tam”: megszüntettem a kapcsolatomat az egyházzal. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy nem jártam templomba. Lázasom ma már persze a múlté, felnőtt fejjel visszafordultam, ám kétségtelen, hogy a kapcsolatam az egyházzal ma sem szokványos. Nem vagyok buzgó templomjáró, de az kétségtelen, hogy életemet, gondolkodásomat, hitemet meghatározza a vallásom.

■ *Az irodalomtörténetből ismert nagyjaink kapcsolata sem volt felhőtlen az egyházzal...*

■ Olyannyira nem, hogy Bessenyei György még katolizált is. Kölcsey pedig, amikor Debrecenbe hívták tanítani, azt mondta, bárhová, csak oda nem. Kazinczy és Csokonai is számos konfliktust megélt a református egyházzal.

■ *Azért is érdekes, amit mond, mert gondolkodásukat, életművüket mégis áthatja a kálvinista életszemlélet.*

■ Éppen erről van szó. Vallásukból kö-

rovostanhallgató volt, fél évig bujkálnia is kellett, Imre a Kertészeti Főiskola diákjaként „tett rossz fát a tűzre”. 1963 viszont már az enyhülés időszaka volt, megszületett a kádári jelszó: aki nincs ellenünk, az velük van. Én pedig bekerülhettem az egyetemre.

■ *És lett a reformkor kutatója.*

■ Annak az a története, hogy még könyvtárosként feladatomban volt a kutatók számára előkészíteni a kért folyóiratokat. Pándi Pál akkoriban írta a kandidátusi disszertációját a reformkor eszméitörténetéből, neki készítettem elő a folyóiratokat. Csak iro-

Mit jelentenek Kulin Ferenc számára a kálvinista hittételek, a református egyházhoz való tartozás? Ezzel az alapkérdéssel kerestük fel az irodalomtörténészt Budakalászon, szentistvántelegi otthonában, hogy aztán beszélgetésünk során egy gazdag életmű bontakozzék ki.

vetkeznek, hogy autonóm gondolkodásúak, akik mernek ellentmondani a hatalomnak, legyen az akár világi, akár egyházi. S mivel abban a korszakban az egyház nem nélkülözte a bigott, fundamentalista vonásokat sem, törvényszerű volt a nézeteltérésük.

■ *Őn a saját életében mennyire érzékeli a sorsszerűséget?*

■ Már a pályaválasztásomban is. Gyerekként zongoravirtuózként mutogattak. A lábam még nem ért le a zongorapedálokhoz, de már játszottam Liszt II. magyar rapszódiját. Mégsem lettem előadóművész, a tanárom ugyanis a forradalom leverése után elhagyta az országot. Az irodalom viszont mindig vonzott, a Könyves Kálmán Gimnázium tanára külön is foglalkozott velem és osztálytársammal, Nagy Zoltánnal, aki később színészként lett ismert.

■ *Innen bizonyára egyenes volt az útja az egyetemre.*

■ Nem egészen. Az érettségi után egy évig gyári munkás voltam, majd egy évig a Széchenyi Könyvtár folyóirattárában dolgoztam.

■ *Pedig ha valakiről azt gondolnánk, hogy sikerül a felvételi, akkor az Kulin Ferenc.*

■ Nem a tárgyi tudásommal volt probléma, hanem a káderlapommal. Két bátyám is részt vett a forradalomban. Sándor akkor

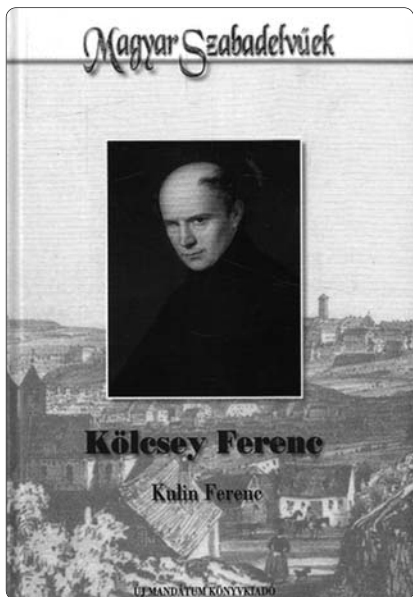
dalmiból 44-et adtak ki! A következő évben aztán az egyetemen egymásra csodálkoztunk. Hamarosan kiválasztott 12 diákot, akikkel külön is foglalkozott. Köztük volt Alexa Károly irodalomtörténész, szerkesztő és én is.

■ *A reformkor iránti érdeklődése így már érthető. Hogyan szűkült tovább a kör Kölcseyre, akinek „specialistája” lett?*

■ Ha úgy tetszik, ez is sorsszerűség. Az egyik kollégának Kölcseyről kellett volna évfolyam-előadást tartania, ám másfél nappal előtte megbetegedett. Be kellett ugranom helyette 3-4 alkalomra. Ekkor ismerkedtem meg közelebbről Kölcsey hihetetlenül gazdag költészetével, filozófiájával, politikai pályafutásával, etikájával. Mély életművel van tehát dolgunk, benne a költő állandó vívódásaival – és nem utolsósorban a vonzalmával és egyben kritikájával a református egyházához. Amikor 1983-ban kirúgtak a Mozgó Világ éléről, drámát írtam róla, amiből Várkonyi Gábor készített tévéjátékot, s amelyet többször is bemutattak főműsoridőben.

■ *Mondana néhány mondatot a cselekményről?*

■ Kölcsey félszeg, testi fogyatékkal küszködő szatmári nemes, akit a történelem, vagy ha úgy tetszik, a sors, 1832-ben néhány

hét alatt a reformkori ellenzék élére emel. Széchenyi és Wesselényi akkora ugyanis már annyira elhidegült egymástól, hogy csak egyetlen kiutat láttak az ellenzék szétesésének elkerülése érdekében: ha egy harmadik személy áll az élükre. Ez volt Kőlcsey, akit beavattak az ellentétükbe, s felkérték a vezérszerepre.

■ *Vagyis a nemzet érdekeit szem előtt tartva felülemelkedtek saját hiúságukon.*

■ *Ma is például szolgálhatnának politikusainknak... De folytatva Kőlcsey történetét: szerepét 1834-ig viszi, amikor is az örökös megváltásról, vagyis a jobbágyfelszabadításról egy olyan nagyhatású beszédet tart, amelynek következményeként az alsótábla többsége mellé áll. Metternich ettől megriad, spionjai leitatják a küldöttek egy részét, akik ilyen állapotokban aláírják, hogy elállnak a tervezet támogatásától. Kőlcsey erre lemond. Ekkor kezdenek el radikalizálódni Kossuthék.*

■ *A dráma tehát a nyolcvanas években született, mi viszont még a hatvanas években tartunk, amikor diplomázott.*

■ *Rendkívül izgalmas, ellentmondásos időszaka ez a magyar kultúrának, az úgynevezett „kádári konszolidáció” éve. Egyfelől megkérdőjelezhetetlen a marxista ideológia uralkodó pozíciója, másfelől azonban mutatkoznak az enyhülés jelei, amelybe belefér Németh László és Illyés Gyula életművének kiadása is. A magyar filmgyártás pedig az egyik virágkorát éli. A folyamatot ugyan megakasztja az 1968-as csehszlovákiai bevonulás, ám a hetvenes évek elején ismét enyhülést élünk meg, 1974-ben pedig elindul-*

hat a Mozgó Világ, amelynek előbb főszerkesztő-helyettese, majd főszerkesztője lehettem.

■ *A legendás Mozgó Világ... A utolsó évfolyamait már magam is olvastam teológus hallgatóként. S azóta sem értem, miért engedte a szokatlanul kritikus hangvételt a hatalom.*

■ *Kádárék '56-ban a maguk szempontjából elkövettek egy óriási hibát: eltörölték a cenzúrát. Ez természetesen nem azt jelentette, hogy nem tartották a kezükben a sajtót, ám az irányítást a főszerkesztők kinevezésével illetve leváltásával, sakkban tartásával, instrumentalizálásával végezték.*

■ *Önt viszont egészen 1983-ig nem váltották le.*

■ *Eddig nem említettem, hogy 1970-ben beléptem a pártba.*

■ *Miért?*

■ *Mert úgy éreztem, hogy ha ők azt a gesztust gyakorolják felém, hogy meghívznak, nem utasíthatom vissza. Hiszen ismernek, ismerik a családom múltját, a világlátásomat. Élnem kell a lehetőséggel, hogy az általam fontosnak tartott értékeket belülről képviselhessem.*

■ *Mi volt erre a garanciája?*

■ *Az egyetemi tanszéki főnököm: Pándi Pál szava.*

■ *Hogyan fogadta a felkérést?*

■ *Először tévedésnek véltem. Egyrészt családom '56-os szerepvállalása miatt, másrészt az egyházhoz való kötődésem okán, még ha abban az időben oppozícióban álltam is vele. Az elsöre azt mondták, hogy nem kell megtagadnom azt, amit '56-ról gondolok, másrészt a vallásosságom nem akadály. Mindössze azt kérték, hogy egyházi tisztséget ne vállaljak, de ez nem is állt szándékomban.*

■ *Miként fogadta a döntését a családja?*

■ *„Merényletként” élte meg. Én pedig azt gondoltam, hogy lehet a rendszeren belülről is képviselni az értékeinket.*

■ *Ezért vállalta tehát ön a párttagságot. De fordítsuk meg a kérdést: miért akarták ők, hogy ön belépjen?*

■ *Elsősorban Pándi Pál, biztatott – anélkül, hogy tanársegédi kinevezésem feltételül szabta volna a párttagságomat. Az ő gondolkodásának a megértéséhez ismernünk kell az életét. Pándi édesapja, a tudós, esszéíró Kardos László Debrecenben a zsidó gimnázium igazgatója, s hithű izraelitaként a város kulturális életének egyik jeles résztvevője volt. Tudnunk kell, hogy a magyar irodalom a nemzeti érzelmű zsidóság támogatása nélkül – gondoljunk Adyra, Móriczra, a Nyugatra – nem volna az, ami. Ebben a légkörben eszmélt tehát Pándi Pál, akit kamaszként hurcoltak a koncentrációs táborba, s életben maradását csak annak köszönhette, hogy útközben sikerült megszöknie. Ő az oro-*

szok bevonulását valóban felszabadulásként élte meg. Dűhe, ami az őt ért méltánytalanság miatt munkált benne, lassan enyhült, az évek múlásával pedig egyre erősebben hatott rá az édesapja példája, aki a magyar irodalom lelkes híve volt. Így lett maga is a reformkori irodalom kutatója, kutatásának támogatója. Életművének mérlegelésekor természetesen nem maradhat említés nélkül az sem, hogy ő volt a Népszabadság irodalmi rovatának rettegett kritikusa. Mégis, volt benne egyfajta „civilkurázs”, amit akkor tudtam igazán értékelni, amikor a Mozgó Világ éléről való eltávolításom után is kiállt mellettem.

■ *Az évek múlásával hogyan értékelte a családja a döntését?*

■ *Úgy érzem, nem maradtam adósa családom tagjainak – kivéve az édesapámat. Neki nem sikerült bebizonyítanom az igazamat, mivel éppen 1970-ben váratlanul meghalt.*

■ *Az édesapa halála mindig számvetésre készíti az embert.*

■ *Engem is megrendített, természetesen, különösen, hogy váratlanul ért, mivel előtte soha nem volt beteg. Így történt, hogy éppen abban az időszakban, amikor a párt tagja lettem, tanultam meg igazán imádkozni.*

■ *Különös paradoxon... Említette, hogy a családjának viszont sikerült bebizonyítania döntésének helyességét. Amikor viszont leváltották a Mozgó Világ éléről, nem hangzott el, hogy ugye, megmondtuk?*

■ *Egyáltalán nem, sőt, úgy éreztem, hogy még büszkéek is voltak rám. Sándor bátyám, aki ebben az időben Nagykőrösön volt orvos, már a folyóirat megjelenésének második év-*

A politikus

fordulóján meghívott a városba, hogy találkozhatok az olvasókkal.

■ *Most, negyed századdal a rendszerváltást követően hogyan értékeli a párttagságával kapcsolatos döntését?*

■ *Ha akkor nem lépek be a pártba, nem kerültem volna a Mozgó Világ élére. Ha nincs „mozgós” múltam, nem hívnak meg Laki-telekre 1987-ben, hogy az akkori értelmiség egyik irányzatával a magyarság jövőjéről tanácskozzunk. S nem lettem volna az akkoriban alakuló MDF alelnöke, később a demokratikus választott országgyűlés kulturális bizottságának az elnöke, később frakcióvezető, majd Mádl köztársasági elnök főtanácsadója, a Kőlcsey Intézet igazgatója. Összességében tehát úgy érzem, hogy sorsszerűség volt a döntésemben, ami azonban nem változtat azon, hogy a szubjektíve mindig nehezen viselt vezető szerepeimet az egykori morális botlásom miatti vezeklésnek tekintetem.*

■ *Ne menjünk el a Mozgó Világ éléről történő leváltása mellett anélkül, hogy az okát említenénk. A folyóirat folyamatosan a határokat feszegette. Ezt véette el 1983-ban, Nagy Imre kivégzésének 25. évfordulóján Nagy Gáspár versének közlésével? A költő ugyanis a mártír miniszterelnök újratemetését, vagyis végső soron a múlttal való szembenézést sürgette.*

■ Még ezt is lenyelte Kádár, akiről azóta tudjuk, hogy személyesen követelte a leváltásomat. A két hónappal később, szeptemberben nyomdába adott szám viszont már nem jelenhetett meg. Ebben Bibó Istvánnak azt a tanulmányát közöltük volna, amely a marxizmus radikális kritikáját fogalmazta meg. Ezt már nem nyomtatták ki.

■ *Pedig, ahogy említette, nem volt cenzúra...*

■ Cenzúra nem volt korábban sem, amikor például – állításuk szerint – a kecskeméti nyomdászok tagadták meg, hogy kinyomtassák Hajnóczy Péternek egy „ízléstelen” novelláját. Ezúttal egyszerűbbnek ítélték, hogy leváltanak, s az új főszerkesztőtől pedig egy új irányvonalat követő folyóiratot kérnek.

■ *Vagyis a hatalom gyáva volt kijelen-*

teni, hogy megelégette a Mozgó Világot... A rendszerváltás után viszont már nyugalmasabb időszak következett az életében.

■ *Ahogy vesszük... Az Országgyűlés kulturális bizottságának élén szorgalmaztam az egyházi egyetemek létesítését, amit az első körben Antall József miniszterelnök sem pártolt.*

■ *Ez mindenesetre meglepő.*

■ Természetesen nem önmagában az egyházak helyzetbe hozásától ódzkodott, hanem attól tartott – és nem is alaptalanul –, hogy ha az egyházzal rokonszenvező professzorok átjönnek ezekbe a felsőoktatási intézményekbe, akkor a régi nagy egyetemek a marxisták szellemi befolyása alatt maradnak. A dilemmát végül úgy oldottuk fel, hogy a felsőoktatásban viszonylag egyedülálló módon két egyetemen is taníthatunk. Így maradtam én is az ELTÉ-n, de oktattam egyben az akkor alakuló Károli is.

■ *Vagyis rendeződött a kapcsolata az egyházzal.*

■ *Ez azért a rendszerváltást követően sem volt egyszerű. Végül is egy olyan intézmény élére kerültem, amelynek ugyan a magyar református egyház a fenntartója, de*

törvényben előírt kötelezettségei szerint állami feladatokat is ellát. Az oktatás bürokratikus terhei akkor is konfliktusokat szülnek, ha egy egyetemnek csak egy gazdája van. Ha kettőnek kell megfelelni, a súrlódások elkerülhetetlenek. De nem ez a lényeg. A Károli Egyetemet azért tekintem ajánldéknak az életemben, mert mélyebben megismerhettem saját egyházam történetét, és alkalmat kínált arra is, hogy a saját „szakmámat”, az irodalomtörténetet teológiai nézőpontból is tanulmányozzam. Amit „károlis” tanárként tanultam, azt most tudtam

igazán hasznosítani, amikor a Magyar Művészet című folyóiratban a szakralitás és a művészet kapcsolatát elemző tanulmányok szerzőivel dolgozhattam együtt. Nyugdíjasként ugyanis ennek a lapnak lettem a

*főszerkesztője, s ez a munka is segít abban, hogy a hitemhez ne csak lelkileg, érzelmi-
leg, hanem intellektuálisan is kötődjek.*

■ *Végül is nem árulta el, mi történt a rendszerváltást követően, ami miatt az egyházzal való kapcsolata nem volt egyértelmű?*

■ *Nem is nagyon érdemes beszélni erről. Úgy voltam kétszer dékán, hogy először kirúgtak a tisztségemből – igaz, később visszahívtak.*

■ *Mint Kálvint Genfben... Miként élte meg az eltávolítását?*

■ *Dühösen. Akkor írtam meg a drámámat a katolizáló Bessenyei Györgyről, amiből hamarosan tévéfilm készül, s talán jövőre látható is lesz a nagyközönség számára.*

Hardi Péter

SZAKRALITÁS ÉS MŰVÉSZET DR. KULIN FERENC ELŐADÁSA AZ ARS SACRA HÉTEN 2014. szeptember 24.

Szabad-e képeket, tárgyakat a vallásosságunk tárgyává tenni? Úgy viszonyulni hozzájuk, mint a hitünk lényegéhez? Mi, nyugati keresztyének ezekre a kérdésekre határozott nemmel felelünk, ám a keresztyénség másik felét alkotó ortodoxok ugyanilyen meggyőződéssel vágják rá az igent. Sőt – teszik hozzá –, nincs is vallásosság képek nélkül.

A gondolatot Kulin Ferenc professzor fogalmazta meg a gyülekezeti termünkben szeptember utolsó napjaiban tartott előadásán, amelynek témája a szakralitás és a művészet közötti összefüggések keresése volt. Tudósításunkban az előadáson elhangzottakból szemezgetünk.

Kezdjük azzal, hogy mit jelent valaminek a szakralitása? Hol ér össze a művészettel és hol válik el? Ha a kérdésre választ

keresünk, nem takaríthatunk meg némi szófejtést. Bármennyire is gazdag a magyar nyelv, ezúttal az indoeurópai nyelvek finomabb különbségtételre képesek. Mert ameddig mi egyetlen szót használunk a *szentre*, addig az angol például hármat – *saint, sacred, holy* –, attól függően, hogy emberről, tárgyról vagy éppen Istenről van-e szó.

Ha tehát mi szentet említünk, akkor azon nem bizonyos, hogy ugyanazt a tar-

talmat értjük, mint egy ortodox, vagy akár egy római katolikus hívő, jóllehet ugyanazt a szót alkalmazzuk rá. Pedig a finom különbségtételnek mérhetetlen a jelentősége, s ez leginkább talán a „szent” képek keleti és nyugati megítélésének különbségén érhető tetten. Mérhetetlen – hangsúlyozta a professzor –, mert ezen vita, az ikonofóbia és az ikonofília kérdése mentén hasadt ketté a keresztyénség úgy ezer évvel ezelőtt.

Nagy Károly ugyan ezt megelőzően, a 800-es években megkísérelte a két világlátást egy nevezőre hozni – mint tudjuk, sikertelenül. Az ő kompromisszumos javaslata szerint a kép díszítő elemül szolgálhat, ám imádat tárgya nem lehet. Még tovább ment bő fél évezred múltán a reformáció, amely a képek vallásos tisztelétét a lehető leghatározottabban elutasította.

Az azonban félreértés, hogy a református hitünk tételeinek rendszerbe foglalója, *Kálvin János* művészetellenes volt. A reformátor egyszerűen csak a templomok kívül helyezte a képeket, mert meggyőződése szerint az nem Isten Igéjéhez való.

A képekkel kapcsolatos álláspontok a kereszténységen belül továbbra sem jutottak közös nevezőre, a teológusok máig vitatkoznak a szerepén – annak ellenére, hogy a kérdés sokak szerint nem is az Istenről szóló tudomány, hanem az esztétika tárgya.

*

A szakralitás és a művészet viszonyában a legnagyobb változást a reneszánsz hozta – amely egyébként részben egybeesik a reformáció korával is. Ekkor végképp elkülönült egymástól a vallásos és a szakrális művészet. Hogy mindez mit is jelent, arra az előadó számos példát említett.

Induljunk ki saját életünkéből, s emlékezzünk például arra az érzésre, ami *Bach* muzsikájának a hallgatásakor tölt el bennünket. Milyen zenét írt Bach? A géniusz életműve összességében szakrális. Vagyis nem feltétlenül egyházi, ám hallgatása mégis Istenhez közelít bennünket.

Hamis tehát az a korábban tanult iskolai tétel, amely szerint a reneszánszsal a szekularizáció kezdődött. Nem igaz ugyanis, hogy a művészet igyekezett mindent maga mögött hagyni, ami szakrális. A kor éppen úgy magával hozta a francia és az angol materializmust – mint a mély vallásosságot.

Példa erre *Liszt Ferenc* életműve. A XIX.

század ünnepelt előadója s zeneszerzője eredendően a papi pályát választotta. A zene végül magával ragadta, ám keresztény hite végigkísérte az életét. Kortársa, *Nietzsche* ugyanebben a korban Isten haláláról beszélt. Nem vitatta, hogy Isten létezett, de az ember magára maradt, aminek csupán az lehet az oka, hogy már nincs Isten. De mi van helyette? A filozófus „A tragédia születése” című művében a görög kultúrát ajánlotta. Az esszét olvassa Liszt Ferenc is, levelet ír Nietzsche-nek – és ellentmond neki. Ezt írja:

„Lebilincselő könyvét, *A tragédia születését* kétszer is elolvastam. Hatalmas szellem zúg és lángol benne, amely engem a legbensőmíg zeneileg ragad meg. Bár azért meg kell vallanom, hogy sok előkészület és ismeret hiányzik belőlem művének teljes méltatásához. ... Az athéniak legnagyobb szellemi tetteként én az „ismeretlen Istennek” – „Deo ignoto” – szentelt oltár emelését dicsőítem, amelyen az egész Olympos szétzúdott, mihelyt Pál az „ismeretlen Isten” hirdette, és tekintetem nem a Helikon és a Parnasszus körül kalandozik, hanem a Tábor-hegyre és a Golgotára tapad.”

És mit jelent a magyar költészetben a szakralitás? Kulin Ferenc több nagyszerű példával is illusztrálta legnagyobb poétáink szakralitását. *Csokonai* „A magánossághoz” című versében szent, teremtő erőről beszél – amely mindannyiunkban megvan. Hogyne, hiszen valamennyien Isten képmására teremtettünk: tehát valamennyien szentek lehetünk, mint ahogy Isten is szent.

Berzsenyi Dániel „Levél-töredék barátomhoz” című költeménye sem vallásos vers, ám annál inkább szakrális – csak észre kell vennünk benne a finom utalásokat. A költeményt első olvasásra szerelmi vallomásnak gondolnánk, pedig egyáltalán nem az. A költő, aki előbb fájdalommal éli meg magányát, egy „szébb lelki világ szent óráit” tapasztalja meg az egyedüllétben. A költő rátalál a saját lényében arra a forrásra, ami szentnek nevezhető, mert odakapcsolódik valami magasabbrendűhöz, bár nem nevezi meg Őt.

S gondolnánk, hogy írt szakrális verset a forradalom lánglelkű poétája, *Petőfi Sándor*? Pedig írt, még ha érzékeléséhez vájt fül szükségeltetik is. Olvassuk figyelmesen „A hegyek közt” című versét. Megértéséhez ismernünk kell születésének körülményeit. 1848. szeptember 8-át írunk, házasságkötésének első évfordulóját. A napot Zugligetben tölti feleségével, aki már áldott állapotban van leendő fiúkkal, Zoltánnal. Ám míg *Szendrey Júlia* önfeledten adja át magát a természetnek, a költőt sötét gondolatok foglalkoztatják. Tudja, hogy este – barátaik körében – beszédet fog mondani az Egyenlőségi Társulat ülésén, előterjesztve a saját proklamációját arról, miként is viszonyuljon az ő rebellis, radikális körük a felelős magyar kor-

mányhoz és annak fejéhez, *Batthyány Lajos*hoz, hogyan vegyenek részt a szabadságharcban. Tudja, hogy egész addigi életművéből, forradalmi lelkületéből következően csak egyetlen válasz adható: csatlakozni a nemzet élethalálharcához. Azt is mondhatnánk – képletesen –, hogy Petőfi Sándor azon a napon indult el a halála felé. Ekkor írja meg a versét, amely nem vallásos költemény – hanem szakrális. Hallgassuk csak:

„S szemeimnek bámultában
Néma, de szent imádság van.

...

S mint édes fia fejére
Áldó keze az atyának,
Ugy hajolnak rám az ágak.
Istenem, de boldog vagyok!”

Felfűtött érzései, s maga a természet emlékezteti Petőfi Sándort a Teremtőjére. Állíthatja-e még valaki, hogy nem szakrális verssel van dolgunk?

Láthatjuk, hogy a művészet nem a vallás nyelvén fejezi ki a szakralitást. Az előbbi példák alapján is megérthetjük: a szakralitás nem arra való, hogy elforduljunk a világtól, és megpróbáljunk valamilyen más világba emelkedni. Sokkal inkább arra, hogy életünket tovább cipelve időnként megteremtjük önmagunkban az alkalmat a szenttel való találkozásra és megéljük az egységet a szakralissal.

Belegondoltunk-e már egyáltalán, hány-szor találkozunk a szent kifejezéssel legnagyobbjaink legnagyobb műveiben? Hazának szent nevééről ír *Kölcsey Ferenc*, *Vörösmarty Mihály* szent akaratot említ a Szózatban, míg Petőfi Sándor vissza-visszatérő jelzős szerkezete a szent szabadság. Mind-mind a szakralitás jele.

Irodalmunk kincseit olvasva tehát tudjunk finom különbséget tenni a profán, világi és a szakrális értékeket hangsúlyozó művek között – intette hallgatóságát Kulin Ferenc professzor. Sokszor nem könnyű munka, ám megéri: kincsekre lelünk.

Hardi Péter

Azokban a napokban pedig, mivel nőtt a tanítványok száma, zúgolódás támadt a görögül beszélő zsidók között a héberük ellen, hogy mellőzik a közülük való özvegyasszonyokat a mindennapi szolgálatban. Ekkor összehívta a tizenkettő a tanítványok egész gyülekezetét, és ezt mondták nekik: „Nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgáljunk az asztaloknál. Hanem válasszatok ki magatok közül, atyámfiai, hét férfit, akikről jó bizonyosságot tesztek, akik telve vannak Lélekkel és bölcsességgel, és őket állítsuk be ebbe a munkába; mi pedig megmaradunk az imádkozás és az ige szolgálata mellett.”

A fenti ige arról értesít, hogy már az első gyülekezetben feszültség támadt a hívők között, mert morgolódni kezdtek a görögül beszélő zsidók a héberük ellen, hogy mellőzik a közülük való özvegyasszonyokat a szolgálatban. A görögül beszélő zsidók e szövegben bizonyosan „külföldről” idős korukra Jeruzsálembe visszatelepült, és ott a jeruzsálemi ösgyülekezethez csatlakozó, Krisztusban hívő zsidókat jelentenek. Mi történt tehát, ami miatt „morgolódtak”?

Az egyik, hogy „nőtt a tanítványok száma”, gyorsan gyarapodott a gyülekezet. A másik, hogy beindult a diakóniai szolgálat: gondoskodtak az özvegyasszonyokról. Kik végezték a szeretetszolgálatot? A szöveg arra utal, hogy maga „a tizenkettő”, azaz az apostolok. A zúgolódás oka feltehetően az volt, hogy a gyorsan növekvő gyülekezetben adódó mind több tennivaló miatt az apostolok túlterheltek lettek, és nem tudták a szolgálatot úgy ellátni, ahogy azt egyes tagok elvárták volna.

Ez láthatóan rosszul esett némelyeknek, akik ennek úgy adtak hangot, hogy zúgolódtak. Mit is tettek pontosan? Úgy gondolták, hogy őket „mellőzik”, mégpedig azért, mert ők görögül beszélnek, és nem héberül, majd ezen megbántódtak. Feltételezésekből indultak ki, amelyek nem éppen jóindulatúak az apostolokról, meg sem kérdezve őket, hogy mi lehet az ok. Érzékenykedve, megsértődve azután e feltételezést immár tényként tálalva lényegében megrágalmazták az apostolokat: „mellőzik” őket, és pedig a nyelv okán.

Az ilyen morgolódás pedig mindig sok rossznak a forrása és mindig megosztja az egységet.

De miért történhet meg ez egy keresztény gyülekezetben?

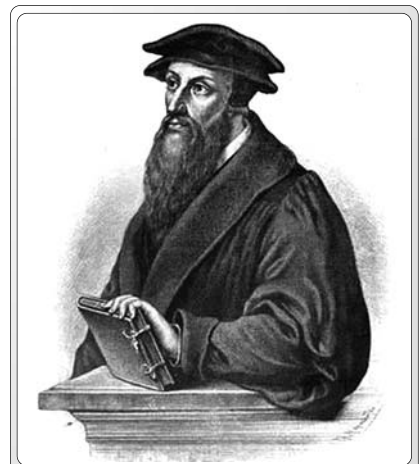
Az egyik az, hogy bennünk, hívőkben is él tovább a régi természetünk. Nem a Krisztustól kapott új természet sértődött meg, az nem sértődékeny, hanem az ember önző, hiú természete bukkan itt fel. A másik jellemző oka pedig annak, hogy megsérthető vagyunk, ha úgy vagyunk jelen a gyülekezetben, hogy várjuk, hogy minket kiszolgáljanak. Jelenthet ez lelki és testi értelemben is elvárás, a lényege, hogy én itt mindenképpen valamit kapni – és csak kapni – akarok. Majd amikor ezt – a rendszerint ki sem mondott – elvárásomat a gyülekezet nem teljesíti, akkor jól megkritizálom.

Tanulhatunk ebből, hogy ha növekedni akarunk a hitben, józanságra és kíméletlen szembeállásra van szükségünk saját romlott természetünkkel szemben. Egyébként hívőket is felhasználhat a gonosz arra, hogy feszültséget támasszon, és megossza az egységet, mint ahogy itt a jeruzsálemi gyülekezetben látjuk.

Visszatérve a bibliai eseményhez: hogyan reagáltak erre az apostolok? Sértegetik őket, és ők nem sértődnek meg. Nyilvánosságra hozzák azt, amit a morgolódnak a félhomályban akarnak tartani. Kiállnak a gyülekezet elé, elismerik a tényeket, hogy valóban szükség van több segítőre, ennyi munkát mi már nem tudunk jól elvégezni. Keressünk új szolgatársakat, akik a gyülekezet tagjai, akik hiteles keresztények. Menedzsment képzéseken mindig elhangzó, szinte már elcsépelte, de nagyon igaz mondat jut eszembe: „Ha nem vagy része a megoldásnak, akkor a probléma része vagy.” Az apostolok a megoldás részei voltak. Ismét tanulhatunk tőlük: hogyan kell „nem megsértődni”, bármit is mondanak rólunk, talán rágalmoznak is, hanem szeretettel, a nyil-

vánosság előtt a megoldást keresni, Isten segítségét kérve.

És miután ez megtörtént, mi következik? A gyülekezetben egy bűn világosságra jön és elhagyják. Ez a morgolódás bűn volt, ez világosságra jött és elhagyták. Azt olvashatjuk az idézett igét követő versekben, hogy „az Isten igéje pedig terjedt és nagyon megnövekedett a tanítványok száma Jeruzsálemben, sőt igen sok pap is engedelmeskedett a hitnek.” Ismét megmutatkozott Isten szeretete és az Ő számunkra felfoghatatlanul bonyolult, de mindenkor jóra mutató terve: a hiú morgolódásból, a megosztó áskálódásból, a mi bűnünkéből Ő a gyülekezet további gyarapodását és tisztulását, a hívők épülését hozza ki. *Mazaray Sándor*

MURAKÖZY GYULA KÁLVIN

Két arca van: az egyik rám mered,
Mint büszke kőszirt nyüzsgő völgy felett,
Lelkünkbe néző lelkiismeret.

Dacos, kemény arc, gránitból faragták.
Tekintete a végtelen szabadság.
Belécsönkúlnak gyilkos, balga szablyák.

Századok fölött virraszt egyedül,
Magános, büszke csönd veszi körül,
Lelkén az óriások gondja ül.

A másik arca szenvedő, szelíd...
Hordozza titkon mások könnyeit;
S magányok mély völgyébe rejtezik.

Alázatos arc... Remegő gyerek...
...Amazt mi látjuk, földi emberek,
Ezt csak az Úr, a csillagok felett.

MURAKÖZY GYULA

**TI PEDIG ÍGY
IMÁDKOZZATOK**

„Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltesd meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratom.” (Máté 6:9-10)

Miért keresi annyi imádság Istent és miért találja meg oly kevés? Miért lankad el az imádkozó lélek? Miért nem történnek csodák, miért nem változik meg a világ az imádság által?

Azért, mert nagyon sokszor pogányok módjára imádkozunk. Az imádságban szemben áll Isten és ember. Beszélnek egymáshoz. A pogány imádság a varázslók bűvölő igéje. Rá akarja az ember kényszeríteni Istenre a maga akaratát. Az ember néha úgy könyörög, mint egy elkapatott gyermek a játékért; néha ajándékokkal próbálja a Bíró ítéletét javára fordítani, néha fogadásokkal akarja rábírní a sors és halál Urát, hogy arra rajzolja meg az utat, amerre a halandó menni akar. De mindig a **maga akaratát** akarja az ember valóra váltani és ebben Istent eszközül használja csupán.

Jézus másként tanít. Istennek céljai vannak velem. Az imádságban keresem **az ő gondolatait rólam**. Isten szentségben és dicsőségben akar átmenni lázadó népe között, azt akarja, hogy neve áhítatosan zsongjon át a lelkeken, hogy az ő láthatatlan királysága alászálljon erre a nyugtalan földre. **ÉN az ő eszköze vagyok**, annyi, mint egy palánta, vagy facsemete a kertész kezében, mint egy márványoszlop, vagy téglá a kőműves kezében. **Isten akar valamit velem**, rendelt valahová. **Hozzá akarok formálódni az ő szándékaihoz**. Könyörögök azért, hogy az Ő neve általam is dicsőségesebb legyen és úgy tudjak neki engedelmeskedni, mint az angyalok az égben.

(Részlet Muraközy Gyula: *A Sionnak hegyén - Imádságok és elmélkedések* című könyvéből)

**MIÉRT HALLGAT
ISTEN?**

Először is azt szeretném mondani, ez a kérdés így helytelen: »Miért hallgat Isten?« Gondoljuk el, hogy a bíróságon vagyunk. A bírói emelvényen Schulze asszony, vagy Busch lelkész ül. A vádlottak padján Isten ül. Ekkor mi azt mondjuk: »Vádlott Isten, hogyan engedheted meg mindezt? Miért hallgatsz?« Szeretném Önöknek a legértetöbben megmondani, hogy olyan Isten, aki bennünket a bírói székbe enged ülni, saját maga pedig a vádlottak padjára ül – nem létezik!

Emlékszem egy különös jelenetre, amikor még egészen fiatal lelkész voltam. Huszonhét éves koromban, amikor megérkeztem Essenbe, éppen egy nagy bányászsztrájk tört ki, amely a kedélyeket felkavarta. Egyik nap, amint átmentem egy téren, egy láda tetején egy férfi állt, és nagy hangon beszédet tartott a körülötte álló embereknek. Éhes gyermekekről, kizsákmányoló munkabéerekről és munkanélküliségről beszélt. Egyszer csak meglát engem, megismer és felkiált: »Nini, hiszen itt jön egy pap! Gyere csak ide!« Nos, egy barátságos meghívásnak többnyire eleget szoktam tenni. Odamegyek hát a csoporthoz. A férfiak helyet engednek, úgyhogy egészen a szónokig előremegyek. Talán száz bányász áll körülöttem. Kicsit furcsán éreztem magam. Ilyen helyzetekre nem készítettek fel az egyetemen. Aztán kezdi: »Halld csak, te pap! Ha van Isten – amit nem tudok, de hiszen lehet, hogy van –, akkor majd a halálom után eléje akarok lépni és ezt mondom neki!« – majd emelt hangon mondta: »Miért engedted meg, hogy embereket a csatamezőkön széjjelmarcangoljanak?! Miért engedted meg, hogy sok gyermek éhen haljon, miközben mások kidobják az ételt, mert már nem kell nekik?! Miért engedted meg, hogy sok ember rákban nyomorultul elpusztuljon?! Miért?! Miért?! – Aztán majd ezt mondom neki: Te Isten, lépj le! El veled! Tűnj el!« – így kiabált a férfi. Erre én is elkezdtem kiabálni: »Igaza van! El veled! Ki veled!« – Egyszerre csönd lett. A szónok csodálkozva nézett rám, és azt mondta: »Bocsánat, de hiszen maga lelkész! Maga nem mond-

hatja: El ezzel az Istennel!« Azt feleltem: »Figyelj csak ide! Az az isten, aki elé így lépsz, aki előtt így kinyithatod a szádát, akit így kérdőre vonhatsz – mint bíró állhatsz előtte és ő a te vádlottad –, ez csak a te képzeletedben él. Ehhez én is csak azt mondhatom: El ezzel az Istennel! El ezzel az ostoba Istennel, akit a mi korunk alkotott magának. Akit vádolunk, félretolunk vagy visszahozunk, mikor hogyan van rá szükségünk. Ez az isten nem létezik! De akarok valamit mondani neked! Létezik egy másik, valóságos Isten! Ő elé úgy lépsz majd egyszer mint vádlott, akkor nem is

nyithatod ki a szádát, mert Ő fog téged kérdezni: Miért nem tiszteltél engem? Miért nem kiáltottál hozzám? Miért éltél erkölcsi posványban? Miért hazudtál? Miért gyűlöltél? Miért veszekedtél? Miért ... ? – így fog téged kérdezni. Akkor a szó a torkodon akad! És akkor ezer kérdésre egyet sem tudsz felelni! Nem létezik olyan Isten, akinek azt mondhatjuk: Tűnj el! De létezik egy szent, élő, valóságos Isten, Aki nekünk mondhatja majd egyszer »El veled!«

Ezt akarom mondani önöknek is. Ha ma azt hallják, hogy emberek szemrehányást tesznek Istennek: »Hogyan engedheti meg Isten mindezt? Miért hallgat Isten?«, akkor mondják meg nekik: Ostoba, kitalált isten volna az, akit mi így vádolhatunk! Csak egyetlen szent Isten létezik, aki bennünket vádol, önt és engem! – Megtartotta Isten parancsolatait? Hogy képzeli ezt? Isten komolyan veszi parancsolatait! Mi vagyunk a vádlottak, és nem Isten!

Ez az első, amit teljesen érthetően ki kellett mondanom: ennek az egész kérdésnek a felvetése már alapjában hamis.

Részlet W. Busch: *Jézus a mi sorsunk* című könyvéből

Meredek, kanyargós, és igen göröngyös út vezetett Hermann Árpád és felesége pomázi házához. Lassan haladtunk felfelé, de mikor beléptünk a szépen, „művesen” elkészített kapun, egy nagyon szép ház és kert fogadott bennünket. A beszélgetésünk végére aztán kiderült, hogy Árpi bácsi és Marika néni életútja is valami hasonló volt: az elején meredek, kanyarokkal és gödrökkel teli, de végül megtalálták és elérték az Isten által nekik eltervezett helyet a világban.

– Bibliában ezt a jegyzetet lehet olvasni 2013-ból: „Jézus nélkül 48 év, 24 év Jézussal”. Hogy kezdődött ez a 48 év?

– **Árpi bácsi:** 1941. július 24-én születtem Ady Endre szülőfaluja mellett, Érszentkirályon, Szilágy megyében. Partium és Erdély nagy része nem sokkal azelőtt tért vissza az anyaországba. Ma már sokat lehet látni a televízióban a bevonuló katonákról és az őket örömmel fogadó magyar lakosságról szóló filmfelvételeket. Ez nálunk is így történt. A mi kis falunk arról lett híres, hogy egy magyar század engedélyt kapott – mivel a parancsnoka, egy magas rangú tiszt a falunk szülőtte –, hogy arra vonuljanak. A falu egész lakossága megmozdult, édesapám nevezte ki szervezőnek. Innen kezdődött édesapám és az egész családunk kálváriája. Éjjel-nappal készült az a díszkapu a katonák fogadására. Már az utolsó simításokat végezték édesapámék, amikor hat román katonatiszt jelent meg. Elkezdtek összevissza lövöldözni és megparancsolták a kapu szétverését. A falu szétszéledt, édesapám hat társával a templomhoz szaladt, mert ott még az első világháború végén a kántortanító fia puskákat és lőszerket rejtett el az orgona fűjtatójába. A román katonák továbbmentek, mert látták, hogy meleg a helyzet, de vissza kellett fordulniuk, mert a kiöntött Ér-patak elmosta a hidat. A faluba visszaérve golyózápor fogadta őket, állítólag két román katona megsebesült. Így sikerült megvédeniük a díszkaput.

Édesapám már nem hívták be a magyar hadseregbe, mert megszületett a negyedik gyerek, így felmentették a katonaság alól. 1943 elején a 2. magyar hadsereget szinte teljesen megsemmisítették Uriv-nál, nem sokkal ezután az orosz seregek elérték a Kárpátokat, a románok pedig átálltak az oroszok oldalára. A magyar és a német csapatok Tordánál próbálták megállítani az orosz-román inváziót. Ekkor már édesapám is behívták, annak ellenére, hogy már megszületett az ötödik gyermeke is. Elbeszélése szerint még ruhával sem tudták rendesen ellátni őket. Zubonyt, sapkát kaptak, meg egy régi puskát, amihez nem volt töltény. Elhatározta, hogy megszökik, mert tudta, ennek nem lesz jó vége. Egy légiriadó alatt – kihasználva az elsötétítést – megszökött és hazajött. Tordánál nagyon sok katona elesett, így édesapám nem kereste senki.

Az orosz-román csapatok gyorsan haladtak előre, és a frontvonal mögött kóborló románok kezdtek fosztogatni, sőt még akasztani is. Ez a hullám mihozzánk is eljutott. Édesapám a sógorával elment Nagykárolyba,

az orosz parancsnokságra és elmondták, mi történik a háterszágban. Persze az orosz parancsnok nem akarta elhinni. Azt mondta, ha ez nem igaz, akkor agyonlöveti őket, ha igaz, akkor kinevezi őket komisszárnak. Kaptak három szekeret megrakva puskákkal és lőszerrel, mindegyiken három orosz katona golyószórával. Mentek faluról falura, próbálták fenntartani a rendet, így a szülőfalumban is. Mindaddig, míg a románok át nem lépték a Tiszát. Román csendőrök jelentek meg és bejelentették, hogy ez mostantól már Románia. A fegyvereket mindenkinek le kellett adnia. Egy késő este édesapámért jött egy helybéli román, hogy egy megbeszélésre hívják. Édesanyám egy hónap múlva találta meg őt félholtan egy zilahi kórházban. Ekkor még nem verték szét teljesen a magyar intézményeket Zilahon. Így őrizte meg a

gondviselő Isten őket a biztos haláltól. Sajnos ez nem tartott sokáig, mert bebörtönözték. Édesapám egy székely fafaragóval és tíz református lelkésszel került egy cellába. Tudták, hogy innen meg kell szökni és átvinni a tíz lelkészt Magyarországra. Nagyon jól megszervezték a szökést. Édesapám nagyon jól ismerte a határt, előtte nagyon sokszor járta meg ezt az utat. Mind a tizenketten sérteletlenül átértek. Még a börtönben – a székely ember ötletére – édesapámmal csináltak tizenkét dóznit, azaz cigarettatartót. Azt tervezték, hogy ha majd kiszabadulnak és véget érnek ezek a zúros idők, rendeznek egy találkozót. Ez sajnos soha nem valósult meg.

Édesapám persze 3-4 nappal később visszament, hogy a családját is áthozza. Édesanyám a szökésről semmit sem tudott, csak miután a román csendőrök megjelentek nála, hogy árulja el hol van a férje. Megfenyegették, hogy mindennap lelővik egy gyerekét, amíg el nem mondja, hol van édesapám. Persze nem merték megtenni (a falu magyar többségű volt), de egy éjszaka a helybéli románok kézigránátot dobtak be a házunk ablakán. Senki sem sérült meg, az Úr csodásan megőrizte bennünket. Persze azért nem ment könnyen az átjövételünk. Édesapám fél évig dolgozott azért, hogy le tudja fizetni a román határőröket és áthozni az egész családot.

Végül édesanyám egy tehénszekéren öt gyerekkel fényes nappal jött át Magyarországra.

Nagyecsedre költöztünk. Ideiglenesen egy megüresedett zsidó család házába költöztünk. Sajnos nem volt annyi pénzünk, hogy megvegyük, így tovább kellett költöznünk, egy parasztház tisztaszobáját béreltük ki. Édesapám nagyon jó bognár (kerékgyártó) volt. A háború alatt nagyon sok szekeret elvittek a faluból, így édesapámnak rengeteg munkája lett. A végén már hat segéddel és négy inással dolgozott. Eleinte minden pénzt vissza kellett forgatni a vállalkozásba, de végül sikerült egy romos házat venni, majd felújítani azt.

Két nővérem és én itt jártunk iskolába. Emlékszem, nekem már olyan rongyos tankönyv jutott, hogy a szüleinknek kellett összefűzniük. Aztán a nővéreim középiskolába mentek, de engem édesapám nem engedett, mert a fiúnak a mesterséget tovább kell vinni. Így lettem én is kerékgyártó. Szerettem Nagyecsedet, itt voltak a barátaim, itt konfirmáltam. Nővéreim férjhez mentek, nekem is meg volt már a telek, ahova a házamat építem. Volt egy szép szőlőnk, mi telepítettük, kezdett termőre fordulni, egyszer szüreteltünk is róla. Komoly szőlő volt, minden oldalról be volt kerítve, mezőőrök vigyázták. Egyszer megyek le, hát két pufajkás áll a bejárat-

nál géppisztollyal, oda többé be nem tehetem a lábam. Amikor éppen kezdünk egyenesbe jönni, kezdhették volna learatni a munkánk gyümölcsét, akkor jött az újabb kálvária: minden és mindenkit bekényszerítettek a térszbe. Mindent ott kellett hagyni.

1960. december 31-én érkezünk Szent-istvántelepre egy utánfutós kamionnal. Mindent előlről kellett kezdeni. Szegény édesapám nagyon maga alatt volt akkoriban, belefásult a viszontagságokba. Hosszú ideig tartott, míg valamelyest visszajött az életkedve.

Aztán 1961-ben meglepetésszerűen bevittek katonának Nagyorosziába, pont a legzűrösebb hidegháborús időszakban. Egy hónapig voltunk riadókészültségben, csizmában aludtunk. 1963-ban szereltem le.

– *Hogyan ismerkedtetek meg Marika néivel?*

– Amikor leszereltem, elhatároztam, hogy én többet a Börzsönybe be nem teszem a lábam. Azt gondoltam, hogy vagy két hétig a céghez sem megyek be, kialszom magam végre. De aztán mégis hamarabb be kellett mennem. Ahogy a munkahelyemen jelentkeztem, a főnököm nagyon megörült, egyből mondta, hogy holnapról Királyrétre kell mennem dolgozni. Hát eddig tartott az elhatározás... Marika akkor a Fővárosi Tanács királyréti üdülőjében dolgozott, felszolgáló volt, mi meg odajártunk ebédelni. Szépen ki volt öltözve, jól nézett ki, nagyon megtetszett. Lassan-lassan összeismerkedtünk, aztán végül összeházasodtunk. 1966. május 28-án fogadtunk örök hűséget a szokolyai református templomban, és ő is ideköltözött Szentistvántelepre. Ahogy nőtt a család, bővíteni kellett a házat, hiszen nem csak mi laktunk ott, hanem a szüleim meg a testvéreim is. De Isten kegyelméből minden elrendeződött. Három leányunk született: Mária, Csilla, Szilvia. Aztán jöttek a szürke hétköznapok.

– *Mivel kerested a kenyered?*

– Kerékvártókra már nem nagyon volt szükség, így már fiatal koromtól ácsként dolgoztam. Nem volt nehéz megtanulnom. Ha fával kellett dolgoznom, az nekem ment. Sokáig a fővárosi 4-es számú építőipari vállalatnál voltam alkalmazásban ácsként. Nyáron a régi pesti bérházak tetőit javítottuk, télen pedig a hullámvasutat tartottuk karban. Nem volt könnyű munka egyik sem: itt poros, piszkos környezetben kellett dolgozni, amott meg az időjárás tett próbára. Sokszor kellett hóeltakarítással kezdeni a napot, mert addig nem tudtunk dolgozni. Volt, amikor háromszor is egymás után. A hullámvasút, az kemény munka volt. Ez tette tönkre az ízületeimet. Tíz évig csináltam, majd három évig már teljes munkaidőben a Vidám Parkban dolgoztam. Ez már egy tisztább munka volt és jobban is fizettek. Minden famunkát nekünk kellett csinálni. Egyszer egy pluszmunkát vállaltunk, amiért 3-4 havi prémiumot ígértek. A hullámvasút szerelvényeit kellett átalakítanunk egy korszerűsítés miatt. Rengeteget dolgoztunk, de amikor eljött volna a pénzosztás ideje, mindenki megkapta az ígért prémiumot, csak én nem. Érdeklődtem, hogy én mikor kapom meg a pénzem? Hát kiderült, hogy az én prémiumomat egy ott dolgozó munkásörmek fizették ki. Begorombultam, felmentem az irodába, kértem a pénzemet. Szó szót követett, végül prémium

helyett a felmondólevelet kaptam meg. De nem bántam, mert akkoriban én már sokat dolgoztam hétvégeként maszekként, szombat-vasárnap mindig tetőn voltam. Így lettem maszek. Mikor visszagondolok ezekre a történésekre, ma már tudom, hogy Isten keze mindenhol ott volt. Mindenhol, az egész életünkben.

– *A gyülekezettel akkor milyen kapcsolatok volt? Jártatok-e egyáltalán templomba?*

– Nem nagyon. A lányok konfirmáltak ugyan, de ez csak a szokások miatt volt. Egyébként, amikor engem konfirmáltak, arról az édesapám nem tudott, előtte titokban kellett tartani.

– *Ezek szerint az édesapád istentagadó ember volt?*

– Igen. Meg a fia is... Édesanyám, viszont rendszeresen olvasta a Bibliát, nagyapám pedig gondnok is volt Érszentkirályon.

– *Hogyan változott meg ez a dolog?*

– Édesapám nagyon csúnyán káromkodó ember volt, és sajnos én is örököltem ezt tőle. Még büszke is voltam magamra, hogy milyen cifrákat tudok káromkodni. Valamikor az 1980-as években tetőt csináltam egy szatmári családnak. Amikor elkészült a tető, egy idős bácsi, a család egyik tagja ezt mondja nekem: Fiatalember, kár magáért, mert el fog kárhozni. A gye-henna tüzén fog égni. Mondom neki, ezt már mások is mondták már. Nem nagyon törődtem vele. Szaladt a szekér, látszólag jól mentek a dolgok. Nem sokkal ezután nagy meglepetésemre felkértek presbiternek a budakalászi gyülekezetbe. Ez azért volt meglepő, mert akkoriban nem nagyon jártam templomba. Akkor Réz Laci bácsi volt a gondnok és dr. Szűcs Ferenc a lelkipásztor. Azt mondták, el kell vállalnom, mert nincs más ember. Így lettem presbiter. Nem sokára Szűcs Ferenc beköltözött a teológiára, és Pap László lett a lelkipásztor. Ebben az időszakban kezdtünk gyakrabban jámi istentiszteletre. Emlékszem az első igehirdetésére, magáról beszélt. Elmondta, hogy alkoholista volt, és hogy hogyan szabadította meg őt Isten. Ekkor egy idős asszony hangosan közbekiabált, hogy kutyából nem lesz szalonna. Pap László így válaszolt: Isten országában minden szalonna kutyából lett. Szíven talált ez a mondat, hiszen én is nagyon gyakran, szinte naponta berúgtam. Ezt akkor őszintén el is mondtam neki, és hamarosan nagyon jó viszonyba kerültünk. Nagy hatással volt rám, nagyon tisztán és nagy erővel tudta hirdetni az evangéliumot. Aztán a következő pomázi evangelizációs héten Somogyi László szolgált. A hét minden alkalma Jézus Krisztusról és a megtérésről szólt. Az utolsó este kihirdették, hogy akit megszólított Isten Igéje, az jöjjön be a parókiára beszélgetésre. Én bementem, és kifelé már úgy jöttem, mint Isten megváltott, megszabadított gyermeke.

– *És Marika néivel hogyan történt?*

– **Marika néni:** Velem ez két-három évvel később történt meg. Engem a Papa jobban szeretett, mint az Árpit. Amikor megtudta, hogy Árpival mi történt, akkor azt mondta, ez a fiú megbolondult. Úgyhogy szövetségesek lettünk, összefogtunk Árpival szemben. Szegény ki is költözött a kisszo-

bába egyedül. Egyszer Pap László ezt mondta nekem: Csak ne nevessem Marika, magának is el kell mennie Torbágyra. Ez valahogy nem hagyott nyugodni, folyton ott motoszkált bennem, láttam a változást. Aztán az egyik csendeshétre valaki nem ment el, felszabadult egy hely, jelentkeztem. És ott újjászülettem. Papa mondta, hogy most már én is megbolondultam, de hála Istennek, később ő is megtért. Láttam a Papa, hogy mennyire megváltozott az életünk. Egyik vasárnap reggel – talán húsvét volt – fogta magát, felöltözött ünnepelőbe, mondta, jön velünk a templomba. Akkor nagyon jóba lettek Orbán Laci bácsival, sokat sakkoztak. Laci bácsi sokat beszélt neki Jézusról. Én biztosan tudom, hogy ő is megtért, mert teljesen megváltozott az élete.

– *Hoztam egy igét az Ezékiel könyvből, ami – úgy érzem – szorosan kapcsolódik az elmondottakhoz: "Hiszen nem kívánom én a bűnös ember halálát – így szól az én Uram, az Úr –, hanem azt, hogy megtérjen útjáról, és éljen." (Ez 18,23)*

– **Árpi bácsi:** Én nagyon hálás vagyok az Úrnak, hogy ezt tette velünk. Megtérésem előtt nem nagyon akartam bármit is tenni a gyülekezetért, az egyházért. Emlékszem, egyszer azt mondtam, hogy a lelkész, ha enni akar, menjen el dolgozni. Most pedig, mikor megkapjuk a nyugdíjat, rögtön felretesszük, ami az Úré. Hálás vagyok, hogy szolgálhattunk, szolgálhatunk Nekik. De ezért szakis Óvé a dicsőség.

– *Beszélnél ezekről a szolgálatokról?*

– Biatorbágyra rendszeresen mentünk csendeshetekre, sok embert vittünk oda. De nem csak csendeshetekre, hanem munkás he-tekre is. A belmissió teljesen megújult, új létesítmények épültek, a régieket felújították. Tetőttereket építettünk be, a gyerektábor is egy szép nagy épülettel gazdagodott.

Aztán a pomázi templom egy teljesen új tetőszerkezetet kapott. A torony mellett teljesen elkorhadt a fődémgerenda. Szlovákiából hoztunk négy darab nyolc méteres gerendát, nálunk nem lehetett beszerezni. Nem volt egyszerű feladat azokat felvinni a mennyezetre.

Csobánkán is sok feladat volt. Talán itt volt a legrosszabb a helyzet, mert az imaház teljesen le volt pusztulva. Szekeres Imre gondnok-testvérem nagyon sokat dolgozott Isten dicsőségére. Majd elkészült a harangláb és helyére került a harang, amit egy házaspár ajándékozott a gyülekezetnek. Az imaház tetejét teljesen lebontottuk, a tetőszerkezetet felújítottuk, új cserepet kapott a tető.

A budakalászi presbiterium az építkezés idején

Marika néni

De a legnagyobb feladat Budakalászon várt ránk. A gyülekezet elhatározta, hogy elvállalja a társegyháztól. Ezért nagy építkezésbe kezdünk. Először egy új templomot építettünk. Pap László lelkipásztor bejelentette, hogy ő akar Budakalász első önálló lelkipásztora lenni. Sajnos ezt nem érte meg, Istennek más terve volt. Aztán eldöntöttük, hogy belefogunk a parókia megépítésébe. Éppen pénzsűkületben voltunk, mikor két hívő testvérünk nagyobb összeget örökölt, és a tizedét felajánlották az építkezésre. De a gyülekezet is nagyon sokat adakozott. Egy férfi testvérünk tíz ember bérét fizette ki, akik elvégezték az összes kőművesmunkát. Volt aki villany-szerelést, volt aki a fűtést, volt aki az ács-munkát vállalta Isten dicsőségére. Hála legyen az Úrnak, nagyon kevés pénzt kellett kiadnunk munkadíjra. Így mire az első lelkipásztorunk, Cs. Nagy János megérkezett, elkészült minden. Az Úr csodásan működik!

– *Mondtátok, hogy Isten kegyelme, gondoskodása mindenhol ott volt az éle-tetek történései mögött. Ezt különösen meg-tapasztalhattátok tavaly Marika néni be-tegsége kapcsán.*

– Hát igen... Általában reggel kint dolgozok a kertben, és Marika utánam szokta hozni a reggelit. Tavaly augusztusban egyik reggel hiába vártam, csak nem jött. Bejöttem megnézni, hát itt találtam a konyhában a széken félig fekve, félig ülve. Nem mozgott, a szája le volt esve. Azonnal tudtam, hogy nagy baj van, és azt is tudtam, hogy maximum három órán belül meg kell kapnia a szükséges kezelést, különben meghal. De azt se tudtam mit csináljak, kihez forduljak. Fogalmam sem volt, Pomázon hol

Hermann Árpád a tetőn

van orvos, az orvosi rendelő. És itt is csak azt mondom – most is tiszta libabőrös lettem –, Isten velünk volt ekkor is. Beugrott egy régi barátom, Rácz Józsi neve. Felhívtam, pont úton volt, mondtam milyen nagy a baj. „Testvér, azonnal intézkedek” – mondta. Ez volt a szavajárása. Negyedóra sem telt el, már itt is volt egy idősebb orvossal, Vass doktossal. Már úgy jöttek, hogy tudta mi a baj, hozta a szükséges dolgokat. Azonnal infúziót adott, injekciót, mindent, amit kellett. Józsi meg közben lement, hogy a mentő el ne tévedjen, nem könnyű ide feltalálni. Mire Józsiék visszatértek a mentővel, a doktor már minden szükségeset megcsinált. A mentőorvos hívni akarta a diszpécser, hogy melyik kórházba vigyék, de Vass doktor nem engedte, azt mondta azonnal vigyék az Amerikai útra. Ez most Magyarországon a legkorszerűbb, legjobban felszerelt idegsebészet.

És azt se engedte, hogy hordágyra fektessék, széken ülve kellett levinni. A mentőben is úgy vitték. Napokig élet-halál között volt. Ez úgy augusztus 20-a környékén volt. Az ünnep miatt mindig más orvos volt, de hála Istennek, a nővérek nagyon rendesek voltak, emberileg szinte minden rajtuk múlt akkor.

– **Marika néni:** Mikor felébredtem, tele voltam mindenféle drótokkal. De aztán nagyon gyorsan javult az állapotom, a főnővér ilyen még nem is látott. Később az orvosok azt mondták, az Úr csodája, hogy életben maradtam. Úgy látszik, az Úrnak még dolga van velem itt a földön.

– **Árpi bácsi:** Az biztos! Meg nekem is! Esténként, amikor imádkozunk, mindig megvan ki a soros. De sajnos sokszor elakadunk, mert nem ugrik be az a szó, ami kellene. Ilyenkor aztán vagy én egészítem ki őt, vagy ő engem. Így imádkozunk. Hát, megőregedtünk.

Konyhánkban, a mikrohullámú sütő oldalára már évek óta egy mágnessel ki volt tűzve Ady Endre: *Az Úr érkezése* című verse. A lap egy metszettel volt illusztrálva, egy templom képével. Nem tudom, hogyan került hozzánk, talán egy régi könyv lapja volt, de az is lehet, hogy kimondottan szórólapnak nyomtatták. Amikor készültem a beszélgetésre, zsebembe dugtam, hiszen tudtam, hogy Árpi bácsi Ady Endre szülőfaluja melletti faluból való. A beszélgetés közben aztán Marika nénivel meglepődöttünk: én azon, hogy ez a vers Marika néni legkedvesebb verse, ő pedig azon, hogy elvittem neki ezt a lapot. Újjászületése óta ez a vers még többet jelent neki, hiszen megtapasztalta azt, amiről a költő ír. Kis unszolásunkra el is szavalta, nagyon nagy átéléssel.

Kerekes Balázs

MIKOR ELHAGYTAK,
MIKOR A LELKEM ROSKADOZVA VITTEM,
CSÜNDESEN ÉS VÁRATLANUL
ÁTÖLELT AZ ISTEN,
NEM HARSONÁVAL,
HANEM JÖTT NÉMA, IGAZ ÖLELÉSSSEL,
NEM JÖTT SZÉP, TŰZES NAPPALON,
DE HÁBORUS ÉJJEL.
ÉS MEQVAKULTAK
HIÚ SZEMEIM, MEQHALT IFJÚSÁGOM,
DE ŐT, A FÉNYEST, NAQYSZERŰT,
MINDÖRÖKRE LÁTOM.

– Végezetül hogyan tudnád összefoglalni tapasztalataidat, hitvallásodat?

– A megtérésem előtti este ezt az ígét olvastam: „Aki az eke szarvára teszi a kezét, és hátratekint, nem alkalmas az Isten országára.” (Luk 9,62) Hiszem és vallom, hogy Isten minden megváltott gyermekének kijelöl egy keskeny utat ebben a földi életben. Lehet, hogy ez az út rögös, nehezen járható, küzdelmes, fárasztó, de előttünk maga Jézus Krisztus jár. Hálás szívvel gondolok vissza a biatorbágyi munkás hetekre, a pomázi, budakalászi és csobánkai munkálatokra. Voltak nagyon nehéz, küzdelmes időszakok. De ilyenkor tapasztaltuk meg legjobban Isten irgalmát, szeretetét és kegyelmét. Lehetetlennek látszó

problémák oldódtak meg, valóság lett számunkra az ige: „Mert az Istennél semmi sem lehetetlen.” (Luk 1,37).

Testvérem soha ne vond ki magad a szolgálat alól, legyen az bármilyen szolgálat! Ne ásd el a talentumodat! Mert csak az örökkévalóságban tudod meg, hogy mit veszítettél! Egyedül Istené a dicsőség!

Kerekes Balázs

Református temetőink sírkövein, fejfáin egyik leggyakrabban ábrázolt szimbólum: a szomorúfűz. A szomorúfűz csak a legutóbbi időktől, a XIX. század közepétől vált a halál, az elmúlás, a gyász jelképévé, a biedermeier érzelgős stílusának a hatására. Az ezt megelőző időkben – legalábbis keleten és a mediterráneumban – a ciprust (szomorú ciprust) használták ún. gyászfaként. Ég felé törekvő természetével, komor külsejével, és sötét színe miatt ez a fa volt a gyász, a szomorúság jelképe. A rómaiak és görögök ebből készítették koporsót, a halottak oltárai és máglyái ennek ágaival voltak feldíszítve.

Nálunk nem volt honos a ciprusfa, ezért mint gyümölcsstelen, csüngőágú „bánatfa”, a „gyászermetű” szomorúfűz terjedt el. Ezt ültették a sírok fölé, bár igen vizigényes növény, nem mindenhol érzi jól magát. Éppen ezért jelképezi a hívó embert is, hiszen levágott ágai a földben gyökeret eresztenek, és amint vizet kap, azonnal zöldellni kezd. Így születik újjá a bűn által kiszáritott ember is, Isten Szentlelke és a kereszttség vize által.

A klasszikus vékonyvesszős, keskenylevelű szomorúfűz latin neve: Salix Babylonica, mely elnevezésnek bibliai eredete van. Az elhurcolt zsidók a babiloni fogságban a folyók mellett az elveszett Siont siratták, és az elhurcoltak így panaszták keserves sorsukat: „Babilon folyóvizeinél, ott ültünk és sírtunk, mikor a Sionról megemlékezünk. A fűzfákra, közepette, oda függesztettük hárfáinkat, mert énekszóra nógattak ott elfogóink ... Hogyan énekelnök az Úrnak énekét idegen földön?!” (Zsolt 137,1-4) Ezért is írja Ady egyik versében erre az öszövényes jelentésre utalva: „Babilon sötét vizeinél ülvé / Akasztom hárfám szent, szomorú fűzre” (Mammon Szerzetes zsoltára).

Érdekesként megemlíthető, hogy a 137. Zsoltár eredeti, héber kézirat szövegében még a nyárfa szerepel (latinul: Populus Euphratica), amit csak később cseréltek fel a vele rokon fűzfával, ezzel magyarázható, hogy Károli Gáspár és a többi bibliafordító a fűzfa szót használja. Ha jobban belegondolunk, nehezen is lehetne egy le-

hajló fűzfaágra hárfát akasztani (vagy hegedűt, ahogy Károli eredetileg fordította), bár a legenda szerint Júdás is egy fűzfán fejezte be életét. Ezért is ül súlyos bánat elhajló ágain, a világ megváltójának elarúlása feletti szomorúság.

A rezgő nyárfa egyébként szintén gyászfa. A népi hagyomány úgy tartja, hogy amikor a Megváltó ideje elérkezett, elmentek kiválasztani a keresztnek alkalmas fát, amire Jézust felfeszíthették. Először a tölgyhöz mentek, de az keményen tartotta magát, a fűzfa ide-oda hajlongott, a fenyő szúrós ágaival védekezett hevesen, egyiket sem bírták kivágni, elmentek hát a nyárfához. Remegett minden porcikája, miközben a fejszékkel vágni kezdték, rezgett belé minden levele, de nem volt menekvés, kivágták. Még ma is reszket, mert attól fél, hogy megint keresztet készítenek belőle, hogy ráfeszítsenek valakit. Pedig a nyárfa nem

volt jó keresztfának: Krisztus keresztfája annak az almának a magjából kikelt fából készült, mely almát Ádám Évával együtt megevett az Édenkertben, s melynek magvát a kiűzetéskor magával vitte és elültette.

A fűzfa nemcsak a szomorúság és a gyász jelképe, hanem a bőségnak, a termékenységnek és az ember boldogulásának is. Ezékiel próféta könyvében ezt olvassuk: „És vón annak a földnek magvából, és elveté azt termékeny mezőbe; sok vizek mellé vivé; mint fűzfát ülteté el.” (Ez 17,5)

Aztán így szól az Úr: „kiöntöm lelkemet a te magodra, és áldásomat a te csemetéidre. És nevednek mint fű között, és mint a fűzfák vizek folyásainál.” (Ézs 44,3-4)

Amikor a természetes betakarítása után Izráel népe a sátoros ünnepen köszönetet mond a Mindenhatónak, szukkot ünnepét ünneplik hét napig. Az Úr meghagyta Mózesnek: „És vegyetek magatoknak az első napon szép fának gyümölcsét, pálmafa ágait, sűrű levelű fa lombját, és patak mellett való fűzgyaljakat, és örvendeztetek az Úr előtt, a ti Istenetek előtt hét napig.” (3Móz 23,40) A lombsátor ünnep rituális előírása a sátor felállításán kívül a négyféle növényből (citrus, pálmaág, mirtuszág, fűzfaág) készített csokorral az Örökkévaló előtti örvendezés. A csokor minden irányba lengetése szimbolizálja, hogy Isten mindenütt jelen van. Minderre az ünnep alatt naponta áldást mondanak, és a Hosánákörmenetben körbeviszik (innen ered a hozsánna kifejezés, amely azt jelenti, „ó, segíts!”, vagy „kérünk, szabadíts meg!”, Krisztus idejében már úgy használták, mint nálunk az „éljen”-t).

A fűzfa tehát egyfelől a gyász, a szomorúság, másfelől az Isten gondoskodásáról való hálaadás és az Úr dicsőítésének kifejezésére szolgáló szimbólum, mely akárcsak az élet teljességében, az öröm és fájdalom kettősségét jeleníti meg. A lombsátor ünnepén énekelt 118. Zsoltárral azonban mégis így adhatunk hálát Istenünk szeretetéért: „Nem halok meg, hanem élek, és hirdetem az Úrnak cselekedeteit!” (Zsolt 118,17) P.A.

A MI OTTHONUNK: JÉZUS KRISZTUS GYÜLEKEZETI DÉLUTÁN A SZURDOKBAN 2014. szeptember 7.

Ha szeptember második vasárnapja, akkor Szurdok! Akkor gyülekeztünk apraja nagyja kivonul a természetbe, a Pomáz melletti Szurdokba, és egy kellemes délutánt tölt el együtt. Így történt ez az idén is, miután az esős vasárnap délelőttjén a csobánkai testvérek úgy döntöttek, hogy „megtartjuk!” És aki az Úrban bíz, nem csalatkozik, a tavalyihoz hasonló szép napos időt rendelt számunkra az Úr. A pomáziak a „hardvert” biztosították: padok, székek, toy-toy, kötél, gyermekjátékok, a csobánkai testvérek a gyomor örömeiről gondoskodtak.

Kissné Erdélyi Piroska vezette az ének-tanítást, Szántó Lajos bácsi pedig szájharmonikán kísérte, sokak tetszésére. A Szurdokban is mindig aktuális 133. Zsoltár („Ímé, mily jó és mily nagy gyönyörűség az atyafiak közt az egyenesség”) eléneklése után megtanultuk „Az Úr van itt, a te Istened, Ó vár rád” kezdetű éneket, nemek szerinti felelgetős szólamokban, majd a „Menjetekek be kapuin hálaadással” című éneket énekeltek, egyre gyorsuló ritmusban, és lelkesen

ismételgetve a biztató üzenetet: „Mert jó az Úr örökké való kegyelme, és hűsége megmarad mindörökké”.

Nyilas Zoltán tiszteletes úr az áhítatos Ruth könyve 3,1 versének felolvasásával kezdte: „Egyszer azt mondta neki az anyósa, Naomi: Leányom, keressék én neked otthont, ahol jó dolgod lesz.” Az ige arról a mindenki által megtapasztalt kérdéssről beszél, hogy lesz-e az életünkben egy olyan hely, amire azt mondhatjuk: otthon. A kérdésre, hogy mi végre vagyunk a világban, Tamási Áron úgy válaszol: azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne. Amikor néhány

évvel ezelőtt a Szurdokbeli együttlétünk időpontját kiválasztottuk, azért esett szeptember második vasárnapjára, mert 231 évvel ezelőtt szeptember 12-én tartotta meg

gyülekezetünk az első istentiszteletet. Az ősök számára is a legnagyobb kérdés az otthonkeresés volt, ahogy a mai pomáziak között is számosan otthont keresve jöttek Pomázra, és lettek pomáziak. De otthonra leltek csobánkai testvéreink is, akik legnagyobb részt a Kárpát-medence keleti feléből érkeztek falujukba.

A reformátusok által használt „parókia” szó szerint „otthon”-t jelent, de ténylegesen „ideiglenes szállás” a jelentése, így használja a Szentírás is, mint például a Lukács 24,18-ban, amikor az emmausi tanítványokhoz szegődött Jézust idegennek, parochusnak

mondják. A Zsidókhoz írt levél 11,9 versében azt mondja az ige, hogy Ábrahám „Hit által vándorolt ki az ígéret földjére, mint idegenbe”, melyben a vándorol szó jelenti az otthon ideiglenességét. Pál apostol pedig azt írja: „Tudjuk pedig, hogy ha földi sátorunk összeomlik, van Istentől készített hajlékunk... mennyei házuk” (2Kor 5,1). Péter apos-

tol is jövevénynek mond bennünket földi életünkben, mégis, egykori és mai reformátusoknak az az alapkérdése, lehet-e valahol otthon az ember? Egy olyan helyen, ahol meghittség, szabadság, békesség, biztonság van? Mi tudjuk, hogy ez a mi biztos, kétség nélküli, szorongás és gátlás nélküli otthonunk Jézus Krisztusban van. Mindannyian parókusok vagyunk ugyan, de Krisztusban otthon vagyunk ebben a világban, nála van az igazi otthonunk.

Az imádság után ismét egy új éneket tanultunk, a „Dicsérjük Istent, mind, ki féli itt lent” kezdetű éneket, majd az áldás vétele

után a túracsoport rövid bemutatkozása és játéka következett. *Karsai Nóra* és *Mesterné Lenkei Jutka* egy pompás helyismereti játékra invitáltak minket. Egy puzzle-t kellett kiraknia a csapatoknak, melyen egy-egy – a tiszteletes úr által kiválasztott – ige vált olvashatóvá, és egy olyan kép állt össze, mely a környékünk túra-célpontjainak jellegzetes helyszíneit ábrázolta. A négy csapat a feladatot – némi fejtörés után – kiválóan megoldotta, majd a túracsoport elindult a szokásos kirándulásra a Szurdokba.

A fiatalabbak a várva várt számháború után kipróbálhatták gyorsaságukat és erejüket a különböző ügyességi játékokban, a hula-hoop, a zsákfutás és a kötélhúzás terén, miközben – a résztvevők legnagyobb örömeire – megérkezett a csodálatos cso-

bánkai töltöttkáposzta. A készítőik, *Bordás Ibolya* néni és *Czenderné Piroska*, alig győzték a tálalást, de olyan mennyiség készült (közel hatszáz gombóc), hogy az otthon maradottakra is tudtak gondolni, kóstolót küldeni. Az asszonyok nagy szeretettel csomagolták az adagokat. Természetesen nem maradhatott el az estebéd utáni nassolás sem, de a kiváló sütemények elfogyasztásával véget is ért a szeretet-délután.

Örömmel állapíthatjuk meg, bizony jó dolgunk van, ha Jézus Krisztusban van az otthonunk. *Erdélyi Sándor*

TESTI-LELKI ÉPÜLÉS A SZABADBAN A KIRÁNDULÓ KÖRÖL

Kis csapatunk rendszeresen kirándulásokat tesz környékünk jobb megismerésére, felfedezésére, amihez egyszerű-egyszer hozzákapsolunk valamilyen nevezetességet, mint például a nemrég megnyílt csobánkai tájházat. Legutóbb a családi délután alkalmával, a Szurdok festői vidékében gyönyörködtünk, amivel – akárhányszor látjuk – nem győz az ember betelni. Hasonló élményt nyújtott a Kevély természeti szépsége és az ottani nevezetességek is.

Sétáink nem megerhelők, többnyire két órát vesznek igénybe, gyermekeknek és idősebbeknek is teljesíthető felhívó szórakozás, **minden hónap utolsó szombatjának délelőttjén**. A családi délutánra készített feladatokban is megpróbáltuk összekapcsolni programjainkat egy-egy bibliai jelképpel, melynek rajzos megjelenítését *Lázár Árnika* vállalta. A „Mit jelent?” és „Hol járunk?” kérdésekre a választ a hely felismerése és a jelkép evangéliumi jelentése adta meg.

Várjuk érdeklődő testvéreink jelentkezését a +36-20-530-6657 (*Mesterné Lenkei Jutka*) telefonszámon!

Kalmár Ilona - Könczöl Dánielné
Mesterné Lenkei Julianna

NÁLUNK KERESZTELTÉK

Kordás Kata
Isten népéhez tartozik.

Zsebényi Loránd
Isten népéhez tartozik.

Balla Szófia
Isten népéhez tartozik.

Sipos Béla
Isten népéhez tartozik.

Komenda Tamás
Isten népéhez tartozik.

Farkas Gréta
Tünde Isten népéhez tartozik.

GYÖNGYÖSI LÁSZLÓNÉ

AMI JÓ

Földi gondot hátrahagyni,
Bút s csalódást elfeledni,
Jézussal karöltve menni,
Benne bízva reménykedni,
Az Atya szívéen megpihenni – JÓ!

IMA A HAZÁÉRT ÉS A NÉPÉRT

Uram, fordulj vissza hozzánk,
magyarokhoz!
Segíts, hogy Téged dicsőítsünk,
Hozzád fohászokdjunk,
Urunk, légy gyámolunk!
Add, hogy szétszórt népünk
Végre szeretetben összeforrjon,
Meggfogjuk egymás kezét,
egymást bátorítva
Könyörögjünk bűnbocsánatért.
Segíts bennünket Te segedelmeddel,
Adj oly vezetőket nekünk,
Kik Benned bízva élnek,
Az országot és népet
A Te akaratok szerint vezetik.
Ámen.

FOHÁSZ

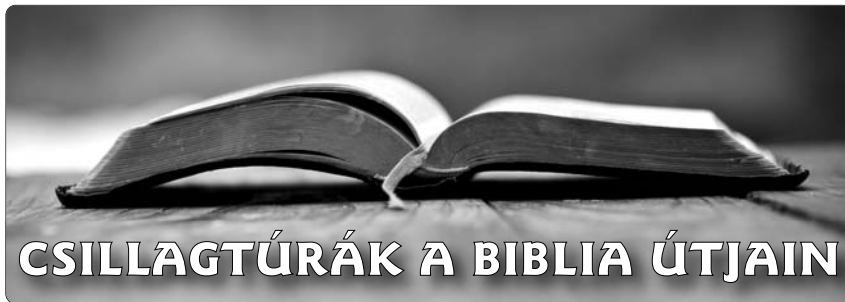
Úr Isten, adj erős hitet,
Hogy mi Téged dicsérhessünk,
Lelkünket Benned nyugosszuk,
Szent neved örökké áldjuk.

Te vagy nekünk erős Urunk,
Fiad Megváltónk s Krisztusunk,
Szent és igaz Ő, Vezérünk,
Add, hogy mi Őbenne éljünk.

A Szentlélek által vezérelve
Rálépünk a keskeny ösvényre,
Majd életünk végső határán
Eljussunk, Uram, Tehozzád.

URUNK, PÁSZTORUNK

Urunk, mindig Te légy velünk,
Te áldd meg a mi életünk.
Te légy nekünk kegyes Urunk,
Te légy a mi hú Pásztorunk.
Benned éljünk, Benned haljunk,
Néked mindig hálát adjunk.

CSILLAGTÚRÁK A BIBLIA ÚTJAIN

Bibliaolvasó körünk a nyári szünetet követően újra megtartja alkalmait, melyekre szeretettel várunk mindenkit, aki kedvet érez a Szentírás közös megismeréséhez.

A második „évadban” különböző témák mentén haladunk, mint például a Szövetségek; Krisztus példázata; A gyülekezeti élet Pál apostol levelei alapján.

Alkalmaink első részében felolvassuk az előre megbeszélte igeszakaszokat, keresve a Biblia könyvei között lévő sok-sok kapcsolódást, oda -és visszautalást. Ezután megosztjuk egymással az olvasottakkal kapcsolatos gondolatainkat, érzéseinket, kérdéseinket.

Olvasókörünkhöz bármikor csatlakozhatnak a kedves érdeklődő Testvérek, akár alkalmanként, akár rendszeresen. Alkalmainkat kéthetente keddenként, 18:30-tól 20:30-ig tartjuk a gyülekezeti ház emeleti termében, az idei évben a következő időpontokban: szeptember 30., október 14. és

28., november 11., december 2. és 9.

Első csillagtúránk a „szövetségek” világába vezet, melynek útmutató igéi a következők:

- **Szeptember 30.:** Teremtés – milyenek teremtette Isten a világot? A Noéval kötött szövetség. (1Móz 1-4; 6-9; 19; Mt 24,36-39; 2Pt 3,1-13; Jól 3; 1Kor1 5,35-49; Zsid 11,1-7)

- **Október 14.:** Az Ábrahámmal kötött szövetség. (1Móz 12-18; 20-22; Zsid 7-9; Jn 17)

- **Október 28.:** A Sinai szövetség. (2Móz 19-20; Mt 5,17-48; 5Móz 5-6; Mt 22,34-40; Mk 12,28-34; Róm 3,9-4,25; Róm 9,30-10,17)

- **November 11.:** Krisztus = Új szövetség. (Lk 3,23-38; Jn 1,1-34; Jn 5,31-47; Jer 31,31-34; Jn 6,22-63; Jn 8,12-36; Jn 14; Ézs 7,14; Hós 11,1; Mik 5,2)

Olvassuk együtt a Szentírást!

Óváryné Herpai Dóra

RÉGI HISTÓRIÁK

PRESBITÉRIUMI DÖNTÉSEK 1918 – 1920

A hadvezetőség az 1917. februárjában rekvirált harang árát (907 korona 74 fillér) rendben megtérítette. Ezt az összeget külön betétkönyvbe helyezték el, de meg kellett válni még 19 ón orgonasíptól 555 korona beváltási áron. A csomagolási és szállítási költségek (141 korona) kifizetése után megmaradó összeget külön orgona-alap képzésére fordították. A háborús helyzettel összefüggő különleges téma volt a pesthidegkúti református temető mohamedán halottainak ügye. Az eljárárság ezeket a személyeket ott temettette el, s a kincstár által kifizetett 3000 korona összeget dr. Kiss Károly pesti ügyvéd vette fel, holott az a pesthidegkúti szórvány gondozó egyházát, azaz a pomázi egyházközséget illette meg. A pénz végül megtérült, a kamatai a lelkes jövendelmét gyarapították.

1919. augusztus 17-én, a Tanácsköztársaság bukása utáni első ülésen Paczolay Péter megnyitó szavai után az alábbi bejegyzés született: „Megemlékezik az elmúlt öt hónap borzalmasságairól, mikor minden isteni és emberi törvény megcsúfoltatván az önzés, garázdálkodás és verontás volt magyar hazánk minden alkotó elemének az osztláyrésze. Magántulajdon és testületek minden java prédává tetetett. Isten iránti hála az első szó, mely ajkunkat elhagyja.” – A kömmün az egyházaktól mindenfajta juttatást elvont. A működést az egyháztagok önkéntes felajánlása biztosította. A rend helyreállítva az összegyűlt és fel-

ajánlott összegről az a döntés született, hogy fordítottassék az akkor száz éves templom tartarozására. Erről minden egyháztag véleményét egyébként kikérték, s 153 tag 6855 korona összegben igennel, 17 fő 1216 korona értékben nemmel szavazott.

A Tanácsköztársasággal kapcsolatos eddig kevésbé ismert tény, hogy (nyilván) védelmi célokra) sáncállásokat építettek ki, és az árokrendszert kövekkel erősítették meg a papi földeken. (Az állomás fölött, az Árpád fejedelem útja fölött – ami akkor még beépítetlen terület – volt a papi földek helye.) Harci cselekmények nem történtek, semmi szükség nem volt rá, de az elbontásról a kövek gazdája nem kívánt gondoskodni. 1920. tavaszán nem indulhatott meg a mezőgazdasági munka ezeken a földeken. Végül az egyházmegye a földek tulajdonosaként úgy döntött, hogy minden ami ott található, a tulajdonost illeti, tehát a kövek összegyűjtését és értékesítését. Az árverezés útján összegyűlt pénz a költségek fedezésére szolgált, sőt még tartalékoltak is belőle, mert a kövek tulajdonosa perre készült.

Több bejegyzés szól még a papi jövedelem elégtelen voltáról, ami azzal zárult, hogy a párbér váltástagot megemelték, és a volt református tanítói földeket hozzácsatolták a papi földekhez.

1920-ban határozat született a templom tartarozásának megindításáról. A költségeket ekkor 120.000 koronára becsülték.

Könczöl Dánielné

A pomázi korpusz

2012-ben páratlan kincs került elő a föld mélyéből Pomázon, a nagykovácsi-pusztai ásatáson. A dr. Laszlovszky József régész, egyetemi docens által vezetett régészcsapat egy XII. század második feléből, végéből származó Krisztus szobrot talált, amit restaurálásra azonnal a Magyar Nemzeti Múzeum visegrádi Mátyás Király Múzeumába vittek.

A lelőhely romjai a XIX. században még világosan felismerhetők voltak, és régóta ismertek a középkori kutatás számára, de csak 2005-ben azonosították a középkori Kovácsi falu templomával és a körülötte később felépült nagyméretű üvegyártó műhellyel, amely a pilisi ciszterci apátság egyik ipari központja volt. A templomot temető vette körül. A műhelyépület és a templom közötti részen a középkori üvegyártás termékei, olvadt üvegdarabok, illetve az üvegyártó kemencék speciális kialakítású építőelemei kerültek elő. Ezeket valamelyik műhelyszármű kitarításakor és az ottani építmények elbontásakor terítették el a templom körül.

Maga a körmeneti kereszthez tartozó Krisztus-alak bronzból készült, helyenként aranyozott, a fejrészen színes maradványok láthatók. Négyoromdíszes pántkoronát visel, feje enyhén jobbra dől. Szakállát, hosszú haját, bordáit, ágyékkötőjét vésett vonalak érzékeltetik. Vékony, hosszú karjai kitérve, lábai szorosan összesimulva. Sajnos a kézfejei hiányosak, a szakértők szerint feltehetően akkor szakadtak ki a testet a kereszthez rögzítő szegecses, amikor letépték a helyéről.

A pomázi korpusz a szentendrei Ferenczy Múzeum kiállításán, a Pajor Kúriában (Szentendre, Kossuth Lajos u. 5.) tekinthető meg.

III. PAPPKERTI HANGVERSENY 2014. augusztus 24.

A III. Pappkerti hangversenyt a pomázi gyülekezeti házban rendezték meg, melyen a Junior Prima-díjas **Lajkó István** zongoraművész adott nagy sikerű koncertet. A művészt **Osváth Zsolt** presbiter testvérünk mutatta be: Budapesten született, tanulmányait a Liszt Ferenc Zene-művészeti Egyetemen Falvai Sándor és Szokolay Balázs irányításával végezte. Két ízben is elnyerte a Magyar Köztársaság Ösztöndíját. A 2002-es Földes Andor Zongoraverseny és a Carl Filtsch Nemzetközi Zongoraverseny első díjasa volt. Egyaránt részt vett külföldi, illetőleg magyar professzorok által tartott mesterkurzusokon és zenei fesztiválokon. 2006-ban a Liszt-Bartók Nemzetközi Zongoraversenyen III. díjat kapott. A koncerten Ligeti, Beethoven, Szkrjabin és Rautavaara műveket játszott, mintegy a szeptember 22-ei DLA doktori záróhangversenyének előzeteseként.

SZAKRÁLIS MŰVÉSZETEK HETE

Pomáz,

2014. szeptember 21-28.

Az ARS SACRA Szakrális Művészetek Hete pomázi rendezvényei közül református közösségünk két programot szervezett. Elsőként szeptember 24-én **Dr. Kulin Ferenc** irodalomtörténész tartott előadást „Szakralitás és művészet” címen, szeptember 28-án pedig – immár hagyományosan – a Praetorius Kamarakórus volt a vendégünk. Vezényelt **Kéring László**, orgonán közreműködött **Déri Balázs**. Műsoruk első részében Kéring László J. S. Bach, Schütz és Monteverdi szólóénekeit adta elő, majd a kórus gregorián tételek mellett G. P. Palestrina négyzólamú motettáit énekelte.

Szeretet sugárzik az arcáról, szavaiból, mozdulataiból. Kevés olyan optimista emberrel találkozni, mint Marika, aki vallja: az Úr munkálkodik benne, Ő az, akinek mindent köszönhet az életében. Mert bizony öt éve Isten gyermeke, a békességet pedig, amire az Úrban lelt, nem cserélné semmire. Csobánkai otthonában látogattuk meg, ahol az Úrral való mély kapcsolatáról beszélgettünk.

Tankó Mária

Évforduló volt nemrég, nem is akármilyen: augusztus 2-án volt öt éve, hogy Marika a Pomáz-Csobánkai gyülekezet tagja. „Kisgyermekkorban megkereszteltek a szüleim, de nem volt mögöttem vallásos háttér – kezd a beszélgetésbe Marika. – Édesapám mesélt a Bibliáról, a Bibliából történeteket olykor-olykor, de nem igazán értettem, nem is nagyon tudtam, hogyan építem bele a hallottakat az életembe. Elsőáldozó is voltam, ám vallásomat nem gyakoroltam. Aztán öt éve, éppen a születésnapomon, minden megváltozott.”

Marika Bogárfalván nőtt fel, e Székelyudvarhely melletti kis faluban. Huszonöt éve költözött Magyarországra fiával együtt, itt ismerte meg későbbi férjét is.

„Már jó ideje itt éltem Magyarországon, Csobánkán, mikor a gyülekezetbe kerültem.” Hogy jött az ötlet, kérdezem, hogy ennyi év után elmenjen egy istentiszletre? „Ötlet? – kérdez vissza nevetve – Ötlet, az nem volt. Az Úr volt! Ő volt az, aki megfogott, felemelt, és letett oda, ahol most vagyok. Oda, ahová tartozom.”

De mégis – faggatom – mi volt az a döntés, az a pont az életében, mikor keresni kezdte az Istent? „Az Úr előtt egyszer minden térd meghajol. És én bizony nagyon mélyen meghajoltam. A férjem 15 éve súlyos beteg, gégerákos lett. Talán mondani sem kell, mennyire megviselt ez. Akkor még nem tudtam, amit ma már igen: minden gondunkat az Úrra vethetjük, mert Ő megvizsgál, mert Ő bíz benne bízhatunk. Mondogattam, persze, amit ilyenkor mindenki: Istenem, Istenem, segíts meg, de ezek csak szavak voltak. Hittem én Istenben, hiszen mindenki hisz, még az ördög is, de soha nem jutott eszembe, hogy valóban a segítségét kérem. Nem értettem, nem éreztem át igazán, mit tehet velem az Úr. De Ő akkor sem hagyott el, velem volt mindvégig.”

Hosszú út vezetett e fordulóponthoz. Marikát már azelőtt is érdekelte a Szentírás. „Úgy

AZ IMA EREJE TANKÓ MÁRIKA ÚJJÁSZÜLETÉSE

döntöttem, fodrászhoz megyek aznap. Voltak ott többen is, asszonyok, lányok, én pedig megkérdeztem: ki foglalkozik közületek a Bibliával? Ki forgatja azt gyakran? A fodrászom édesanyja, *Czender Piroska* válaszolt: ha érdekel a Szentírás, menjek el aznap a pomázi református gyülekezetbe, este hat órákor ugyanis bibliaórát tartanak. Nem gondolkodtam sokáig, a fodrász után hazamentem, onnan pedig a bibliaórára.” Nem ismert akkor még senkit a gyülekezet tagjai közül. „Ahogy beléptem az imaházba, egy kedves arcú, őszhajú néni lépett hozzám – mint utóbb megtudtam, ő volt *Halász Éva* –, és invitált, lépjek beljebb. Arra már nem emlékszem, miről volt pontosan szó, csak arra, mennyire kedves volt mindenki, milyen sokat énekelünk, és mennyire jól éreztem magam. Onnantól kezdve eldöntöttem: járn

fogok a gyülekezetbe. Nem az én elhatározásom volt ez, nem jelentettem ki magam előtt, hogy akkor én most megtérek... Nem. Egészen egyszerűen csak eljártam bibliaórára, istentiszletre, mert hajtott a vágy, hogy még jobban és jobban megismerjem az Istent.”

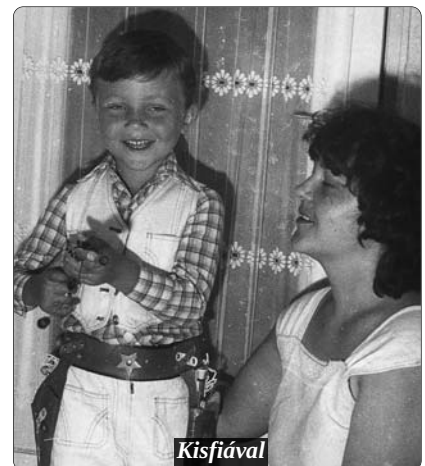
Az újjászületésre azonban még várni kellett. Ahogy Marika visszaemlékszik, az arcán tisztán látszik, mély nyomot hagyott benne az Úrral való találkozás. „Következő év húsvétja volt az újabb fordulópont az életemben: akkor éreztem igazán, mennyire bűnös vagyok, de Jézus értem is meghalt és megmentett a kárhozattól. Ez volt az az alkalom, mikor azt mondhatom, igazán megtértem. Befogadtam az Urat, azóta vele járok, vele élek.”

A megtérés azonban nem a vége valaminek, hanem a kezdete. Megtapasztalta ezt Marika is. „Olyan jó érzés tudni, hogy minden nap újjászületünk az Úrban! Ha nincs meg ez a naponkénti megtérés, elvesztünk. Mikor először találkoztam az Úrral, én is olyan voltam, mint a büszke keresztények – emlékszik vissza nevetve. – Minden csak rólam, minden csak értem szólt. Ahogy forgattam a Bibliát, úgy éreztem, minden ige az enyém – szinte lebegtem a boldogságtól. De aztán jöttek a hullámvölgyek is. Nehéz időszakokon vagyok túl, de tudom, a hit az, amikor az ember elhagyja a kételkedést, amikor nem kérdőjelezi meg az Úr döntéseit. Mikor tudod, amit kérsz, azt meg is kapod.”

Pedig a megpróbáltatások közel sem értek véget. Férjét annak az évnek decemberében mütötték, következő év februárjában pedig Marika szeme betegedett meg. „Bevérzett mindkét szemem, semmit nem tudtam egyedül csinálni. Sem közlekedni, sem bevásárolni, sem dolgozni, de ami a legrosszabb: a férjem szavait sem tudtam elolvasni. Mütétje után ugyanis nem tudott beszélni – írásban kommunikáltunk hát egymással. Utólag azonban látom, milyen jól elrendezett mindent az Úr, mindennek úgy kellett lennie, ahogy volt, hiszen a férjemnek a gyógyulás érdekében erőltetnie kellett a beszédet, így pedig rá is volt kényszerítve, hiszen másképp nem értettük volna meg egymást. Olyannyira bele-

A testvéreivel Bogárfalván

Kisfiával

jöttünk, hogy a mai napig tökéletesen megértem, amit mond, még a telefonban is.”

A szívárványhártya-gyulladás azonban, ami Marika szemében kialakult, nem múlt el nyomtalanul, bár olvasni, magabiztosan közlekedni már tud. Ez egy idegi alapon kialakuló betegség, a férje állapota miatti aggodás „ment” a szemére, ami még ma is gondot okoz. Illetve okozhatja, ha az aszszony nem tekintene mindenre hihetetlen optimizmussal. „A minap a fővárosban jártam, és megtapasztaltam, még bizonytalanul közlekedem. De milyen jó, hogy nem kell minden nap ott járnom, hiszen itt, Csobánkán tökéletes magabiztossággal járok-kelek.”

A korábbi önsajnáltnak már nyomát se látni. „Régebben, ha valami rossz dolog történt velem – magyarázza Marika – állandóan sóhajtoztam, és ismételtettem a kérdést: Mi lesz velem? Mi lesz velem? De az Úr felemelt, és minden megváltozott.”

Optimizmusa és életszeretete töretlen, pedig akadt még nehézség az életében. Amikor erről kérdezzük, mosolyogva hárítja a kérdést: „Ahogy Nyilas Zoltán tiszteletes úr is mindig mondja, nem a betegségekkel kell dicsekednünk...” A különböző betegségek azonban többször is keresztülhúzták terveit. „Hívtak Biatorbágyra a testvérek, több évig azonban nem tudtam elmenni, bármennyire is akartam. Megtérésem után ugyanis az Úr kemény próbára tett. Kórházba kerültem, gerincműtétre volt szükségem. Több hónapon át volt az életem része a mindennapos fájdalom, fel sem tudtam kelni az ágyból. Kemény időszak volt, már-már feladtam a küzdelmet. Amikor az Úr végig velem volt. A lehető legjobb embereket küldte mellém, mindenki segített, mindenki nyújtotta felém a kezét. Mikor kórházba kerültem, nem csak a műtétet végző orvosban ismertem meg egy keresztény embert, de a szobatársaim, két hölgy a kórteremben, szintén az Úr gyermekei voltak. Velük együtt imádkozhattunk, így az operáció előtt és után is hatalmas

békesség volt bennem. Tudtam, az Úr vigyáz rám, és minden az Ő akarata szerint történik.”

Végül sikerült elutaznia Biatorbágyra, először 2012-ben. Azóta nem telik el úgy év, hogy ne járna ott. És hogy milyen élményekkel gazdagodott? „Jó, szép, és nagyon kemény napokat éltem meg Biatorbágyon. Kemény volt, hiszen mikor már azt hiszed, minden bűnödöt az Úr elé tetted, akkor kell rádöbbened, mennyire bűnös ember is vagy. A férjemmel például 22 évig éltünk együtt, mielőtt összeházasodtunk volna. Nem voltunk házasságellenesek, egyszerűen csak nem akartunk összeházasodni. Ő nem vallásos, sokáig én sem voltam az, így eszünkbe sem jutott. Nem gondoltam, hogy ez bűn, egészen addig amikor a lelkipogozóm nekem szegezte a kérdést: Parázna vagy? Egy világ omlott össze bennem. Végül én kértem meg az ő kezét. Nem volt egyszerű menet, hiszen ő nem jár az Úrral, nem tért meg. Ultimátumot adott: akkor házasodunk össze, ha többet nem járok a gyülekezetbe. Nem sírtam, nem rendültem meg, csak az Isten elé tettem ügyemet, én többet úgysem tehettem. És másnap reggelre a férjem meggondolta magát – három éve pedig össze is házasodtunk. Igaz, a templomi esküvő még várat magára, de tudom, annak is eljön az ideje.”

Mint mondja, a remény hal meg utol-

jára. Férjével – a vallási véleménykülönbségek ellenére – nagy-nagy szeretetben, békességben élnek. Mint mondja, társa tiszteletben tartja hitét, vasárnapként emlékezteti, el ne késsen az istentiszteletről, mikor pedig onnan hazajön, Áldás, békesség!-gel köszöntik egymást. Egyetlen kérése volt a férfinak: őt ne próbálja megtéríteni Marika. Aki természetesen rendületlenül imádkozik szeretetéért.

„Az Úr azt mondja a Szentírásban: »Higgy az Úr Jézusban, s üdvözülsz, mind te, mind a te házad népe!« (ApCsel 16,31) Én ebben mélységesen hiszek. Minden este imádkozom a családomért, a barátaimért és azokért is kérem az Úr áldását, akik éppen nem jutnak eszembe. Nagyon fontos ez számomra. A nővérem ugyanis, akit a fiammal együtt csak Mamának hívunk, mélyen vallásos ember. Szoros a kapcsolatunk, ezért amikor korábban meglátogattott minket és vasárnap templomba ment, én mindig vádoltam: hát fontosabb neked az istentisztelet, mint én? Mikor megtértem és elűjsárgoltam neki az örömhírt, könnyes szemmel mondta: harminc évig imádkoztam érted. Ez az én feladatom is. A fiam már elindult az Úr felé vezető úton, én pedig minden nap kérem az Istent, segítse őt törekvésében. Hiszem, hogy az imának ereje van.”

Marika az öt év alatt – a régi mellett – új családra, új otthonra lelt a gyülekezetben. „Rengeteg barátom, testvérem lett. Például Szász Feri, felesége és édesanyja, akiket ismertem ugyan korábban Csobánkáról, de nem tudtam, hogy ők is a gyülekezet tagjai. Nagyon fontosak számomra Szabó Pityuék is, és még hosszan sorolhatnám a neveket! Megáldott engem az Úr, nagyon jó emberek vannak körülöttem, hívők és nem hívők egyaránt. Olyan jó, hogy nem csak Istennel járhatok, de fel is vállalhatom, hogy az Ő gyermeke vagyok. Voltak persze, akik csodálkoztak, hol a te Istened, mikor anyyi rossz ér téged? Én ilyenkor mindig nevetve válaszolok: hát itt van mellettem!”

Hardi Judit

ISTEN TELEFONSZÁMA

**„HÍVJ SEGÍTSÉGÜL ENGEM
A NYOMORÚSÁG IDEJÉN! ÉN MEGSZABADÍTLLAK,
ÉS TE DICSŐÍTESZ ENGEM.” (Zsolt 50,15)**

A Szurdokban Czender Piroskával

KÖNYVAJÁNLÓ

A KEGYELEM KÉT LÁBON JÁRÓ CSODÁJA

Tariska Zoltán lelkipásztor önéletrajzi könyvéről

Amikor *Tariska Zoltán* megkezdte szolgálatát Ópályiban, először mint kirendelt teológus hallgató, bizony igen kevés volt a fizetése. Előtte állt sok idősebb lelkész társ példája, akik különböző módokon egészítették ki szűkös anyagi forrásaikat: ki nyulakat tenyésztett, ki almát, vagy meggyet termelt, mások méhészkedtek. Biztatták, hogy nyugodtan méhészkedjen ő is, hiszen ezt a tudományt otthon, Kölcshán már gyerekként elsajátította. A debreceni teológus azonban erre ezt válaszolta: „Ez igaz, de engem Isten a lelkipásztori munkába fő- és mellékállásba egyaránt elhívott. Nem kívánok máshol tevékenykedni, csak egyedül Isten szolgálatában.”

Ez a hűséges, teljes odaszánással végzett lelkipásztori szolgálat jellemezte egész eddigi élete során, melyet az idősebb pomázi, csobánkai testvérek is ismerhetnek, hiszen többször evangélizált gyülekezeteinkben *Pap László* tiszteletes úr idejében. Őt hallgatva mindenki számára egyértelmű volt, hogy *Tariska Zoltán* nemcsak Isten Igéjének avatott tolmácsolója, hanem Jézus Krisztus igaz gyermeke. Minden mondatából áradt a hit és az Isten szeretete. Nem túlzás vele kapcsolatban Malakiás próféta könyvéből felidézni Isten igéjét: „*Igazság törvénye volt az ő szájában, és nem találtatott álnokság az ő ajkaiiban; békességgel és egyenességgel járt velem, és sokakat megtérített a bűnből*” (Mal 2,6).

Lelkipásztori pályájáról most egy önéletrajzi könyvet jelentetett meg, az *Ézsaiás 40,29* verséből való ígét választva könyve címéül: *Az erőtlen erejét megsokasítja*.

Ebből megtudhatjuk, hogy *Tariska Zoltán* 1953-ban született, hívó református családban. Tizenöt éves korában cukorbeteg lett, de Isten kegyelmébe vette, és 45 évi cukorbetegség után, amikor 43 éve inzulin injekción él, ma azt mondja mégis, a kegyelem két lábon járó csodájának érzi magát. A Debreceni Református Gimnáziumban érettségizett. Az élő Krisztus személyes Megváltóként való megismerése gyökeresen megváltoztatta életét: Isten hitelt ajándékozta meg, így már az Ő elhívása alapján folytatta tanulmányait a Debreceni Református Teológián, ahol 1978-ban szerzett lelkészdiplomát. Szolgált a Debrecen Széchenyi-kerti, a karcagi, az ópályi, a

jászberényi és a péceli gyülekezetekben. Gyülekezeti meghívásokra sok helyen evangélizált, 2013 július 1-től nyugdíjasként Fóton él.

A könyvben biznyságot tesz arról, amit minden emberrel szeretne felismertetni, hogy milyen hatalmas, szerető, kegyelmébe váró Édesatyá áll minden emberi élet mögött. Milyen nagy árat fizetett értünk Krisztus, hogy bűneinkre bocsánatot kaphassunk, és az életet – örökre. Így vall szolgálatának legfőbb segítőjéről, legjobb barátjáról: „Arról a Megváltóról, aki engem is kiemelt a kárhozatból, aki naponta a legjobb barátom, hogyne tennék boldog örömmel biznyságot! Azt is mondtam már másoknak: külön ajándék volt számomra, hogy ami a hobbim, azt főállásban végezhetem: embereket hívni Krisztushoz, mivel életünket senki nem tudja megszabadítani, csak egyedül Ő. A Példabeszédek 17,17 egy ilyen testileg beteg állapotom-

ban szólított meg, és azóta is kitorömlhetetlen a lelkemből: „*Mindig szeret az, aki igaz barát, testvérül születik a nyomorúság idejére*”. Ebben a barátságban élhetek 1971 nyara óta. Krisztussal, mint barátommal oszthattam meg életem bukásait, nehézségeit, harcait, kérdéseit.”

Tariska Zoltán 19 évi szolgálat után tavaly június 23-án búcsúzott el a péceli gyülekezetől. A búcsú-istentiszteleten a Máté 17,8 verse alapján hirdette az ígét: „*Senkit sem láttak, csak Jézust egyedül*”. Ebben a prédikációban összegezte mindazt, amit legfontosabbnak szeretett volna továbbadni: „Azt mindenki sejtje: Isten tiszta, szent világa és a bűn világa, amelyikbe mi beleszülettünk, nem egyeztethető össze. De itt nem valami távoli, elérhetetlen módon ragyog fel Jézusban Isten dicsősége, hanem karnyújtásnyira. Ez az Isten utolérhetetlen kegyelme: Ő közel tud jönni hozzánk. (...) Jézus Krisztus kereszthalálában, a bűnbocsánatban, feltámadásában és a mostani mennyei uralkodásában ma is Isten dicsősége ragyog ránk, és jön az Igén keresztül személyes közelségbe. Boldog ember az, akit ezzel hit által megajándékoz a mennyei Édesatyánk. Ámen.”

Tariska Zoltán: Az erőtlen erejét megsokasítja – Immanuel Kiadó – 2014

Hamar Jánosné Enikő

GYERMEKEKNEK

MELYIK A KIRÁLY LOVA?

Nehéz Károly bácsi nem beszélt az embereknek, hanem beszélgetett velük. A hit által való megigazulás kérdése került a középpontba. Ennek megvilágítására aztán előhozott egy talalós mesét:

Egy főúr pazar istállót tartott, amelyben saját lovai között ott volt a király lova is. Egy alkalommal, amikor megmutatta vendégeinek az istállót, feltette nekik a kérdést:

– Ki tudja megmondani, melyik a király lova? Találgatták, csak találgatták hosszú ideig, de nem tudták megmondani. Hát ti ki tudjátok-e találni, melyik volt a király lova? – kérdezte a bogárdi atyafiaktól Károly bácsi. Derűs morajlás hullámzott végig a termen. – Hát az volt a király lova, amelyik a legszebb volt – mondta egy fiatalabb férfi. – Mindenkinek lehet szép lova – válaszolt Károly bácsi. – Az volt, amelyik a legszebben volt lecsutakolva. – Az volt, amelyiken aranszerszám volt. – Az volt... – Sorban peregettek a további válaszok, de Károly bácsi mindegyikre csak nemet mondott. Már csaknem elfáradt a társaság, amikor a beálló csendben megint egy fiatalabb férfi így szólt: – Hát az volt a király lova, amelyiknek a passzusa a király nevére volt írva. – Igen, így van, magának van igaza! – kiáltott nevetve Károly bácsi, és vele együtt kacagott az egész terem. Milyen egyszerű, hát persze, hogy így van!

Jézus Krisztus a vérontásával a kereszten megvásárolt bennünket, az ő tulajdonai vagyunk, nem a mi jócselekedeteinkért, hanem az ő áldozatáért nyerhetünk bűnbocsánatot és örök életet. Az üdvösség: ajándék. De ahogy minden ajándék csak úgy válik a miénk, ha elfogadjuk, úgy ez is. Amikor elfogadjuk Jézust Megváltónak, akkor „íratik az életünk a király nevére”.

És mi van te életeddél? A neved fel van írva az „életnek könyvébe”?

NAPLÓ

ALKALMAINK VOLTAK:

2014. szeptember 7. ■ Tanévnyitó istentisztelet Pomázon. Gyülekezeti délután a Szurdokban.
 2014. szeptember 24. ■ Dr. Kulin Ferenc irodalomtörténész előadása a gyülekezeti házban. (ARS SACRA hét)
 2014. szeptember 26. ■ Praetorius kamarakórus koncertje a pomázi református templomban. (ARS SACRA hét)
 2014. szeptember 26-28. ■ Ifjúsági csendes hétvége Szigetmonostoron.
 2014. október 12. ■ Dr. Szűcs Ferenc lelkipásztor szolgálatával istentisztelet Csobánkán és Pomázon. Délután szeretetvendégség. Gyermekdélután. Presbiteri gyűlés.
 2014. október 19. ■ Háromszéki Botond budapesti kórházlelkész bemutatkozása istentiszteletünkön.

TERVEZETT ALKALMAINK:

2014. október 26. ■ Új borért való hálaadó istentisztelet úrvacsorai közösséggel, melyen konfirmáló fiataljaink szolgálnak.
 2014. október 26. ■ Közös délutáni alkalom és szeretetvendégség verőcei református testvéreinkkel.
 2014. október 31. ■ Reformáció ünnepi istentisztelet.
 2014. november 9. ■ Gyermekdélután. A presbitérium megemlékezése a református temetőben egykori lelkipásztoraink és presbitereink halálának jubileuma alkalmából. Presbiteri gyűlés.
 2014. november 15. ■ Jótékonyági hangverseny a pomázi templomban.
 2014. november 16. ■ A csobánkai cserkészcsapat bemutatkozása istentiszteletünkön. ASZRG 6. b. osztályának szupplikációja Pomázon.
 2014. november 16. ■ Konfirmálók csendes délutánja Pomázon.
 2014. november 23. ■ Gyermekaink szolgálata istentiszteletünkön
 2014. november 24-28. ■ Evangelizáció Csobánkán Fukk Lóránt veresegyházi lelkipásztor szolgálatával.
 2014. november 30. ■ Adventi ünnepi istentisztelet úrvacsorai közösségben. Közöttünk szolgál Fónagy Miklós esperes.

KERESZTELŐ:

2014. augusztus 31. ■ Kordás Kata, Zsebényi Loránd.
 2014. szeptember 21. ■ Sipos Béla.
 2014. szeptember 28. ■ Balla Szófia.
 2014. október 5. ■ Komenda Tamás.
 2014. október 19. ■ Farkas Gréta Tünde.

HÁZASSÁGKÖTÉS:

2014. szeptember 6. ■ Szőregi Gábor és Laczkó Szabina házasságkötésének megáldása a pomázi templomban.
 2014. szeptember 6. ■ Nagy Krisztián és Dévényi Renáta házasságkötésének megáldása a pomázi templomban.

HALÁLOZÁS, TEMETÉSEK:

■ 2014. augusztus 10-én elhunyt Ferenczi Lászlóné (†89) testvérünk, temetése 2014. augusztus 22-én volt az óbudai köztemetőben.
 ■ 2014. augusztus 26-án elhunyt Kelemen István (†74) testvérünk, temetése 2014. szeptember 12-én volt a pomázi református temető kertben.
 ■ 2014. augusztus 27-én elhunyt Varga Károlyné (†72) testvérünk, temetése 2014. szeptember 2-án volt a pomázi református temető kertben.
 ■ 2014. augusztus 29-én elhunyt Karsay Sándorné (†72) testvérünk, temetése 2014. szeptember 16-án volt a kiskunhalasi régi műemléki református temetőben.
 ■ 2014. szeptember 11-én elhunyt id. Takács László ny. lelkipásztor (†98) testvérünk, temetése 2014. október 3-án volt a békési református Rózsa temetőben.
 ■ 2014. szeptember 25-én elhunyt Sebestyén Gyulánéné (†85) testvérünk, temetése 2014. október 10-én volt a pomázi református temető kertben.
 ■ 2014. október 14-én elhunyt Papp Bálintné (†76) testvérünk, temetése 2014. október 18-án volt a pilisszentkereszti temetőben.

Gyülekezeti újságunk
 következő száma várhatóan
 2014. december 24-én jelenik meg.

“És lesznek
 ketten egy
 testté”

Szeptember 6-án kötött házasságot a pomázi templomban Nagy Krisztián és Dévényi Renáta. Isten áldását kérjük házasságukra.

KONFIRMÁCIÓ

Október 12-én sikeres konfirmációi vizsgát tett a presbitérium előtt Balogh Laura. Isten áldását kérjük életére.

GYÜLEKEZETÜNK RENDSZERES ALKALMAI

Hétfő: 9.30 baba-mama kör Pomázon (hónap első és harmadik hétfőjén)
 17.00 imaóra (páratlan heteken) Pomázon
Kedd: 18.00 kékkereszt alkalom Pomázon
 18.00 bibliáóra Csobánkán
Szerda: 18.00 bibliáóra Pomázon
Csütörtök: 18.00 imaóra (páratlan heteken) Csobánkán
Péntek: 19.00 ifjúsági bibliáóra Pomázon
Vasárnap: 9.00 istentisztelet és gyermekistentisztelet Csobánkán az imaházban
 10.30 istentisztelet és gyermekistentisztelet Pomázon a templomban, illetve a gyülekezeti házban

ÁLDÁS, BÉKESSÉG!

A Pomáz-Csobánkai Református Társegyházközség lapja

Cím: 2013 Pomáz, Hősök tere 1.; – Telefon: 06-26-325-297

Csobánkai Gyülekezeti Ház: 2014 Csobánka, Béke u. 19.

E-mail cím: pomaz-csobanka@reformatus.hu

Honlapcím: <http://www.pomaz.reformatus.hu>

Gyülekezetünk számlaszámjai:

Pomáz: 10918001-00000034-47170002

Csobánka: 10918001-00000034-47170019

Felelős kiadó: Nyilas Zoltán lelkipásztor (e-mail: znyilas@freemail.hu)

Szerkesztőbizottság: Nyilas Zoltán, Hardi Péter, Mazaray Sándor, Görbe Ferenc, Dr. Puskás Attila.

Szerkesztő: Dr. Puskás Attila (e-mail: dr.puskas.attila@t-online.hu; Tel.: +36-20-9355-362)

Terjesztési felelős: Erdélyi Sándor (e-mail: erkuchenbauer@gmail.com; Tel.: +36-20-9325-110)

Megjelenik kéthavonta 400 példányban, ingyenes terjesztésben.

A HITOKTATÁS RENDJE

Pomázi Német Nemzetiségi

Általános Iskola:

Kedd:

2. tanóra – 5.osztály

3. tanóra – 1.osztály

4. tanóra – 2.osztály

5. tanóra – 3-4. osztályos fakultatív hittan

Pomázi Mátyás Király Általános

Iskola:

Csütörtök:

1. tanóra – 2.osztály

2. tanóra – 1.osztály

3. tanóra – 5.osztály

4. tanóra – 6.osztály

5. tanóra 3-4. osztályos fakultatív hittan

6. tanóra 3-4. osztályos fakultatív hittan

Sashegyi Sándor Általános Iskola:

Szerda:

6. tanóra 3. osztályos fakultatív hittan

7. tanóra 4. osztályos fakultatív hittan

8. tanóra 7. osztályos fakultatív hittan

Péntek:

3. tanóra – 1.osztály

4. tanóra – 2.osztály

5. tanóra – 5.osztály

6. tanóra – 6.osztály

Református gyülekezeti ház:

Péntek:

16.00 kiskaté

17.00 nagykaté

Hétszínvirág óvoda:

Szerda:

15.30 óvodai hittanóra

SOÓS LÁSZLÓ ÖRÜLJETEK AZ ÚRBAN MINDENKOR!

A vak Bartimeus milyen nagyon örült,
Amikor Jézus a szemét megnyitotta!
Hosszú vakság után szemében könnycepp ült.
Örült, mert a Mester őt meggyógyította.
Nem vagy-e még te is a vak Bartimeus?
Jézus most hozzád jön. Örülj és hozzá fuss!

Tilos volt, de mégis Jézus elé térdelt
Egy leprás beteg, és Ő meggyógyította.
Utolsó reményként tisztaságot kérelt
Beteg testére, s Jézus megisztította.
Ha netán neked is van miből tisztulnod,
Térdelj Jézus elé, és nála nyersz nyugtot!

Hogy örült harmincnyolc év után egy béna,
Amikor Jézus a porból felemelte!
Ha úgy érzed, porban heversz te is még ma,
Várd, hozzád is eljön! Még semmi sincs veszve.
Ha te vagy a béna a Betesda partján,
Bízz benne, s örülni fogsz ma Jézus karján!

Egy megtérő bűnös a másik keresztén
Jézus felé fordult bűnbánó szavakkal.
Kérte, országában hogy vele lehessen,
S Jézus meghallgatta kérését ott nyomban.
Az örök csend majd ha nálad is beköszönt,
Örülj, akkor vele maradhatsz odafönt!

Pál apostol írta, ma neked üzeni:
Könnyek és kacagás közt is örülj mindig!
Másban, mint az Úrban, ne örüljön senki,
Ő legyen örömed ott fenn majd úgy, mint itt!
Egyedül Megváltód életed öröme.
Jólétben és bajban, bízz mindig őbenne!

Az október 19-ei istentiszteleten bemutatkozott **Hármszéki Botond** budapesti református kórházlelkész, aki tájékoztatta gyülekezetünket a református egyház kórházlelkészi szolgálatáról, istentiszteleti és kórházmissziós alkalmairól, a szolgálat keretein belül végzett különböző hitéleti és lelkipásztori munkáról.

Vendégünk volt...

Az október 12-ei istentiszteletünkön gyülekezetünk egykori lelkipásztora, **Dr. Szűcs Ferenc** hirdette az igét a Lukács evangéliuma 6,37-49 igeversei alapján. Délután Feri bácsi és felesége, Zsuzsa néni szeretetvendégséggel egybekötött beszélgetés során meséltek itteni munkájukról, élményeikről. Mennyei Atyánk áldása és szeretete kísérje további életüket, és segítse őket Urunk hűségese szolgálatában. Ehhez kívánunk nagyon jó fizikai és lelki egészséget, frissességet, és sok örömet a munkában, családban.

Egy temetési szolgálat a '70-es években. A képen balról jobbra:
Koczó Zsófia segédlelkész, Dr. Szűcs Ferenc lelkipásztor,
Regius Lajosné Erdélyi Mária kántor,
Dr. Szűcs Ferencné Nagy Zsuzsanna, Dobai Lajos